

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy.pdf\Le_Guinova_U_K-Smrtonosne_sny.pdb

PDB Name: Le_Guinova_U_K-Smrtonosne_sny

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXt

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 16.8.1973

Modification Date: 16.8.1973

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Ursula K. Le Guinová

Smrtonosné sny

1

Ty i Konfucius jste sny, a co když já, jenž jsem vás tak nazval, také jenom sním? Je to paradox. Možná to zítra nějaký mudřec bude umět vysvětlit, ten zítřek však nepřijde dřív než za deset tisíc pokolení.
- Čuang-c': II

Splývající s proudem, nesena vlnami, mocně hnána silou oceánu, vznáší se medúza v hlubině přílivu. Proniká jí světlo a naplňuje ji tma. Nesena, kolébána, unášena odkudkoliv kamkoliv, protože hlubina moře nemá hranic, je jen blíž a dál, výš a níž, medúza se vznáší a houpá, jejím tělem probíhají drobné rychlé záchvěvy, tak jako mořem tepou nesmírné denní pulzy, které řídí měsíc. Vznáší se, houpá se, pulsuje, nejzranitelnější a nejsubtilnější z tvorů, a její obranou je síla a moc celého oceánu, jemuž svěřila svoje bytí, svoje směřování a svoji vůli.

Tu však vyvstanou tvrdé pevniny. Písečné mělčiny a holé kamenné útesy trčí z vody do vzduchu, toho suchého, strašlivého vnějšího živlu plného jasu a nestálosti, kde není žádná opora pro žití. A teď, teď proudy nabерou špatný směr a vlny zradí, poruší svůj nekonečný koloběh, jako řvoucí pěna se vrhají na skály a do vzduchu, tříští se...

Co si počne tvor stvořený k tomu, aby se nechal unášet mořem, na suché písčíně denního svitu, co si počne duše každého rána při probuzení?

Víčka měl spálená, takže nemohl zavřít oči a do mozku mu pronikalo spalující světlo. Nemohl otočit hlavou, neboť ho spadlé betonové kvádry přitiskly k zemi a ocelové pruty, jež z nich trčely, mu držely hlavu ve svěráku. Když zmizely, mohl se znovu pohnout. Posadil se. Byl na betonových schodech, u ruky mu kvetla pampeliška, jež vyrůstala z malé trhlínky ve schodě. Po chvíli se zvedl, ale jakmile byl na nohou, udělalo se mu hrozně zle a on věděl, že je to nemoc ze záření. Hned kousek od něj byly dveře, protože nafouknuté balonové lůžko zabíralo půlku jeho pokoje. Doplazil se ke dveřím, otevřel je a ocitl se na chodbě. Chodba pokrytá linoleem se táhla donekonečna, míle a míle linolea stoupaly a klesaly, a kdesi daleko na konci, nekonečně daleko, byla pánská toaleta. Zamířil tam a chtěl se přidržet zdi, avšak nebylo čeho se přidržet a zeď se změnila v podlahu.

"Jenom klid. Zůstaňte v klidu."

Nad ním se vznášela tvář dozorce výtahu jako papírový lampión, bledá, lemovaná prošedivělými vlasy.

"To je ze záření," vysvětloval, ale Mannie mu zřejmě nerozuměl a opakoval: "Jen klídek."

Byl zpátky ve svém pokoji na své posteli.

"Jste opilý?"

"Ne."

"Pod drogama?"

"Nemocný."

"Co berete za léky?"

"Nemůžu přijít na ten pravý," řekl, čímž myslel, že se snaží zamknout dveře, kterými přicházejí sny, ale žádný z klíčů se nehodí do zámku.

"Už sem jde zdravotník z patnáctého patra," oznámil tiše Mannie do burácení přiboj.

Zmítal sebou na lůžku a snažil se vydechnout. Na posteli seděl neznámý člověk, v ruce držel injekční stříkačku a pozoroval ho.

"Zabralo to," řekl neznámý. "Přichází k sobě. Je vám zle? Zůstaňte v klidu. Musí vám být příšerně. Tohle všechno jste vzal najednou?" Ukázal na sedm plastikových krabiček. "Svinská kombinace, barbituráty a dexedrin. Co jste si chtěl udělat?"

Těžko se mu dýchalo, ale nevolnost pominula, zůstal jen pocit hrozné slabosti.

"Všechny mají datum z tohoto týdne," pokračoval zdravotník, mladík s dlouhými hnědými vlasy staženými do ohonu a se špatným chrupem. "Což znamená, že všechny nejsou na vaši medikartu, takže budu muset nahlásit, že si ji půjčujete. Podívejte, dělám to nerad, ale zavolali jste mě, a nemám na vybranou. Ale nebojte se, s těmi léky to není zločin, dostanete jenom předvolání, abyste se hlásil na policejní stanici, a ti vás pošlou na lékařskou fakultu nebo na oblastní kliniku na prohlídku a pak vás předají doktorovi nebo psychiatrovi na DTL - Dobrovolnou terapeutickou léčbu. Už jsem vám vyplnil formulář podle vaší identifikační karty, jen ještě potřebuju vědět, jak dlouho berete tyhle léky v dávkách vyšších, než jsou vaše osobní."

"Pár měsíců."

Zdravotník to načmáral na papír na koleně.

"A od koho jste si půjčoval medikarty?"

"Od přátel."

"Potřebuju jména."

Po chvíli zdravotník řekl: "Tak aspoň jedno jméno. Je to jen formalita. Nedostanete je do průšvihů. Podívejte, dostanou jenom důtku od policie a kontrola ZSP jim bude rok sledovat medikarty. Pouhá formalita. Jedno jméno."

"Nemůžu. Chtěli mi pomoci."

"Podívejte se, jestli mi ta jména neřeknete, znamená to, že kladete odpor, a buď půjdete do vězení, nebo vás pošlou na Nařízenou léčbu do ústavu. Když budou chtít, stejně můžou vyhledat karty těch lidí v ústřední evidenci, tohleto jim jenom ušetří čas. Tak mi řekněte jedno z těch jmen a je to."

Zakryl si obličej rukama, aby se chránil před tím nesnesitelným světlem, a vyhrkl: "Nemůžu. Nemůžu to udělat. Potřebuju pomoc."

"Půjčil si mou kartu," řekl dozorce výtahu. "Jo. Mannie Ahrens, 247-602-6023." Zdravotníkovu pero cosi načmáralo na papír.

"Vaši kartu jsem nikdy nepoužil."

"Tak je trochu zmatete, no. Oni to kontrolovat nebudou. Lidi si pořád půjčují karty od jiných, všechno to nemůžou prověřit. Já půjčuju svoji, od nějakýho chlapa si půjčím jinou, a tak pořád dokola.

Těchhle těch dětek mám celou sbírku. Oni to nevědí. Já bral věci, o kterých ani ZSP neslyšelo. Vy jste ještě žádný malér neměl. Buďte klidnej, Georgi."

"Já nemůžu," řekl, a myslel tím, že nemůže dopustit, aby kvůli němu Mannie lhal, nemůže mu zabránit v tom, aby kvůli němu lhal, nemůže být klidný, nemůže dál.

"Za dvě tři hodinky vám bude líp," řekl zdravotník. "Ale dnes zůstaňte doma. Stejně je město úplně ochromený, řidiči městské dopravy se pokoušejí stávkovat a Národní garda se pokouší zajistit provoz v podzemce a prý je tam neskutečný zmatek. Ani se odsud nehněte. Já musím jít, chodím do práce pěšky, mám to jen deset minut chůze - Státní obytný komplex na Macadamu." Postel se zhoupla, jak vstal. "Víte o tom, že dvě stě šedesát dětí na tomhle jediným sídlišti trpí kwashiorkorem? Nemají dostatek proteinů. Všechny jsou z rodin s nízkými příjmy, nebo z těch, co žijou ze základní podpory. A co já s tím sakra asi tak mám dělat? Už jsem podal pět různých žádostí o minimální dávky proteinů pro ty děcka, ale nic nepřišlo, jen samý výmluvy a úřední šiml řehtá. Pořád slyším, že ze základní podpory si prý můžou dovolit koupit jídla dost. No jo, jenže co když ho neseženou? Ztracená práce. Jdu jim dát pár dávek vitamínu C a pokusím se předstírat, že to není podvýživa, ale kurděje..."

Dveře se zavřely. Postel se zhoupla, jak si Mannie sedl tam, kde seděl zdravotník. Ve vzduchu se vznášela slabá vůně, nasládlá jako vůně čerstvě posečené trávy. Ze tmy pod zavřenými víčky, zatímco všude kolem stoupala mlha, řekl zdálky Mannieho hlas: "No není to bezvadný, bejt naživu?"

2

Branou boží je nebytí.

- Čuang-c': XXIII

Ordinace dr. Williama Habera neměla výhled na horu Mount Hood. Nacházela se ve vnitřním křídle v šedesátém třetím patře Willamettské východní věže a neměla vůbec žádný výhled. Na jedné ze stěn bez oken však byla obrovská fotografická tapeta s horou Mount Hood a na ni se dr. Haber díval, když hovořil interkomem se sestrou v přijímací kanceláři.

"Kdo je ten Orr, co jde nahoru, Penny? Ten hysterik se syndromy lepry?"

Seděla hned ve vedlejší místnosti, ale interkom v ordinaci zrovna tak jako diplom vyvěšený na stěně budil v pacientovi důvěru, a ostatně i v lékaři. A pro psychiatra se ani nehodil, aby otevíral dveře a volal:

"Další!"

"Ne, pane doktore, to je pan Greene, ten má přijít zítra v deset. Tohleto je ten, co ho posílá doktor Walters z lékařské fakulty, ten případ DTL."

"Nadměrné užívání léků. Fajn. Mám tu jeho kartu. Tak dobře, pošlete mi ho, hned jak se objeví."

Během rozhovoru slyšel kvílení výtahu, pak výtah zastavil a rozletěly se dveře; pak kroky, zaváhání, otevírání venkovních dveří. Kdyby se teď zaposlouchal, mohl by také slyšet psací stroje, hlasy, splachování toalet, zvuky ze všech kanceláří, které sousedily s halou, a to i z horního a dolního patra. Naučit se neslyšet bylo skutečné umění. Jediné bytelné přepážky, které zbyly, se nacházely v hlavě.

Ted' Penny s pacientem prováděla přijímací proceduru a dr. Haber si čekání krátil tím, že pozoroval fototapetu na stěně a uvažoval, ze které doby ta fotografie pochází. Modrá obloha, sníh od úpatí až po vrchol. Skleníkový efekt působil postupně a Haber, který se narodil v roce 1962, si ze svého dětství docela jasně pamatoval modré nebe. Dnes už věčný sníh zmizel ze všech hor na světě, i z Everestu, i z Erebusu, toho ohnivého jícnu na antarktickém pobřeží. Mohla to samozřejmě být i soudobá fotografie, s doretušovanou oblohou i sněhovým příkrovem; těžko říct.

"Dobré odpoledne, pane Orre!" řekl s úsměvem a povstal, nenapřáhl však ruku, protože spousta

nynějších pacientů měla hrůzu z fyzického dotyku.

Pacient nejistě stáhl svou napřahovanou paži, nervózně se dotkl svého náhrdelníku a nesměle pozdravil: "Dobrý den." Náhrdelník byl obyčejný dlouhý řetěz z postříbřené oceli. Oblečení průměrné, úřednický standard; vlasy tradiční délky po ramena, vousy krátké. Světlé vlasy a oči, malý, drobný muž světlé pleti, poněkud podvyživený, zdravotní stav dobrý, věk 28 až 32. Neagresivní, mírný, slaboch, potlačený, konvenční. Nejceněnější období vztahu s pacientem, říkával často Haber, je prvních deset vteřin.

"Posaďte se, pane Orre! Výborně! Kouříte? Ty s hnědým filtrem jsou tranky, s bílým deničky." Orr nekouřil. "Tak, a teď si spolu probereme vaši situaci. Kontrola ZSP chce zjistit, proč jste si půjčoval medikarty od svých přátel, abyste v lékárně získával vyšší než předepsané dávky prášků na povzbuzení a na spaní. Je to tak? Takže vás poslali k hochům na kopec, a ti vám doporučili Dobrovolnou terapeutickou léčbu a poslali vás ke mně. Souhlasíte?"

Slyšel svůj vlastní přirozený, žoviální, nenucený tón, dobře vypočítaný na to, aby pacienta uklidnil; tenhle však měl ke klidu daleko. Často pomrkal, seděl strnule, poloha jeho rukou byla strojeně nehybná: klasický obraz potlačované úzkosti. Pokyvoval hlavou, jako by současně polykal.

"No fajn, tak potud je to v pořádku. Kdybyste ty prášky hromadil a pak je prodával narkomanům nebo kdybyste chtěl spáchat sebevraždu, to byste byl v průšvih. Ale když jste je jen užíval, nečeká vás horší trest než pár sezení se mnou! Já se teď ale musím dozvědět, proč jste je užíval, abychom pro vás společně vytvořili nějaký lepší model života, k němuž by vám stačily dávky jediného léku z vaší vlastní medikarty, a možná že další cyklus sezení by vás úplně zbavil závislosti na lécích. Teď jste běžně bral," sklouzl očima k deskám, které mu poslali z lékařské fakulty, "pár týdnů barbituráty, pak jste na pár nocí přešel na dextroamfetamin a pak zpátky na barbituráty. Jak to začalo? Nespavostí?"

"Spím dobře."

"Ale máte zlé sny."

Muž vyděšeně vzhledl; v očích mu kmitl záblesk neskrývané hrůzy. Bude to snadný případ.

Nemá žádné obranné mechanismy.

"Tak nějak," řekl chraptivě.

"Tohle uhodnout, to pro mě bylo to nejmenší, pane Orre. Obvykle ke mně posílají snílky." Zašklebil se na malého muže. "Jsem specialista na sny. Doslova. Jsem oneirolog. Spánek a snění jsou můj obor. Výborně, teď tedy mohu přejít k dalšímu odhadu na základě toho, co jste mi řekl, a sice že jste bral fenobarbital, abyste potlačil snění, ale zjistil jste, že díky návyku se účinek toho léku stále snižuje, až přestal účinkovat úplně. S dexedrinem to bylo podobné. Takže jste je začal střídat. Je to tak?"

Pacient strnule přikývl.

"Proč jste ty úseky, kdy jste bral dexedrin, pořád zkracoval?"

"Byl jsem po něm hrozně podrážděný."

"To bych řekl. Ale ta poslední kombinace, kterou jste objevil, to bylo něco. Sama o sobě však není nebezpečná. Přesto jste dělal něco nebezpečného, pane Orre." Udělal významnou pauzu. "Zbavoval jste se snů."

Pacient opět přikývl.

"Připravil byste se o jídlo a pití, pane Orre? Zkoušel jste se někdy obejít bez vzduchu?"

Stále udržoval žoviální tón a pacient vyloudil krátký nešťastný úsměv.

"Víte přece, že spánek potřebujete. Tak jako potřebujete potravu, vodu a vzduch. Ale uvědomil jste si, že samotný spánek nestačí, že vaše tělo tvrdě vyžaduje svou dávku spánku, ve kterém sníte? Bude-li váš mozek systematicky zbavován snů, začne vám provádět velice nepěkné kousky. Budete podrážděný, hladový, neschopný soustředění - nezní vám to povědomě? To nebylo jen dexedrinem! - Sklony k dennímu snění, nevyrovnané časové reakce, zapomnětlivost, ztráta odpovědnosti a sklon k paranoidním fantaziím. A nakonec vás to stejně donutí snít - tak jako tak. Žádný lék vás nezabaví snění, pokud vás nezabije. Například nadměrný alkoholismus může přivodit stav zvaný alkoholická degenerace myelinu, který je smrtelný; je to v podstatě chorobná změna mozkových buněk Varolova mostu, způsobená nedostatkem snění. Nikoli nedostatkem spánku! Nedostatkem velice specifického stavu, který se vyskytuje během spánku, takzvaného d-spánku. Vy nejste alkoholik ani nejste mrtvý, takže je mi jasné, že ať jste bral cokoli, abyste potlačil své sny, mohlo to mít pouze částečný účinek. Tudíž za prvé, jste ve

špatném fyzickém stavu díky spánkové deprivaci, a za druhé, zkoušíte jít slepou uličkou. A teď. Co vás přivedlo do té slepé uličky? Patrně strach ze snů, ze zlých snů, nebo z toho, co za zlé sny považujete. Můžete mi o svých zlých snech něco povědět?"

Orr zaváhal.

Haber otevřel ústa a zase je zavřel. Tak často věděl, co se chystají jeho pacienti říct, a uměl by to vyjádřit lépe než oni. Ale oni ten krok museli udělat sami, jinak to nemělo smysl. Nemohl jej udělat za ně. A ostatně tohle povídání stejně bylo jen úvodním rituálem, který tu zbyl ze starých zlatých časů psychoanalýzy; sloužil jen k tomu, aby získal čas k rozhodnutí, jaký druh terapie zvolit, zda indikovat pozitivní nebo negativní podmiňování, jaký první krok udělat.

"Myslím, že nemám děsivé sny častěji než většina lidí," řekl Orr a sklopil oči ke svým rukám. "Nic zvláštního. Já... se bojím toho, že se mi bude něco zdát."

"Že se vám budou zdát zlé sny."

"Jakékoli sny."

"Chápu. Vzpomínáte si, jak ten strach začal? Nebo čeho se to bojíte, čemu se chcete vyhnout?"

Protože Orr hned neodpověděl a bez hnutí hleděl na své hranaté, zčervenalé ruce, jež spočívaly na jeho kolenou až příliš nehybně, Haber mu maličko napověděl. "Je to iracionalita, nezákonnost, někdy nemorálnost těch snů, je to něco, z čeho máte trapný pocit?"

"Ano, svým způsobem. Ale z jednoho konkrétního důvodu. Víte, tady... já se..."

Tady je jádro pudla, klíč k případu, pomyslel si Haber, který také sledoval ty nervózní ruce. Chudák. Měl pomočovací sny, a z nich komplex viny. Chlapecká enuréza, dominantní matka -

"Teď mi přestanete věřit."

Ten chlapík byl víc nemocný, než se původně zdálo.

"Člověk, který má se sny co do činění ve dne v noci, se moc nezabývá vírou nebo nevírou, pane Orre. Tyhle kategorie zrovna moc nepoužívám. Ty neplatí. Tak je ignorujte a pokračujte. Zajímá mě to."

Neznělo to moc blahosklonně? Podíval se na Orra, aby zjistil, zda ten výrok nepovažuje za nepatřičný, a na okamžik se setkal s jeho očima. Mimořádně krásné oči, pomyslel si Haber, a to slovo ho překvapilo, protože ani krása nebyla kategorie, kterou by často používal. Duhovky byly modré nebo šedé, velice světlé, takřka průhledné. Na okamžik se Haber zapomněl a opětoval pohled těch jasných, těžko pochopitelných očí; ale jen na zlomek okamžiku, takže se tato podivná zkušenost sotva zapsala do jeho vědomí.

"Víte," řekl Orr s jakýmsi odhodláním, "já mám sny, které... které mají vliv na svět mimo sen. Na skutečný svět."

"To máme všichni, pane Orre."

Orr se na něj tázavě zahleděl. Předpokládaná reakce.

"Vliv snů v d-spánku na obecnou emoční úroveň psychiky může být -"

Ale ten člověk ho přerušil. "Ne, tohle nemyslím." A hlas mu zadrhl: "Myslím tím to, že se mi něco zdá a pak se to splní."

"Tomu není těžké uvěřit, pane Orre. Říkám to úplně vážně. Až po vzniku vědeckého myšlení se o tom někdo opovážil zapochybovat, neřkuli nevěřit tomu. Věštecké -"

"Já nemám věštecké sny. Neumím něco předvídat. Já prostě věci měním." Ruce měl pevně zaklesnuté do sebe. Není divu, že hlavouni z fakulty poslali tohoto člověka zrovna sem. Haberovi vždycky posílají oříšky, které sami neumějí rozlousknout.

"Můžete mi uvést nějaký příklad? Můžete si třeba vzpomenout, kdy jste měl takový sen úplně poprvé? Kolik vám bylo?"

Pacient dlouho váhal a nakonec řekl: "Asi šestnáct." Choval se zatím mírně; z tématu měl zjevně strach, vůči Haberovi však neprojevoval obranné ani nepřátelské reakce. "Přesně si to nepamatuju."

"Povězte mi o prvním takovém snu, který si pamatujete přesně."

"To mi bylo sedmnáct. Ještě jsem bydlel s rodiči a nějaký čas tam s námi bydlela matčina sestra. Zrovna se rozváděla a nechodila do práce, brala jen základní podporu. Byla tam tak trochu navíc. Byl to běžný třípokojový byt, a ona se z něj nehnula. Matku pěkně využívala. Asi nebyla zrovna ohleduplná, tetička Ethel. Koupelnu zabrala pro sebe - to jsme v tom bytě ještě měli soukromou koupelnu. A se mnou, víte,

hrála takovou legrační hru. Napůl legrační. Chodila mi do ložnice v pyžamu bez horního dílu a tak. Bylo jí teprve kolem třiceti. Mě to spíš popuzovalo. Ještě jsem neměl holku a... znáte to. Adolescenti. Takový kluk se snadno nechá rozhodit. Štvala mě. Vadilo mi, že je to moje teta."

Pohlédl na Habera, aby se přesvědčil, že doktor ví, co mu vadilo, a zda proti tomu nemá námitky. Příliš liberální morálka konce dvacátého století budila v potomcích úplně stejný pocit viny a strachu ze sexu jako přehnaná pruderie konce devatenáctého století. Orr se obával, že Haber může být šokován tím, že se nechtěl vyspat se svojí tetou. Haber si však podržel svůj neutrální, leč zainteresovaný výraz a Orr těžce pokračoval.

"No, tenkrát jsem často míval takové ty úzkostné sny, a vždycky v nich vystupovala teta. Obyčejné v jiné podobě, jak to ve snu občas bývá; jednou třeba jako bílá kočka, ale já věděl, že je to taky Ethel. No a nakonec jednou večer, kdy mě donutila, abych ji vzal do kina, a pokoušela se přimět mě k tomu, abych si už na ni sáhl, a pak když jsme přišli domů, vrtěla se pořád kolem mojí postele a pořád mluvila o tom, že rodiče spí a tak, tedy potom, co jsem ji konečně dostal z pokoje a usnul, zdálo se mi ten sen. Velice živý sen. Když jsem se probudil, pamatoval jsem si ho úplně přesně. Zdálo se mi, že se Ethel zabila při automobilové havárii v Los Angeles a že právě přišel telegram s tou zprávou. Matka plakala, zatímco se pokoušela vařit oběd, a mně jí bylo líto a chtěl jsem pro ni něco udělat, ale nevěděl jsem co. To bylo všechno... Hned jak jsem vstal, šel jsem do obývacího. Ani stopa po Ethel na gauči. V bytě nebyl nikdo jiný, jen já a moji rodiče. Nebyla tam. Nikdy tam nebyla. Nemusel jsem se na to ptát. Pamatoval jsem si to. Věděl jsem, že se teta Ethel před šesti týdny zabila při automobilové nehodě na losangeleské dálnici, když se vracela domů od svého advokáta. Ta zpráva nám přišla telegraficky. Celý sen byl jenom znovuprožíváním toho, co se skutečně stalo. Jenže ono se to nestalo. Aspoň ne do té doby, než se mi zdál ten sen. Já jsem ale taky věděl, že u nás bydlela, že spala na gauči v obývací, až do včerejšího večera."

"Ale nic tomu nenasevďovalo, nic to nepotvrzovalo?"

"Ne. Nic. Nebyla tam. Nikdo si nepamatoval, že by tam kdy byla, jenom já. A já jsem neměl pravdu. Takže co."

Haber rozvážně pokývl a prohrábl si bradku. To, co se zprvu jevilo jako případ lehčího návyku na drogy, teď vypadalo jako těžká aberace. Dosud však nezažil, aby mu někdo popsal systém bludů tak otevřeně. Orr může být inteligentní schizofrenik, který to na něj hraje a podsouvá mu jistý přístup se schizoidní vynalézavostí a nevyzpytatelností; postrádal však určitou vnitřní aroganci, jakou tihle lidé mívají a na niž byl Haber mimořádně citlivý.

"Proč si myslíte, že si vaše matka nevšimla, že se skutečnost od toho večera změnila?"

"No protože jí se ten sen nezdál. Tím chci říct, že ten sen doopravdy změnil skutečnost. Vytvořil jinou skutečnost, působil zpětně, a ona byla díky němu její součástí. Žila v této skutečnosti, nepamatovala si na žádnou jinou. Já jsem si pamatoval obě, protože jsem byl... u toho... v okamžiku změny. Jedině takhle to dovedu vysvětlit, já vím, že to nedává smysl. Ale musím pro to mít nějaké vysvětlení, jinak se budu muset smířit s tím, že jsem se zbláznil."

Ne, tenhle chlapík nebyl žádný slaboch.

"Já tady nejsem od toho, abych soudil, pane Orre. Pro mě jsou důležitá fakta. A duševní zážitky jsou pro mě fakta, věřte mi. Když vidíte sen jiného člověka, zatímco se mu zdá, zaznamenaný na elektroencefalogramu, jak jsem ho viděl desetitisíckrát, pak o snech nemluvíte jako o něčem 'nereálném'. Existují; jsou to události; zanechávají za sebou stopu. No dobrá. Nemýlím-li se, měl jste pak další sny, které jakoby měly podobný účinek?"

"Párkrát. Pak až za dlouhou dobu. Vždycky v nějakém stresu. Ale měl jsem dojem, že přicházejí stále častěji. Zpanikařil jsem."

Haber se naklonil dopředu. "Proč?"

Orr vypadal zaraženě.

"Proč jste zpanikařil?"

"Protože já nechci nic měnit!" řekl Orr, jako by mluvil o něčem, co je nad slunce jasnější. "Kdo jsem, abych zasahoval do běhu věcí? To moje podvědomí věci mění, bez kontroly intelektu. Zkoušel jsem autohypnózu, ale nikam to nevedlo. Sny jsou nesouvislé, sobecké, iracionální - nemorální, řekl jste před

chvilí. Naše podvědomí je asociální, alespoň částečně, že? Nechtěl jsem zabít chudáka Ethel. Chtěl jsem jen, aby se mi nepletla do cesty. Ale ve snu to bývá často drastické. Sný jsou zkratky. Zabil jsem ji. V automobilovém neštěstí tisíc mil daleko před šesti týdny. Jsem za její smrt odpovědný."

Haber si znovu prohrábl bradku. "Tak proto," řekl zvolna, "jste bral ty léky pro potlačení snů. Abyste se vyhnul další odpovědnosti."

"Ano. Ty léky bránily snům, aby se rozvinuly a byly živé. To jenom některé, velice intenzivní sny jsou totiž...", hledal vhodný výraz, "účinné."

"Fajn. Tedy dobrá. Tak podívejte. Nejste ženatý; jste kresličem v projekčním oddělení oblastní elektrárny Bonneville-Umatilla. Jak se vám líbí vaše práce?"

"Je prima."

"Jak jste na tom se sexuálním životem?"

"Měl jsem jedno manželství na zkoušku. Minulý rok v létě se rozpadlo, po řadě let."

"Odešel jste vy, nebo ona?"

"Oba. Nechtěla dítě. Nebyl to materiál na opravdové manželství."

"A od té doby?"

"No, v kanceláři máme pár děvčat, ale... donchuán asi nejsem."

"A co mezilidské vztahy obecně? Máte pocit, že máte uspokojivý vztah k jiným lidem, že máte koutek v citové ekologii svého prostředí?"

"Myslím, že ano."

"Takže byste mohl říct, že s vaším životem není vlastně nic doopravdy v nepořádku. Je to tak? Fajn. Ted' mi povězte tohle; chcete se, opravdu vážně se chcete zbavit té závislosti na lécích?"

"Ano."

"Tak podívejte. Vy berete léky, protože se chcete zbavit snění. Ale všechny sny nejsou nebezpečné; jsou to jen určité živé sny. Ve snu jste viděl svou tetu Ethel jako bílou kočku, ale ráno nato z ní nebyla bílá kočka, vidíte? Některé sny jsou v pořádku - jsou bezpečné."

Počkal na Orrovo souhlasné pokývnutí.

"Tak tedy přemýšlejte o tomhle. Co byste řekl tomu, abychom celou věc vyzkoušeli a třeba zjistili, jak snít bezpečně, beze strachu? Dovolte mi, abych vám to vysvětlil. Vy jste si snění jako takové příliš emočně zatížil. Vy se doslova bojíte snít, protože cítíte, že některé z vašich snů mají schopnost ovlivňovat skutečný život způsobem, který nemáte pod kontrolou. Ale možná, že sen je jen složitá a smysluplná metafora, jejímž prostřednictvím zkouší vaše podvědomí sdělit vašemu vědomí něco o skutečnosti - o vaší skutečnosti, o vašem životě - něco, co nejste schopni racionálně přijmout. Třeba budeme moci tu metaforu vzít zcela doslovně; třeba ji nebudeme muset překládat do racionálních termínů. Váš současný problém je tento: vy se bojíte snít, a přesto snít potřebujete. Zkoušel jste potlačit sny pomocí léků; nefungovalo to. Dobrá, zkusme tedy opak. Necháme vás snít zcela záměrně. Necháme vás snít intenzivně a živě, přímo tady. Pod mým dohledem, za kontrolovaných podmínek. Tak, abyste vy sám získal kontrolu nad tím, co se vám podle vašeho názoru vymklo z ruky."

"Jak můžu snít na rozkaz?" řekl Orr krajně rozmrzele.

"V Haberově Paláci snů můžete! Už jste byl někdy zhypnotizovaný?"

"Ano, u zubaře."

"Výborně. Skvěle. Systém je tento. Uvedu vás do hypnotického stavu a vsugeruju vám, že jdete spát, že budete snít a o čem budete snít. Budete mít na hlavě hypnopřílbu, abychom zajistili, že budete spát přirozeným, nikoli hypnotickým spánkem. Po celou dobu, co se vám bude něco zdát, vás budu sledovat, fyzicky i na EEG. Pak vás probudím a promluvíme si o tom, co jste ve snu prožil. Jestliže usnete bezpečně, třeba pak budete moci čelit dalšímu snu trochu líp."

"Ale tady já nemůžu snít účinně; to se mi stává jen v jednom snu z desítek nebo stovek." Orrovy námitky zněly docela logicky.

"Tady můžete snít sny jakéhokoli druhu. Obsah snu a účinek snu lze téměř úplně kontrolovat, je-li subjekt motivovaný a hypnotizér patřičně vyškolený. A budete hned tady, se mnou. Už jste někdy používal hypnopřílbu?"

Orr zavrtěl hlavou.

"Ale víte, co to je, že."

"Vysílá prostřednictvím elektrod signál, který stimuluje... mozek, aby se podle něj řídil."

"Ano, zhruba tak nějak. Rusové je používají už padesát let, pak je zdokonalili v Izraeli a my jsme naskočili do toho vlaku jako poslední a začali je vyrábět hromadně pro profesionální používání při utišování psychotických pacientů i pro domácí použití při navozování spánku nebo alfa-transu. Podívejte, před pár lety jsem pracoval s těžce depresivní pacientkou v rámci nařízené terapeutické léčby v Linntonu. Jako mnozí depresivní pacienti moc nespala, a zejména jí chyběl spánek stavu d, spánek se sněním; kdykoli dosáhla d-stavu, budila se. Byl to bludný kruh: čím větší deprese - tím méně snů; čím méně snů - tím hlubší deprese. Jak z toho? Nemáme dosud lék, který by navodil d-stav. Elektronická stimulace mozku? Ale to znamená implantovat elektrody, a to hluboko, do spánkových center; operaci raději ne. Použil jsem u ní hypnoprílbu, abych prohloubil spánek. Napadlo mi zesílit slabý, nízkofrekvenční signál a namířit jej přímo do specifické oblasti mozku. A opravdu, jakmile jsem měl za sebou potřebnou dávku elektronického výzkumu, trvalo to už jen pár měsíců, než jsem sestrojil základní přístroj. Potom jsem zkoušel stimulovat mozek pacientky pomocí záznamu mozkových vln zdravé osoby v příslušných stadiích, v různých stadiích spánku a snění. Zjistil jsem, že signál z jiného mozku může a nemusí vyvolat u pacientky odezvu; musel jsem se naučit generalizovat, jistým způsobem zprůměrovat stovky záznamů normálních mozkových vln. Když jsem pak pracoval s pacientkou, znovu jsem je zúžil, upravil je: jakmile mozek zareagoval tak, jak jsem potřeboval, nahrál jsem ten okamžik, zesílil jej, zvětšil, prodloužil a přehrál, a tak stimuloval mozek, aby se přizpůsobil svým vlastním nejzdravějším impulsům, prominete-li mi toto zjednodušení. To všechno ovšem vyžadovalo nescíslněkrát provést analýzu zpětné vazby, takže ta prostá kombinace EEG plus hypnoprílba se vyvinula do tohotohle," pokynul k elektronickému pralesu za Orrovými zády. Větší část zařízení zakrývaly plastické desky, protože spousta pacientů měla buď strach z technických zařízení, nebo se s nimi až příliš ztotožňovala, přístroj nicméně zabíral asi čtvrtinu ordinace. "To je Stroj na sny," řekl Haber s úšklebkem, "neboli, prozaicky, Zesilovač; a ten vám zajistí to, že usnete a budete snít - tak krátce a lehce, nebo tak dlouho a intenzivně, jak budeme chtít. A abych nezapomněl, tu depresivní pacientku propustili letos v létě z Linntonu jako úplně vyléčenou." Naklonil se dopředu. "Chtěl byste to zkusit?"

"Ted?"

"Na co chcete čekat?"

"Já přece nemůžu usnout v půl páté odpoledne -" Ted vypadal směšně. Haber chvíli hrabal v přeplněné zásuvce svého psacího stolu a posléze vytáhl list papíru, formulář souhlasu s hypnózou, který požadovalo ZSP Orr vzal do ruky, jež mu Haber podal, podepsal formulář a poslušně jej položil na stůl.

"Dobrá. Výborně. Ted' mi povězte tohle, Georgi. Používal váš zubař hypnopásek, nebo je to typ, udelej si sám?"

"Pásek. Na stupnici citlivosti mám trojku."

"Právě uprostřed grafu, co? No, aby nám dobře fungovala sugesce obsahu snů, budeme potřebovat pořádně hluboký hypnotický spánek. Nechceme sen v hypnotickém spánku, ale v normálním, přirozeném spánku; Zesilovač to zařídí; my si však musíme být jisti, že je sugesce dostatečně hluboká. Takže abychom se vyhnuli hodinám přípravy na hluboký hypnotický spánek, použijeme v-c indukci. Už jste to někdy viděl?"

Orr zavrtěl hlavou. Zjevně pocíťoval obavy, ale neprojevil známku nesouhlasu. Bylo v něm něco poddajného, pasivního, takřka ženského, nebo dokonce dětského. Haber zjistil, že má tendenci reagovat na tohoto fyzicky slabého a poddajného muže protektorsky a zároveň pánovitě. Ovládat jej, ochraňovat jej bylo tak snadné, že to bylo takřka neodolatelné.

"Používám ji u většiny pacientů. Je rychlá, bezpečná a spolehlivá - je to zdaleka nejlepší metoda k navození hypnózy, a nejméně obtížná pro hypnotizéra i subjekt." Orr určitě slýchal hrůzostrašné historky o pacientech, kteří utrpěli poškození mozku nebo zemřeli v důsledku příliš dlouhé nebo neodborně provedené v-c indukce, a přestože takové obavy nebyly na místě, Haber je musel vyvrátit a utišit, jinak by Orr kladl indukci odpor. Proto pokračoval v přednášce, líčil padesátiletou historii metody v-c indukce a pak přešel na téma hypnózy jako takové, vrátil se k tématu spánku a snů, aby odpoutal Orrovu pozornost od procesu indukce a zaměřil ji na její cíl. "Mezera, kterou musíme přemostit, je propast, která

existuje mezi bděním nebo hypnotickým spánkem a stavem snění. Tato propast má obyčejné jméno: spánek. Normální spánek, odborně s-stav, dá se tomu říkat různě. Máme tedy, řečeno zjednodušeně, co do činění se čtyřmi duševními stavy: bdění, hypnotický spánek, s-spánek a d-stav. Z hlediska duševních procesů mají s-stav, d-stav a hypnotický spánek něco společného: spánek, snění a hypnotický stav uvolňují činnost podvědomí, spodních proudů naší duše; mají tendenci používat proces primárního myšlení, kdežto duševní činnost v bdělém stavu je sekundární proces - rozumové myšlení. Teď se podívejme na elektroencefalografické záznamy těchto čtyř stavů. Tady mají mnoho společného d-stav, hypnotický stav a stav bdění, zatímco s-stav - spánek - je úplně jiný. A člověk se nemůže dostat rovnou z hypnotického stavu do skutečného d-stavu a snít. Mezi nimi se musí nacházet s-stav. Normálně se dostanete do d-stavu čtyřikrát nebo pětkrát za celou noc, vždycky jednou za hodinu nebo za dvě, a to pokaždé asi tak na čtvrt hodiny. Jinak jste po celou dobu v některém ze stadií normálního spánku. V něm také sníte, ale obyčejně nemáte živé sny; duševní činnost v s-spánku je jako chod motoru naprázdno, jakési neustálé plynutí představ a myšlenek. Nás však zajímají živé, emočně bohaté, snadno zapamatovatelné sny stavu d. Hypnóza spolu s naším Zesilovačem nám umožní, že jich dosáhneme, přeneseme nás přes neurofyziologickou a temporální oblast spánku rovnou do snění. Takže bude třeba, abyste se položil tady na pohovku. Průkopníci mého oboru jsou Dement, Aserinsky, Berger, Oswald, Hartmann a další, ale pohovku tu máme přímo od papá Freuda... Jenže my ji užíváme přímo ke spánku, s čímž by Freud nesouhlasil. A teď bych potřeboval, čistě pro začátek, abyste si sedl semhle na konec pohovky. Ano, to je ono. Chvilí tady pobudete, takže si udělejte pohodlí. Říkal jste, že jste zkoušel autohypnózu, vidíte? Fajn. Tak se do toho dejte a použijte metodu, kterou jste už používal. Co takhle zhluboka dýchat? Při nadechování počítejte do deseti, pak na pět vteřin zadržte dech; ano, takhle, výborně. Podíval byste se na strop, hned nad vaší hlavou? Správně, to je ono."

Když Orr poslušně zaklonil hlavu, Haber, těsně vedle něj, tiše a rychle vztáhl levou ruku a položil mu ji zezadu na hlavu, přičemž pevně přitiskl palec a další prst pod ucho; současně pravým palcem a ukazováčkem pevně stiskl místo na krku těsně pod jemnými světlými vousy, kde se nacházel bludný nerv a probíhala krční tepna; ucítil první vylekaný moment protestu a pak spatřil, jak se světlé oči zavírají. Projel jím záchvěv uspokojení nad vlastní dovedností, cítil stálou dominanci nad pacientem i potom, když tiše a rychle drmolil: "Teď usínáte, zavřete oči, spěte, relaxujte, nemyslete na nic; usínáte, jste uvolněný, údy máte vláčné; relaxujte, nechte -"

A Orr padl dozadu jako podřátý, pravá ruka mu bezvládně visela z pohovky.

Haber si k němu náhle klekl, pravou rukou stále tiskl místa na krku a neustále tiše drmolil sugestivní příkazy: "Teď jste zhypnotizován, nespíte, ale jste v hlubokém hypnotickém spánku a zůstanete v něm tak dlouho, dokud vám neřeknu, abyste se probudil. Teď spíte hypnotickým spánkem a spíte stále tvrději, ale přesto slyšíte můj hlas a posloucháte moje pokyny. Kdykoli se od této chvíle vašeho krku dotknu tak jako teď, usnete okamžitě hypnotickým spánkem." Zopakoval pokyny a pokračoval. "Když vám teď řeknu, abyste otevřel oči, poslechnete mne a uvidíte, jak se přímo před vámi vznáší křišťálová koule. Chtěl bych, abyste na ni soustředil veškerou svou pozornost. Až to uděláte, dostanete se ještě hlouběji do hypnotického spánku. Teď otevřete oči, ano, výborně, a až uvidíte křišťálovou kouli, řekněte mi to." Světlé oči, nyní hledící zvláštním vnitřním pohledem, se upřely vedle Habera někam do neurčitá. "Teď," řekl zhypnotizovaný velice tiše.

"Dobrá. Nespouštějte z ní oči a zhluboka dýchejte; už brzy budete ve velmi hlubokém hypnotickém spánku..."

Haber se podíval na hodinky. Celé to trvalo jen pár minut. Výborně; nerad plýtvat časem, šlo mu o to, dosáhnout žádoucího cíle co nejrychleji. Zatímco Orr ležel a pozoroval svou imaginární křišťálovou kouli, Haber vstal a začal mu nasazovat hypnopřílbu, několikrát ji sundal a nasadil, znovu a znovu měnil polohu drobných elektrod, jež umístí oval na hlavu pod husté světlehnědé vlasy. Stále tiše hovořil, opakoval sugestivní pokyny a občas pacientovi kladl vemlouvavé otázky, aby zjistil, zda už nepřešel do normálního spánku a zda je s ním stále ve spojení. Jakmile byla přílba umístěna správně, zapnul EEG a chvíli sledoval obrazovku, aby zjistil, jak tenhle mozek vypadá.

Osm z elektrod na přílbě vedlo do EEG; uvnitř přístroje pořizovalo osm per průběžný záznam elektrické aktivity mozku. Na obrazovce, kterou Haber sledoval, byly přímo reprodukovány impulzy, chvějící se

bílé křivky na tmavošedém pozadí. Mohl by jednu z nich oddělit a zvětšit, nebo je navrstvit na sebe, kdyby chtěl. To byla scéna, která ho nikdy neunavila, celovečerní film, nonstop program na prvním kanálu.

Nebyly tam strmé křivky, po kterých pátral a které jsou typické pro určité schizoidní typy osobnosti. Na charakteru křivek nebylo nic neobvyklého, až na jejich různorodost. Jednoduchý mozek produkuje poměrně jednoduchý soubor vzorců a spokojí se s jejich opakováním; toto nebyl jednoduchý mozek. Jeho pohyby byly jemné a složité, často se neopakovaly, a pokud ano, vždycky s určitými odchylkami. Počítač Zesilovače je bude analyzovat, ale dokud Haber analýzy neviděl, nebyl schopen posoudit jediný samostatný faktor, vnímal jen jejich neobvyklou složitost jako takovou.

Když pacientovi přikazoval, aby přestal sledovat křišťálovou kouli a zavřel oči, na obrazovce se náhle objevila silná, jasná alfa-křivka ve dvanácti cyklech. Ještě chvíli si s mozkiem hrál, sledoval záznamy z počítače a testoval hloubku hypnotického spánku a pak řekl: "Hej, John -" Ne, jak se k sakru ten pacient jmenoval? "Georgi. Za malou chvíli teď usnete. Budete spát zdravým spánkem a bude se vám zdát sen. Ale usnete, teprve až řeknu slovo 'Antverpy'; budete spát tak dlouho, dokud třikrát nevyslovím vaše jméno. Ve spánku se vám bude zdát sen, pěkný sen. Jasný, příjemný sen. Vůbec ne zlý, ale velmi jasný a živý. Určitě si ho budete pamatovat, až se probudíte. Bude se vám zdát o -" Na okamžik zaváhal; neměl nic naplánovaného, spoléhal na inspiraci. "O koni. O velkém hnědákovi, který cválá po louce. Probíhá se. Možná že na tom koni pojedete nebo ho chytíte nebo se na něj budete jenom dívat. Ale ten sen bude o koni. Živý -, " jaké slovo to pacient používal? "- účinný sen o koni. Potom se vám už nebude zdát nic jiného, a když třikrát vyslovím vaše jméno, probudíte se a budete klidný a odpočatý. Teď... vás posílám spát... tím, že říkám... Antverpy."

Drobné roztančené čáry na obrazovce se začaly poslušně měnit. Sílíly a zpomalovaly se; brzy se začaly objevovat rytmy, charakteristické pro druhé stadium spánku, a první náznak delta-rytmu čtvrtého stadia. A zároveň s tím, jak se měnily mozkové rytmy, proměňovala se i těžká hmota, v níž ta roztančená energie sídlila; ruce ochabněly a spočinuly na zvolna oddechující hrudi a obličej byl lhostejný a klidný.

Zesilovač v úplnosti zaznamenával proudy v probouzejícím se mozku; teď zaznamenával a analyzoval vzorce s-spánku; brzy začne reprodukovat vzorce pacientova d-spánku, a hned jak se dostaví první sen, bude je moci znovu zavést do pacientova mozku, přičemž zesílí jeho vlastní impulzy. Možná že už to provádí právě teď. Haber počítal s jistou prodlevou, ale hypnotická sugesce spolu s pacientovou dlouhou částečnou deprivací snění způsobily, že přešel do d-stavu okamžitě: sotva dosáhl druhého stadia, začala jeho mozková aktivita znovu stoupat. Zvolna se vlnící křivky na obrazovce se tu a tam rozechvěly, znovu poskočily; začaly se zrychlovat a tančit v prudkém nesynchronním rytmu. Teď byl aktivní Varolův most a křivka z hippocampu vykazovala pětivteřinový cyklus, rytmus théta, jenž se u tohoto pacienta dosud neobjevil. Jeho prsty se nepatrně pohnuly; oči pod zavřenými víčky se rychle pohybovaly, jak cosi sledovaly; rty se rozevřely a pacient se hluboce nadechl. Spáček snil.

Bylo 17:06.

V 17:11 Haber stiskl na Zesilovači černé tlačítko. V 17:12, když se na obrazovce znovu objevily vysoké strmé křivky s-spánku, se Haber naklonil nad pacienta a třikrát zřetelně pronesl jeho jméno.

Orr vzdychl, rozhodil ruce v širokém uvolněném gestu, otevřel oči a probudil se. Haber mu několika hbitými pohyby odstranil z hlavy elektrody. "Cítíte se dobře?" zeptal se, nenuceně a sebejistě jako vždycky.

"Ohromně."

"A zdál se vám sen. To vám můžu říct. Můžete mi ten sen vyprávět?"

"Kůň," řekl Orr chraptivě, ještě zmalátnělý spánkem. Posadil se. "Zdalo se mi o koni. O tomhle," a mávl rukou k obrazové tapetě velikosti okna, která zdobila Haberovu ordinaci, k fotografii slavného závodního hřebce Tammany Halla, který se proháněl po travnatém výběhu.

"Co se vám o něm zdálo?" zeptal se Haber radostně. Nebyl si jistý, zda hypnotická sugesce zapůsobí na obsah snu už při první hypnóze.

"Byl... Šel jsem po téhle louce a kůň byl nejdřív kdesi v dálce. Potom se tryskem rozběhl ke mně, a po chvíli jsem si uvědomil, že mě může porazit. Ale vůbec jsem se nebál. Myslel jsem, že bych ho třeba mohl chytit za uzdu, nebo na něj vyskočit a projet se na něm. Věděl jsem, že mi doopravdy nemůže ublížit,

protože je to kůň z vašeho obrazu, a ne opravdový kůň. Byla to taková hra... Doktore Habere, nepřipadá vám na tom obraze něco... neobvyklého?"

"No, některým lidem se zdá do psychiatrovny ordinace přespříliš dramatický, tak trochu příliš rozměrný. Sexuální symbol v životní velikosti hned proti psychoanalytické pohovce!" Zasmál se.

"Byl tam před hodinou? Totiž, nebyl tam obraz hory Mount Hood, když jsem sem přišel - než se mi zdálo o tom koni?"

Panebože vždyť tam byl Mount Hood ten člověk má pravdu. Nebyl to Mount Hood nemohl to být Mount Hood byl to kůň byl to kůň

Byla to hora

Kůň - byl to kůň byl to -

Zíral na George Orra, zíral na něj bez výrazu, od Orrovy otázky už muselo uplynout několik vteřin, nesmí se nechat nachytat, musí vzbuzovat důvěru, on přece zná všechny odpovědi.

"Georgi, vy si pamatujete, že na na tom obraze byla fotografie Mount Hoodu?"

"Ano," řekl Orr posmutněle, ale pevně. "Pamatuju. Byla tam. Zasněžená hora."

"Hmm," Haber rozvážně přikývl a zapřemýšlel o tom. Hrozný mrazení v hloubi jeho prsou pominulo.

"Vy ne?"

Oči toho člověka měly nedefinovatelnou barvu, ale hleděly jasně a přímo; nebyly to oči psychotika.

"Ne, obávám se, že ne. To je Tammany Hall, trojnásobný vítěz z roku 1989. Stýská se mi po dostizích, je to škoda, že našim problémům s potravou padly za oběť nižší živočišné druhy. Kůň je samozřejmě úplný anachronismus, ale já mám ten obraz rád; je v něm síla, elán - naprostá seberealizace v živočišném slova smyslu. Je to svým způsobem ideál toho, co je cílem nás psychiatrů v psychologii člověka, symbol. Je to pramen mé sugesce obsahu vašeho snu, samozřejmě, náhodou jsem se na něj zadíval..." Haber úkosem pohlédl na fototapetu. Ovšemže tam byl kůň. "Ale počkejte, jestli chcete slyšet názor třetí strany, zavoláme slečnu Crouchovou; pracuje tady už dva roky."

"Řekne, že tam byl vždycky kůň," řekl Orr klidně, ale sklíčeně. "Byl tam vždycky. Od té doby, co se mi zdál. Je tam pořád. Myslel jsem si, že byste třeba mohl, protože jste mi ten sen vsugeroval, mít taky dvojí paměť jako já. Ale asi nemáte." A jeho oči, teď už nesklopené, se znovu upřely na Habera, zpříma, trpělivě a s výrazem zoufalé prosby o pomoc.

Ten člověk je nemocný. Musí se léčit. "Chtěl bych, abyste přišel zas, Georgi, a to pokud možno zítra."

"Ale já pracuju -"

"Odejdete o hodinu dřív a přijdete sem ve čtyři. Jste na DTL. Řekněte to svému šéfovi a zbytečně se za to nestyděte. V současnosti je dvaosmdesát procent populace na DTL, nemluvě o jedenatřiceti procentech těch, co podléhají NTL. Takže přijďte ve čtyři a dáme se do práce. Musíme s vámi něco provést, ne? No a tady máte předpis na meproamat; ten vám utlumí sny, aniž by zcela potlačil d-stav. Můžete si ho vždycky po třech dnech v lékárně doplnit. Budete-li mít zlý sen nebo se vám přihodí něco jiného, co vás vyděsí, zavolejte mi kdykoli ve dne nebo i v noci. Ale pochybuju, že byste to potřeboval, když budete brát tohle; a jestli jste ochoten usilovně spolupracovat, tak nebudete potřebovat vůbec žádný lék. Zvítězíte nad svým problémem se sny a bude vám úplně dobře. Je to tak?"

Orr si vzal kartu IBM s předpisem. "To by se mi ulevilo," řekl. Usmál se - byl to nejistý, nešťastný, a přesto ne zcela vážný úsměv. "Ještě něco o tom koni," řekl.

O hlavu větší Haber na něj shlédl.

"Vypadá jako vy."

Haber se rychle podíval na fototapetu. Byla to pravda. Velký, zdravý, rudohnědý, v plném trysku -

"A nepřipadalo vám v tom snu, že je mi ten kůň podobný?" zeptal se s nucenou bodrostí.

"Ano, byl vám podobný," řekl pacient.

Když odešel, Haber se posadil a nervózně se zadíval na fototapetu s Tammany Hallem. Byla na tuhle místnost skutečně moc velká. K sakru, kdyby si tak mohl dovolit ordinaci s oknem, ze kterého by byl výhled!

Ty, kterým nebesa pomáhají, nazýváme syny nebes. Nedosahují toho učením. Nepropracovávají se k tomu prací. Nevysvětlují to rozumem. Přestat usilovat o porozumění věcí, jimž porozumět nelze, to je ta nejvyšší meta. Ty, kteří to nedokážou, rozdrť nebeský žernov.

- Čuang-c': XXIII

George Orr odešel z práce v půl čtvrté a pěšky došel na stanici podzemky; auto neměl. Kdyby šetřil, mohl by si dovolit parní VW včetně mytného, ale proč? Centrum města bylo pro automobily uzavřeno a on bydlel v centru. V osmdesátých letech se sice naučil řídit, ale vůz nikdy nevlastnil. Jel vancouverskou linkou zpátky do Portlandu. Vlaky už byly přečpané; z místa, kde stál, nedosáhl na držadlo ani na tyč, a tak ho ze všech stran podpíral jen vyvážený tlak těl, jenž ho občas nadzvedl a poponesl, jak síla davu (d) převýšila sílu gravitace (g). Vedle něj stál muž a četl noviny, ale protože nemohl hnout rukama, stál tam se sportovní dvoustranou připlácnutou na obličej. Po šest zastávek měl Orr před očima titulek VELKÁ OFENZÍVA NA AFGHÁNSKÝCH HRANICÍCH s podtitulkem Hrozba afghánské intervence.

Majitel novin se protlačil k východu a vystřídal ho pár rajčat na zeleném plastickém tácu, pod nímž se skrývala stará paní v zeleném plastickém plášti, která Orrovi stála po další tři zastávky na levé noze.

Na stanici Broadway-Východ se probojoval ke dveřím a cestou podél čtyř bloků se šinul stále houstnoucím davem lidí, kterým končila pracovní doba, k Willamettské východní věži, obrovskému, pompéznímu, procovskému obelisku ze skla a betonu, jenž s úporností vlastní rostlinám bojoval o světlo a vzduch v džungli podobných budov všude kolem. Dolů na ulici pronikalo velmi málo světla i vzduchu; bylo tam teplo a drobně přšelo. Déšť měl v Portlandu starou tradici, ale teplota - druhého března bylo 22 °C - byla záležitostí novodobou. V polovině dvacátého století včas nepřikročili ke snižování městských a průmyslových exhalací; dostat CO₂ z ovzduší by teď trvalo několik století, jestli by se to vůbec podařilo. Jednou z větších obětí skleníkového efektu se stal New York, protože polární led tál a hladina moře stoupala; vlastně byl ohrožený celý Boswash. Mělo to i své výhody. Sanfranciský záliv se zvolna zvětšoval, takže se dalo čekat, že pokryje stovky čtverečních kilometrů zavázky a odpadků, jež tam byly ukládány od roku 1848. Pokud šlo o Portland, ten byl přes sto kilometrů od moře a dělil ho od něj Pobřežní hřeben, takže nebyl ohrožen stoupající vodou - jen vodou, která padala shůry.

V západním Oregonu bylo vždycky deštivo, teď však přšelo vytrvale a bez přestání, a ten déšť byl vlažný. Jako by člověk žil v neustálém lijáku teplé polévky.

Východně od Kaskád, tam, kde se před třiceti lety rozkládala poušť, vyrostla nová města - Umatilla, John Day a French Glen. Stále ještě tam bylo v létě hrozné vedro, ale napršelo tam jen sto patnáct centimetrů do roka, kdežto v Portlandu to bylo skoro třikrát tolik. Dařilo se tam intenzivnímu farmaření - poušť rozkvetla. French Glen měl teď sedm milionů obyvatel. Portland se svými třemi miliony a nulovým růstovým potenciálem se na Pochodu pokroku značně opozdil. V Portlandu nebylo nic nového. Ale jaký v tom byl rozdíl? Podvýživa, přelidnění a silné znečištění životního prostředí byly všude stejné. Ve starých městech se vyskytovalo víc kurděj, tyfu a žloutenky, v nových zase víc organizovaného násilí, zločinnosti a vražd. Jedněm vládly krysy a druhým mafie. George Orr zůstal v Portlandu, protože tu bydlel odjakživa a neměl žádný důvod k naději, že to někde jinde bude lepší nebo jiné.

Slečna Crouchová ho s nezúčastněným úsměvem uvedla přímo do ordinace. Orr si vždycky myslel, že ordinace psychiatrů, podobně jako zaječí nory, mají vchod i východ. Tahle je neměla, nezdálo se však pravděpodobné, že by tu do sebe naráželi odcházející a přicházející pacienti. Na lékařské fakultě Orrovi řekli, že dr. Haber má jen malou psychiatrickou klientelu, hlavně se prý věnuje výzkumu. To v něm vzbudilo dojem, že jde o kohosi úspěšného a výjimečného, a doktorovo žoviální, pánovité chování to potvrzovalo. Ordinace však neměla onen typický vzhled, charakterizovaný platinou a pravou kůží, který je znakem finančního úspěchu, ani v ní nevládl nepořádek, svědčící o vědcevě nezájmu o prostředí. Židle a pohovka byly z umělé hmoty, psací stůl kovový s plastickou povrchovou úpravou imitující dřevo. Nic tam nebylo pravé. Dr. Haber, ohromný člověk s bílými zuby a hnědou hřívou, mu zaburácel v ústrety: "Dobré odpoledne!"

Tahle nenucenost nebyla předstíraná, ale byla přehnaná. Jeho skutečnou vřelost a otevřenost uměle pokrývala profesionální manýra, deformoval je jeho strojený projev. Orr měl pocit, že si doktor přeje,

aby ho lidé měli rádi, a že jim touží pomáhat; jako by si doktor nebyl jistý, pomyslel si Orr, že existuje ještě někdo jiný, a chtěl si dokazovat, že ti druzí existují jen díky jeho pomoci. Proto tak nahlas zařval "Dobré odpoledne!" jako by neměl jasno, zda dostane odpověď. Orr chtěl říct něco přátelského, ale nezdálo se mu vhodné, aby byl osobní; řekl tedy: "Vypadá to, že Afghánistán půjde do války." "Hm, to už se dalo čekat od loňského srpna." Mělo ho napadnout, že je doktor lépe informován o světových záležitostech než on sám; on byl informován spíš jen napůl a s třítydenním zpožděním. "Nezdá se mi, že by to pro Spojence byla velká rána," pokračoval Haber, "pokud se Pákistán nepřidá na stranu Íránu. Pak by mohla Indie poslat do Izragypta víc než jen symbolickou podporu." Použil dálnopisnou zkratku pro spojení Nové arabské republiky a Izraele. "Myslím, že Guptův projev v Dillí naznačuje, že se na tuhle možnost připravují."

"Pořád se rozšiřuje," řekl Orr a připadal si neschopný a deprimovaný. "Tedy válka."

"Máte z ní strach?"

"Vy z ní nemáte strach?"

"To je irelevantní," řekl doktor a usmál se svým širokým, vousatým, medvědí úsměvem jako velký medvěd Bůh; ale přitom byl ve střehu - od včerejška.

"Ano, mám z ní strach." Haber si však tuhle odpověď nezasloužil; tazatel se přece nemůže od své otázky distancovat, předpokládá-li objektivitu - jako by odpovědi byly cílem. Orr však tyto myšlenky nevyslovil; byl v doktorových rukou a doktor jistě ví, co dělá.

Orr měl tendenci předpokládat, že lidé vědí, co dělají, možná proto, že si myslel, že on sám to o sobě neví.

"Spal jste dobře?" zeptal se Haber, který seděl přímo pod levým zadním kopytem Tammany Halla.

"Díky, skvěle."

"Měl byste chuť podívat se znovu do Paláce snů?" Vrhla na něj zpytavý pohled.

"Jistě, vždyť proto jsem tady, aspoň myslím." Viděl, jak Haber vstal a obešel stůl, viděl velkou ruku, jak se vztahuje k jeho krku, a pak se nic nestalo.

"... Georgi..."

Jeho jméno. Kdo ho volal? Ten hlas neznal. Vyprahlá země, suchý vzduch, rachot toho neznámého hlasu v jeho uších. Denní světlo, a žádný směr. Žádná cesta zpět. Probudil se.

Místnost, která mu byla povědomá; povědomý velký muž, rudohnědý a mohutný, s kaštanovou bradkou, bílým úsměvem a neprůhlednými tmavými očima. "Na EEG to vypadalo jako krátký sen, ale velice živý," řekl hluboký hlas. "Dejte se do toho. Čím dřív si ho vybavíte, tím to bude úplnější."

Orr se posadil, cítil se trochu malátný. Byl na pohovce, jak se tam dostal? "Uvidíme. Nebylo toho moc. Zase o koni. Říkal jste mi, aby se mi zase zdálo o koni, když jste mě zhypnotizoval?"

Haber potřásl hlavou, čímž nevyjádřil ani souhlas, ani nesouhlas, a poslouchal.

"Tak tedy, tohle byla stáj. Tahle místnost. Sláma a žlab a v rohu vidle a tak dále. Byl tam kůň."

Haberovo vyčkávané mlčení nepřipouštělo vytáčky. "Udělal ohromnou hromadu koblih. Hnědých, kouřilo se z nich. Koňské koblihy. Ta hromada vypadala tak trochu jako Mount Hood, s tím hrbolkem na jedné straně a tak vůbec. Bylo to celé přikryté plédem a připadalo mi to tak nějak rušivé, a tak jsem si řekl: Vždyť je to přece obraz té hory! Pak jsem se asi začal probouzet."

Orr zvedl hlavu a podíval se na zeď za dr. Haberem, na velkou nástěnnou fototapetu Mount Hoodu.

Byl to ponurý obraz v kalných nepřírozených barvách: šedé nebe, světlehnědá nebo rudohnědá hora s bílými skvrnkami na vrcholu a v popředí temné, beztvaré koruny stromů.

Doktor se nepodíval na zeď. Pozoroval Orra svými zpytavými, temnými očima. Zasmál se, když Orr skončil, tiše a krátce, ale možná trochu vzrušeně.

"Na něco jsme kápli, Georgi!"

"A na co?"

Orr si připadal celý zmačkaný a přihloupělý, jak tam seděl na pohovce ještě zmalámělý spánkem, spal tu na té pohovce, třeba měl otevřená ústa a chrápal, úplně bezmocný, zatímco dr. Haber pozoroval tajné pohyby a záchvěvy jeho mozku a přikazoval mu, o čem se mu má zdát. Cítil se vydán napospas cizí vůli, zneužívaný. A k čemu to všechno bude?

Doktor si očividně vůbec nepamatoval na tu fototapetu s koněm, ani na rozhovor, který o ní vedli; tkvěl

už úplně v této nové současnosti a všechny jeho vzpomínky se vztahovaly k ní. Takže mu nemohl být k ničemu. Ted' však rázoval sem a tam po ordinaci a hovořil ještě hlasitěji než předtím. "Tak za prvé: vy můžete snít a sníte podle příkazů, podléháte hypnotické sugesci; a za druhé výborně reagujete na Zesilovač. Tudiž spolu můžeme pracovat rychle a výkonně bez farmaceutik. To, co dělá mozek sám, je nekonečně úžasnější a složitější než jakákoli jeho reakce na chemickou stimulaci; proto jsem vyvinul Zesilovač, abych poskytl mozku prostředek k sebestimulaci. Kreativní a terapeutické zdroje mozku - at' bdícího, spícího nebo snícího - jsou prakticky neomezené. Jen kdybychom mohli najít klíče ke všem zámkům. Sny mají sílu, o které se nám ani nesní!" Zasmál se svým hlučným smíchem, tenhle vtípek už udělal nesčíslněkrát. Orr se stísněně usmál, připadalo mu to výstižné. "Ted' jsem si jistý, že vaše terapie se musí ubírat právě tímhle směrem, musíme vašich snů využít, a ne je potlačovat a vyhýbat se jim. Čelit vašemu strachu a s mou pomocí jej překonat. Vy se bojíte své vlastní duše, Georgi, a to je strach, se kterým se nedá žít. Ale vy se bát nemusíte. Nevíte o tom, že vám vaše vlastní duše může pomoci, nevíte, jak to provést, jak jí tvořivě využívat. Vy se prostě nesmíte svým vlastním psychickým silám bránit, nesmíte je potlačovat, ale musíte je uvolnit. A toho můžeme spolu dosáhnout. Řekněte, cožpak vám to nepřipadá správné, nezdá se vám, že se na to musí takhle?"

"Já nevím," řekl Orr.

Když Haber hovořil o využívání jeho psychických sil, měl Orr na okamžik dojem, že tím doktor musí myslet jeho schopnost měnit skutečnost pomocí snů; ale určitě to tak nemyslel, to by přece řekl jasně. Přece věděl, jak zoufale Orr potřebuje potvrzení, přece by si je bezdůvodně nenechal pro sebe. Orr zmalomyslněl. Používání narkotik a psychotonic narušilo jeho citovou rovnováhu; věděl to a snažil se se svými pocity bojovat a ovládat je. Ale tohle zklamání ovládnout nemohl. Ted' si teprv uvědomil, že si dovolil trochu naděje. Včera byl přesvědčen o tom, že doktor ví, že se hora změnila v koně. To, že se doktor v prvním šoku snaží nedat to před ním najevo, jej nepřekvapilo ani nevylekalo; bezpochyby to nemohl přiznat ani sám sobě, nemohl ten fakt zvládnout. Orrovi samotnému to trvalo dlouho, než se vyrovnal s tím, že dokáže něco nemožného. Přesto se odvážil zadoufat, že Haber, který mu ten sen vsugeroval a byl u toho, když se mu zdál, by si tu změnu mohl uvědomit, mohl by si ji zapamatovat a říct Orrovi, že má pravdu.

Nemá to smysl. Není z toho východiska. Orr byl tam, kde už byl celé měsíce - sám: věděl, že je šílený a věděl, že není šílený, současně a intenzivně. Stačilo to k tomu, aby doopravdy zešílel.

"Mohl byste mi," řekl nesměle, "posthypnoticky vsugerovat, abych neměl účinné sny? Když mi můžete vsugerovat, abych je měl... Abych nemusel brát ty léky, aspoň na nějaký čas."

Haber se usadil za stolem a nahrbil se jako medvěd. "Velice pochybuji o tom, že by to fungovalo, byť i na jedinou noc," řekl docela prostě. A pak náhle znovu zabouřil: "Není to tentýž neplodný směr, kterým jste už zkoušel jít, Georgi? Léky nebo hypnóza, to je pořád potlačování. Před svou vlastní duší nemůžete utéct. Víte to, a přesto tomu nechcete čelit. Tedy dobrá. Podívejte se na to takhle: už dvakrát jste tady snil, přímo tady, na téhle pohovce. Bylo to tak špatné? Uškodilo vám to nějak?"

Orr zavrtěl hlavou. Byl příliš deprimovaný na to, aby odpověděl.

Haber mluvil dál a Orr se na něj snažil soustředit. Ted' hovořil o denním snění, o jeho vztahu k jedenapůlhodinovým cyklům nočního snění, o jeho užitečnosti a hodnotě. Zeptal se Orra, jaký konkrétní typ snění je mu nejvlastnější. "Já například," řekl, "mívám hrdinské denní sny. Jsem hrdina. Zachraňuji dívku nebo kolegu astronauta nebo obležené město nebo celou tuhle zatracenou planetu. Mesiášské sny, sny zachránce lidstva. Haber zachraňuje svět! Někdy jsou docela legrační - dokud je udržuji tam, kam patří. Všichni potřebujeme inspiraci, kterou naše ego prostřednictvím denního snění získává, ale když se k těm snům utíkáme příliš, pak se skutečné parametry našeho života začnou viklat... Pak máme sny typu ,ostrov v Jižním moři' - těm se oddává spousta vysokých úředníků ve středním věku. A potom typ ,šlechtný mučedník a trpitel', různé adolescentní romantické fantazie, sadomasochistické denní sny a tak dále. Skoro všichni jsme už byli v aréně a zápasili se lvy, zachraňovali lepuu děvku z potápějící se lodi, nebo za Beethovena napsali Desátou symfonii. Jaký styl máte v oblibě vy?"

"Asi - únik," řekl Orr. Už se opravdu musí vzpamatovat a začít odpovídat tomu člověku, který mu chce pomoci. "Utéct od všeho. Vyprostit se."

"Z práce, z toho každodenního mlýna?"

Haber mu zjevně nechtěl uvěřit, že je spokojený se svou prací. Pro člověka, který má spoustu ambicí jako Haber, je asi těžké pochopit, že by někdo mohl žít bez nich.

"Ne, spíš asi z města, od těch davů. Všude je hrozně moc lidí. Novinové titulky. Všechno tohle."

"Jižní moře?" zacenil se Haber zase jako medvěd.

"Ne. Tady někde. Já nemám moc velkou představivost. Sním o tom, že mám srub někde daleko od města, třeba v Pobřežních horách, kde ještě zůstaly zbytky starých lesů."

"Uvažoval jste někdy o koupi takového srubu?"

"Rekreační pozemky stojí kolem osmatřiceti tisíc dolarů za akr v nejlevnějších oblastech Jihooregonské rezervace. U místa s vyhlídkou na pobřeží je to až kolem čtyřiceti tisíc."

Haber hvízdal. "Vidím, že jste o tom uvažoval - a pak jste se vrátil ke svému dennímu snění. To je chválabohu zadarmo, že! Tak co, dáme si ještě jeden pokus? Zbývá nám ještě skoro půl hodiny."

"Mohl byste..."

"Co, Georgi?"

"Že bych si třeba ještě chvíli vybavoval ty sny."

Haber se pustil do jednoho ze svých mnohomluvných odmítnutí. "Teď, jak víte, je všechno, co prožíváte v hypnóze, včetně všech pokynů, které jste dostal, normálně blokováno před zapamatováním v bdělém stavu mechanismem podobným tomu, který blokuje zapamatování devětadevadesáti procent vašich snů. Abychom tu blokádu odstranili, musel jsem vám dát příliš mnoho konfliktních pokynů kvůli velice choulostivé věci, totiž obsahu snu, který se vám dosud nezdál. Můžu vás přivést k tomu, abyste si vybavil ten sen. Ale nechci, abyste si současně vybavoval mé sugestivní příkazy. Ty bych chtěl uchovat odděleně, abych získal jasnou zprávu o tom, co se vám zdálo, a ne o tom, co se vám mělo zdát. Chápete? Věřte mi přece! Jsem tady, abych vám pomohl. Nebudu toho od vás chtít moc. Povedu vás, ale ne moc zhurta, ani moc rychle. Nevsugeruji vám žádné noční můry! Věřte mi, chci to dovést až do konce a porozumět tomu zrovna tak jako vy. Vy jste inteligentní a spolupracující pacient, a jste statečný člověk, vždyť jste tak dlouho úplně sám musel snášet tolik úzkosti. My to zvládneme, Georgi. Věřte mi."

Orr mu tak docela nevěřil, ale Haberovi se těžko odporovalo, podobně jako knězi; a kromě toho mu hrozně chtěl věřit.

Neřekl nic, ale lehl si zpátky na pohovku a podvolil se doteku velké ruky na svém hrdle.

"Výborně! Máme to! Co se vám zdálo, Georgi? Povězte mi to honem ještě za tepla."

Bylo mu zle a cítil se jako hlupák.

"Něco o jižních mořích... kokosových palmách... nepamatuju se." Zamnul rukama, poškrábal se pod krátkými vousy a zhluboka se nadechl. Toužil po doušku studené vody. "Pak se mi zdálo, že jste šel s prezidentem Johnem Kennedym, myslím že po Alder Street. Já jsem šel tak nějak za vámi, něco jsem někomu z vás nesl. Kennedy měl roztažený deštník - viděl jsem ho z profilu, jako na staré padesáticentové minci - a vy jste řekl: 'Tohle už nebudete potřebovat, pane prezidente,' a vzal jste mu ten deštník z ruky. Vypadal, že ho to nějak otrávil, řekl něco, čemu jsem nerozuměl. Ale přestalo pršet, vyšlo slunce, a tak řekl: 'Teď vidím, že jste měl pravdu.'... Opravdu přestalo pršet."

"Jak to víte?"

Orr povzdechl. "To uvidíte, až vyjdete ven. Je to pro dnešní odpoledne všechno?"

"Já můžu klidně pokračovat. Je to na účet vlády, víte!"

"Jsem hrozně unavený."

"No, tak tedy dobře, dnes už to zabalíme. Poslechněte, co kdybychom tahle sezení dělali v noci? Nechal bych vás normálně usnout a hypnózu bych použil jenom k sugesci obsahu snu. Nechal bych vám celé dny na práci, a já mám pracovní dobu stejně napůl v noci; jedna věc, kterou si výzkumníci spánku mohou dovolit jen zřídka, je spánek! To by naši práci ohromně urychlilo, a vy byste aspoň nemusel brát léky na potlačení snů. Chtěl byste to zkusit? Co takhle v pátek večer?"

"Mám schůzku," řekl Orr a ulekl se té lži.

"Tak v sobotu."

"Tak dobře."

Odešel s pláštěm přehozeným přes ruku. Nebylo třeba si jej navlékat. Sen o Kennedym byl vysoce

účinný. Teď už to vždycky věděl určitě, už když se mu ty sny zdály. Ať byl jejich obsah sebebanálnější, vždycky po probuzení se mu vybavily neobyčejně jasně a cítil se vyčerpaný a opotřebovaný jako po nějakém obrovském fyzickém výkonu, kdy člověk musí vyvinout ohromné úsilí. Sám měl takový sen nanejvýš jednou za měsíc nebo za šest týdnů; právě strachem z těchto snů byl úplně posedlý. Teď, co ho Zesilovač udržoval ve spánku se sněním a co dostával hypnotické příkazy, už měl tři účinné sny z těch čtyř, co se mu zdály ve dvou dnech; vlastně když odečte sen o kokosových palmách, který představoval jen to, čemu Haber říkal pouhé plynutí obrazů, účinné byly všechny tři. Cítil se úplně vyčerpaný. Nepršelo. Když vyšel z brány Willamettské východní věže, březnové nebe nad kaňony ulic bylo vysoké a jasné. Vanul východní suchý pouštní vítr, který čas od času osvěžoval vlhké, horké, smutné, šedé počasí ve Willametském údolí.

Čistší vzduch mu trochu zvedl náladu. Narovnal se, vydal se na cestu a snažil se ignorovat lehkou závrať, která byla pravděpodobně kombinovaným výsledkem únavy, úzkosti, dvou krátkých spánků v neobvyklou denní dobu a jízdy dolů výtahem z třiašedesátého patra.

Řekl mu doktor, že se mu má zdát o tom, že přestane pršet? Nebo mu vsugeroval jen to, že se mu má zdát o Kennedym (který však, jak si teď dodatečně vzpomněl, měl bradku jako Abraham Lincoln)? Nebo o Haberovi samotném? Nemohl to nijak zjistit. Účinná část snu představovala změnu počasí, to, že ustal déšť; ale to nic nedokazovalo. Účinná část snu ovšem vždycky nebyla ta hlavní nebo charakteristická část. Měl podezření, že si tam Kennedyho přidal sám, z důvodů známých pouze jeho podvědomí, ale nemohl si tím být jistý.

Došel ke stanici podzemky Broadway-Východ spolu s nekonečným zástupem ostatních cestujících. Vhodil do automatu na jízdenky pětidolarovou minci, vzal si lístek, nastoupil do svého vlaku, vnořil se do temnoty pod řekou.

Pocit závratí v hlavě i v duši vzrůstal.

Jet pod řekou: to je podivná věc, opravdu zvláštní pomyšlení.

Přejít přes řeku, přebrodit ji, brouzdat se v ní, plavat v ní, plout po ní lodí, jet přes ni přívozem, přejít po mostě, přeletět ji letadlem, plout proti proudu, plout po proudu - to všechno má smysl. Ale na jízdě pod řekou je něco ve vlastním smyslu toho slova nepřirozeného. Sama složitost některých drah v mysli i mimo ni svědčí o tom, že někde na samém začátku muselo dojít k přehození výhybky špatným směrem.

Pod řekou Willamette vedlo devět tunelů pro vlaky a nákladní automobily, nad ní se klenulo šestnáct mostů a podél jejích břehů se táhla dvacet sedm mil dlouhá betonová navigace. Ochrana proti povodním na obou březích i na jejím hlavním přítoku, řece Columbii, jež se s ní spojovala několik mil odtud, byla tak důkladná, že ani za nejprudších dlouhotrvajících lijáků nemohla řeka stoupnout víc než o deset centimetrů. Řeka Willamette musela sloužit, připomínala obrovské poslušné tažné zvíře spoutané řemeny, řetězy, ohlávky a podpěnkami. Nebylo by samozřejmě užitečné zalít ji betonem jako ty stovky potoků a bystřin z kopců okolo města, které teď proudily pod jeho domy a ulicemi. Bez ní by Portland nebyl přístavem; po řece oběma směry neustále pluly lodě, dlouhé řady vlečných člunů, ohromné vory s dřívím. Takže nákladní auta a vlaky i těch pár osobních aut, co zbylo, musely jezdit nad řekou nebo pod řekou. Nad hlavami lidí, kteří teď cestovali ve voze podzemky Broadwayským tunelem, byly tuny skal a písku, tuny plynoucí vody, obrovské budovy doků a kýly oceánských lodí, mohutné betonové pilíře nesoucí mosty a nájezdy k nadúrovňové dálnici, kolona parních nákladňáků naložených mraženými kuřaty, jedno tryskové letadlo ve výšce deset tisíc metrů, hvězdy ve vzdálenosti vyšší než čtyři světelné roky. George Orr, bledý v prudkém blikotavém světle vlaku podzemky v temnotě pod řekou, se držel ocelového držadla na řemeni a potácel se uprostřed tisícovky dalších lidí. Cítil tu tíhu nad sebou, tu nekonečnou váhu, jež ho tlačila k zemi. Napadlo mu, že žije v hrozném snu, z něhož se čas od času probouzí ve spánku. Jeho moralizující úvahy přerušila vřava a tlačení lidí, kteří vystupovali ve stanici Union; plně se soustředil na to, aby uhájil své držadlo. Stále ještě se mu točila hlava a bál se, že kdyby se pustil a podlehl síle (d), pozvracel by se.

Vlak se znovu rozjel s hlukem, v němž se rovným dílem mísilo hluboké dunění a vysoké pronikavé skřípění.

Celý systém podzemní dráhy byl teprve patnáct let starý, ale byl vybudován pozdě a ve spěchu, s použitím podřadných materiálů, během kolapsu průmyslu osobních automobilů, nikoli před ním. Vagóny

vlaků podzemní dráhy byly vlastně vyrobeny ještě v Detroitu, podle toho také vypadaly. George Orr jako městský člověk a pasažér podzemky ten úděsný hluk ani nevnímal. Citlivost jeho sluchových nervů už byla značně snížena, přestože mu bylo teprv třicet let, a ten hluk byl každopádně jen normální zvukovou kulisou, pozadím zlého snu, ve kterém žil. Vybojoval držadlo a znovu se zamyslel.

Od té doby, co se začal zajímat o vlastní podvědomí, bylo mu záhadou, proč si mysl nedovede většinu snů vybavit. Nevědomé myšlení, ať v dětství, nebo ve snu, se tomu zřejmě vzpírá. Ale byl v hypnóze nevědomý? Vůbec ne: byl úplně vzhůru, dokud nedostal příkaz ke spánku. Proč si to ale potom nepamatoval? To ho zneklidňovalo. Co to s ním Haber vlastně dělá? Například ten první sen dnes odpoledne: řekl mu doktor jenom to, aby se mu zase zdálo o koni? A on sám si k tomu přidal koňské koblihy, což bylo zarážející. Nebo doktor výslovně hovořil o koblihách, což bylo zarážející zase jinak. A možná že měl Haber štěstí, že výsledkem nebyla velká hnědá hromada kouřícího hnoje na koberci ordinace. V jistém smyslu to tak dopadlo - s tím obrazem hory.

Když vlak se skřípotem vjížděl do stanice Alder Street, Orr se narovnal, jak mu něco napadlo. Ta hora, pomyslel si, zatímco se kolem něj a přes něj strkalo a tlačilo osmašedesát lidí ke dveřím. Ta hora. Řekl mi, abych tam ve snu vrátil tu horu. A tak jsem přinutil koně, aby tam horu vrátil. Ale jestli mi řekl, abych tam vrátil horu, pak věděl, že tam byla dřív než ten kůň. Věděl to. Viděl, jak ten první sen mění skutečnost. Viděl tu změnu. Věří mi. Nejsem šílený!

Orra se zmocnila tak velká radost, že z těch dvaadvaceti osob, které se tlačily ve vagóně, když uvažoval o těchle věcech, sedm nebo osm lidí v jeho bezprostředním okolí pocítilo slabý, ale jistý hřejivý pocit pohody nebo úlevy. Žena, které se nepodařilo vyrvat mu držadlo, na okamžik pocítila, že ji opustila palčivá bolest v kuřím oku, muž, který byl přitisknutý k jeho levému boku, náhle pomyslel na sluneční svit; stařec shrbený přímo před ním na chvíli zapomněl, že má hlad.

Orrovi to nemyslelo zrovna rychle. Vlastně vůbec nebyl žádný myslitel. Na myšlenky přicházel pomalu, neuměl bruslit na hladkém ledu logiky, ale lopotil se a dřel na tvrdé roli bytí. Neviděl spoje, což prý je charakteristický znak intelektu. On spoje hmatatelně cítil - jako je cítí klempíř. Ve skutečnosti nebyl hloupý, ale nepoužíval svůj mozek ani zpola tak, jak by mohl, ani zpola tak rychle. Teprve když vystoupil z podzemky na zastávce Ross Island Bridge West, vyšel podél několika bloků do kopce a vyjel výtahem do osmnáctého patra ve dvacetiposchodovém Corbettově kondominiu z oceli a podřadného betonu (Dopřejte si luxusní bydlení v centru!) do své garsonky o rozloze sedmi čtverečních metrů, vložil do infratrouby plátek sojového chleba, vyndal z chladničky ve zdi pivo, postál u okna - platil dvojnásobné nájemné za to, že měl pokoj na venkovní straně - a zahleděl se na Západní pahorky Portlandu zastavěné ohromnými zářícími věžáky, plnými světla a života, teprve pak ho napadlo: Proč mi ale doktor Haber neřekl, že ví o tom, že mám účinné sny?

Chvilí o tom přemítal. Usilovně se snažil na to přijít, ale nic ho nenapadalo.

Haber teď ví, že se tapeta dvakrát změnila, uvažoval. Proč se o tom nezmínil? Přece musí vědět, jak se bojím, abych nebyl blázen. Tvrdí, že mi pomáhá. Mně by ale nejvíc pomohl, kdyby mi byl řekl, že vidí totéž co já, že to není jen moje halucinace.

Teď ví, pomyslel si Orr, poté co se dlouze napil piva, že přestalo pršet. Ale když jsem mu to říkal, nešel se podívat. Možná že se bál. V tom to bude. Má z celé té věci strach a chce zjistit něco víc, než mi poví, co si o tom vlastně myslí. Takže mu nemám co vyčítat. Bylo by vlastně divné, kdyby se nebál.

Ale zajímalo by mě, co udělá, až si na tu myšlenku zvykne... Zajímalo by mě, jak mé snění zastaví a jak mi zabrání, abych měnil věci. Musím přestat; už to došlo moc daleko, příliš daleko...

Zavrtěl hlavou a odvrátil se od výhledu na osvětlené kopce, překypující životem.

Nic není trvalé, nic není přesné a určité (kromě pedantovy mysli), dokonalost je popřením té nevyhnutelné nepřesnosti, jež je tajemnou niternou vlastností bytí.

- H. G. Wells: Moderní Utopie

Advokátní kancelář firmy Forman, Esserbeck, Goodhue a Rutti byla v roce 1973 postavena jako parkoviště a posléze přebudována na kanceláře. Mnoho starších budov v centru Portlandu mělo tentýž rodokmen. V jednom období se totiž valná část vnitřního Portlandu skládala z parkovišť pro osobní auta. Nejdřív to byly obrovské plochy asfaltu poseté budkami výběřčích nebo parkovacími automaty, ale jak počet obyvatel vzrůstal, rostl i počet parkovišť. Parkovací budovy s automatickými výtahy byly vlastně v Portlandu vynalezeny už dávno, a dřív než se osobní automobily udusily svými vlastními zplodinami, narostly parkovací rampy do výšky patnácti i dvaceti pater. Ne všechny z nich padly po osmdesátých letech za obět demolicím, některé byly přestavěny. Tahle budova na adrese 209 S. W. Burnside stále páchla dávnými benzinovými výpary. Její betonové podlahy, potřísněné výměšky nesčetných motorů, byly plné zkamenělých otisků dinosauřích pneumatik. Všechny podlahy měly zvláštní sklon, byly díky základní spirálové konstrukci budovy šikmé; v kancelářích Formana, Esserbecka, Goodhuae a Ruttiho si člověk nikdy nebyl jistý, jestli stojí úplně rovně.

Slečna Lelachová seděla za přepážkou tvořenou knihovnami a kartotékami, která napůl oddělovala její polovinu kanceláře od poloviny pana Pearla, a představovala si, že je černá vdova.

Seděla tu, jedovatá, zlá, zářivá a jedovatá, a čekala.

A oběť přišla.

Rozená oběť. Vlasy jako malé děvčátko, jemné a hnědé, krátká světlá bradka, pokožka bledá jako rybí břicho, mírný, tichý, zadržával. Do háje! Kdyby na něj šlápla, ani by nechrupl.

"Tedy, mám dojem, že by mohlo jít nejspíš tak asi o porušování práva na soukromí," soukal ze sebe.

"Něco jako narušení soukromí. Ale nevím to určitě. Proto potřebuju poradit."

"No tak do toho," řekla slečna Lelachová.

Oběť nevěděla, jak do toho. Koktavý hlásek jí vyschl.

"Vy jste na Dobrovolné terapeutické léčbě," řekla slečna Lelachová, nahlížeje do poznámek, které jí předtím poslal pan Esserbeck, "kvůli porušení Federálních předpisů upravujících distribuci léčiv."

"Ano. Souhlasil jsem s psychiatrickou léčbou, abych nemusel jít před soud."

"To je pochopitelné, ovšem," řekla advokátka suše. Ten člověk jí nepřipadal přímo slabomyslný, ale odporně jednoduchý. Odkáslala si.

Odkáslal si. Opička vidí, opička udělá.

Postupně, se spoustou zámlk a odboček, jí vysvětlil, že prodělává léčbu, která se v podstatě skládá z hypnoticky navozeného spánku a ze snění. Měl dojem, že psychiatr, který mu přikazuje, aby se mu zdály určité sny, porušuje jeho právo na soukromí, zakotvené v Nové ústavě z roku 1984.

"No. Něco takového se loni objevilo před soudem v Arizoně," řekla slečna Lelachová. "Muž na DTL se pokusil zažalovat psychiatra, že mu implantoval homosexuální sklony. Samozřejmě že ho ten psychiatr léčil s použitím běžných terapeutických metod a žalobce byl jasný potlačený buzerant; byl zadržen, když se pokoušel zneužít dvanáctiletého hošíka za bílého dne uprostřed parku ve Phoenixu, ještě než se ten případ vůbec dostal k soudu. Skončil na Nařízené léčbě v Tehachapi. No. Tím chci říct, že při podávání takovéhle žaloby musíte být opatrný. Většina psychiatrů, kteří mají pacienta přiděleného od vlády, jsou sami velice opatrní lidé, renomovaní odborníci. Teď kdybyste mi mohl uvést nějaký příklad, nějakou událost, která by mohla sloužit jako faktický důkaz; pouhé podezření tady nestačí. Ještě by vás mohli poslat na NL, to znamená na psychiatrickou kliniku v Linntonu, nebo do vězení."

"Nemohli by mi... třeba přidělit jiného psychiatra?"

"Těžko. K tomu byste musel mít pádný důvod. Lékařská fakulta vás přidělila tomuhle Haberovi: podívejte se, tam na kopci jsou kapacity, které se vyznají. Podáte-li žalobu na Habera, lidé, kteří ji budou znalecky posuzovat, budou nejspíš zrovna ti, co s vámi na fakultě dělali pohovor. Budou věřit spíš lékařům než pacientovi. V takovémhle případě určitě."

"V psychiatrickém případě," řekl klient smutně.

"Přesně tak."

Na chvíli se odmlčel. Nakonec k ní zvedl oči, jasné, světlé oči, hledící beze zloby a bez naděje, usmál se a řekl: "Moc vám děkuju, slečno Lelachová. Nezlobte se, že jsem vás zdržel."

"Počkejte přece!" řekla. Možná že byl naivní, ale určitě nevypadal jako cvok; nevypadal dokonce ani neuroticky. "Nemusíte to tak rychle nadobro vzdávat. Neřekla jsem, že by to nemohl být případ. Říkáte,

že se chcete zbavit závislosti na lécích a že vám doktor Haber dává vyšší dávky fenobarbitalu, než jste bral sám; to by mohl být důvod k vyšetřování. I když o tom dost pochybuju. Ale obhajovat právo na soukromí je moje specializace a potřebuju vědět, jestli tu došlo k jeho porušení. Tím chci říct, že jste mi zatím svůj případ nepopsal - je-li to vůbec případ. Co konkrétně ten doktor udělal?"

"Když vám to řeknu," řekl klient s truchlivou věcností, "budete si myslet, že jsem blázen."

"Jak to víte?"

Slečna Lelachová nebyla sugestibilní, což je pro právníka výborná vlastnost, ale uvědomila si, že to žene příliš daleko.

"Kdybych vám řekl," řekl klient stejným tónem, "že některé z mých snů mají vliv na skutečnost a že to doktor Haber objevil a využívá toho... tohoto mého talentu ke svým vlastním cílům, bez mého souhlasu... myslela byste si, že jsem blázen. Nebo ne?"

Slečna Lelachová na něj chvíli zírala s bradou v dlaních. "No dobře. Pokračujte," řekla nakonec příkře. Měl úplně pravdu v tom, co si o něm myslí, ale zanic si to nechtěla připustit. No a co, i kdyby byl blázen? Copak v tomhle světě může žít rozumný člověk a nezbláznit se?

Chvíli pozoroval své ruce a očividně se snažil shromáždit myšlenky. "Víte," pronesl tiše, "on má takový přístroj. Něco jako elektroencefalograf, ale provádí to ještě nějaké analýzy a zpětné vazby mozkových vln."

"Tím chcete říct, že je to šílený vědec s ďábelským strojem?"

Klient se pousmál. "Nevyjádřil jsem se správně. Ne, myslím si, že má výbornou pověst jako vědec a výzkumník a že se poctivě snaží pomáhat lidem. Jsem přesvědčen, že nechce uškodit ani mně, ani nikomu jinému. Jeho pohnutky jsou velice vznešené." Na okamžik se setkal s rozčarovaným pohledem černé vdovy a zakoktal se. "Tedy, ten stroj. Víte, já vám nemůžu říct, jak funguje, ale každopádně ho používá k tomu, aby udržoval můj mozek v d-stavu, jak tomu říká - to je termín pro zvláštní druh spánku, v němž se vám zdají sny. Je úplně odlišný od normálního spánku. Hypnoticky mě uspí a pak zapne ten stroj, abych začal snít okamžitě - to člověk obvykle nemůže. Tak tomu aspoň rozumím. Ten stroj zajišťuje, aby se mi něco zdálo, a mám dojem, že taky prohlubuje ten stav, kdy sním. A pak se mi zdá něco, co mi v hypnóze přikáže."

"No. To připomíná neškodnou metodu staromódních psychoanalytiků, jak získat sny pro analýzu. Ale on vám místo toho v hypnóze vsugeruje, o čem se vám má zdát? Takže předpokládám, že vás z nějakého důvodu léčí prostřednictvím těch snů. Víte, je známo, že člověk pod vlivem hypnotické sugesce udělá skoro všechno, bez ohledu na to, jestli by mu to svědomí v normálním stavu dovolilo - to je známo od poloviny minulého století a soudně to bylo prokázáno v procesu Somerville versus Projansky v roce 1988. No dobrá. Máte nějaké důvody k domněnce, že vám doktor v hypnóze sugeruje, abyste dělal něco nebezpečného, něco, co považujete za morálně zavrženíhodné?"

"Nebezpečného, ano. Jestli přijmete myšlenku, že sen může být nebezpečný. Ale on mi nepřikazuje, abych něco dělal. Jenom abych snil."

"Dobře, a ty sny, co vám sugeruje, jsou pro vás morálně nepřijatelné?"

"On není... není to zlý člověk. Myslí to dobře. Já ale nesouhlasím s tím, že mě používá jako nástroj, jako prostředek - i když ty jeho cíle jsou správné. Já ho nemůžu soudit - to moje vlastní sny mají nemorální účinky. Proto jsem bral léky, abych je potlačil, a dostal jsem se do téhle situace. A já se z toho chci dostat, skoncovat s drogami, chci se léčit. Jenže on mě neléčí. On mě v tom podporuje."

Po chvíli se slečna Lelachová zeptala: "V čem?"

"V tom, abych svými sny měnil skutečnost," řekl klient zarputile a bez naděje.

Slečna Lelachová znovu složila bradu mezi ruce a na chvíli se zahleděla na modrou krabičku s kancelářskými svorkami na stole, v nejdolnějším bodě svého zorného pole. Seděl klidně jako vždycky a najednou ji napadlo, že by určitě nelupl, kdyby na něj šlápla, ani by nechrupl, ani nepraskl. Byl zvláštním způsobem pevný.

Lidé, kteří přicházejí k právníkovi, bývají v defenzivě, pokud nejsou přímo v ofenzivě; jde jim o něco - o dědictví, o majetek, soudní příkaz, rozvod, finanční závazky, o cokoli. Neuměla si představit, o co jde tomuhle chlapíkovi, tak nevýbojnému a bezbrannému. Nechápala ho, on však přitom nevypadal jako člověk, kterého nelze pochopit.

"Dobrá," řekla opatrně. "Tak co je tedy špatného na tom, jak vám přikazuje snít?"

"Já přece nemám právo měnit věci. A on nemá právo nutit mě k tomu."

Bože, on tomu doopravdy věří, je v tom až po uši. A přesto se nachytala na jeho morální sebejistotu, spolkla mu tu návnadu i s navijákem.

"Jak měnit věci? Jaké věci? Řekněte mi příklad!" Neměla s ním žádné slitování, které by cítila k schizofrenikovi nebo paranoikovi trpícímu halucinacemi, že manipuluje se skutečností. Viděla v něm "další oběť této doby, která je zkouškou pro lidskou duši", jak vhodně citoval se svou obdivuhodnou schopností používat citáty prezident Merdle ve svém poselství k Unii. Byla na tuhle ubohou krvácející oběť s dírami v mozku zlá. Ale nepřipadalo jí, že by na něj měla být laskavá. On by to mohl pochopit. "Třeba ten srub," ozval se po chvilce přemýšlení. "Když jsem u něj byl podruhé, ptal se mě na mé denní sny a já jsem mu řekl, že jsem občas snil o tom, že mám srub někde v přírodní rezervaci, víte, takové to venkovské útočiště jako ze starých románů, místo, kam se člověk může utéct. Samozřejmě jsem nic takového neměl. Kdo dnes má? Ale minulý týden mi vsugeroval sen, že ten srub mám. Protože teď ho mám. Mám najatý srub na třicet tři let na vládním pozemku v horách nahoře v Siouxsém národním lese u Neskowinu. Pronajal jsem si akumulátorové auto a jezdím tam na neděli. Je to fajn. Ale..."

"Proč byste nemohl mít srub? Je to snad nemorální? Spousta lidí se hlásí do těch loterií, ve kterých se losuje o pronájem, od loňska, co uvolnili určité oblasti v rezervacích. Máte jen z pekla štěstí."

"Ale já jsem žádný srub neměl," řekl. "Nikdo ho neměl. Parky a lesy byly pro veřejnost uzavřeny a byly přísně chráněny jako zbytky volné přírody, přičemž u jejich hranic se smělo nanejvýš stanovat. Žádné sruby pronajímané vládou neexistovaly. Až do minulého pátku. Až co se mi o tom zdálo."

"Ale podívejte se, pane Orre, já vím-"

"Já vím, že víte," řekl tiše. "Já to také vím. Ví, že se rozhodli loni na jaře pronajímat části národních lesů. Zažádal jsem si, vyhrál jsem v té loterii atakdále. Jenomže taky ví, že to do minulého pátku nebyla pravda. A doktor Haber to ví také."

"Takže váš sen," řekla uštěpačně, "minulý pátek změnil skutečnost se zpětnou platností pro celý stát Oregon a ovlivnil loňské rozhodování ve Washingtonu a vymazal paměť všech lidí kromě vás a vašeho doktora? To je tedy sen! Pamatujete si ho?"

"Ano," řekl zasmušile, ale pevně. "Byl to sen o srubu a o potoce, který před ním teče. Nečekám, že tomu všemu budete věřit, slečno Lelachová. Dokonce si myslím, že ani doktor Haber na to vlastně ještě nepřišel; jinak by se o tom už zmínil. Jestli už mu to došlo, třeba bude příště opatrnější. Podívejte, funguje to nějak takhle. Když mi v hypnóze přikáže, aby se mi zdálo, že v místnosti je růžový pes, udělám to; ten pes tam ale nemůže být z toho důvodu, že růžoví psi nejsou částí přírodního řádu, nejsou částí skutečnosti. Stane se asi to, že buď tam bude bílý pudl nabarvený narůžovo a bude pro to nějaký přijatelný důvod, anebo, jestli bude trvat na tom, že ten pes má být přirozeně růžový, tak můj sen změní řád přírody tak, aby v něm existovali i růžoví psi. Všude. Od pleistocénu nebo já nevím odkdy, co se poprvé objevili psi. Budou teď odjakživa černí, hnědí, žlutí, bílí a růžoví. A jeden z těch růžových se může zatoulat do ordinace z haly, nebo to bude doktorova vlastní kolie, nebo pekiňák jeho sestry, nebo co já vím. Nic zázračného. Nic nadpřirozeného. Každý sen za sebou úplně zamete stopy. Až se probudím, bude tu normální obyčejný růžový čokl a bude mít absolutně dokonalý důvod k tomu, aby tam byl. A nikdo si vůbec neuvědomí, že je to něco nového, kromě mě - a doktora. Já mám dvě paměti, pro dvě skutečnosti. Doktor Haber také. Je u toho v okamžiku změny a ví, o čem ten sen byl. Nepřiznává si, že to ví, ale já to o něm vím. Pro všechny ostatní odjakživa existují růžoví psi. Pro mě a pro něj, existují - a neexistovali."

"Dvojitá časová stopa, alternativní vesmíry," řekla slečna Lelachová. "Často se v noci díváte na staré filmy v TV?"

"Ne," řekl klient skoro tak suše jako ona. "Nežádám vás, abyste tomu věřila. A určitě ne bez důkazů."

"No díkybohu!"

Usmál se, skoro se zasmál. Měl milou tvář; z nějakého důvodu měla dojem, že se mu líbí.

"Ale podívejte, pane Orre, jak k sakru můžu získat nějaký důkaz o vašich snech? Zvláště když pokaždé zničíte veškeré důkazy až od pleistocénu?"

"Mohla byste," řekl s náhlou naléhavostí, jako kdyby se v něm probudila naděje, "mohla byste jako můj

právní zástupce požádat, abyste se mohla zúčastnit jednoho mého sezení s doktorem Haberem - pokud byste ovšem chtěla?"

"No, to by snad šlo. Musel by pro to ovšem být kvalifikovaný důvod. Ale podívejte, když povoláte právníka jako svědka v události případného porušení práva na soukromí, patrně to absolutně zničí váš vztah lékař-pacient. Ne že by to vypadalo, že ten vztah je bůhvíjak skvělý, ale to je těžké posuzovat zvenčí. Fakt je, že mu musíte důvěřovat, ale on také musí určitým způsobem důvěřovat vám, že? Poštujete-li na něj právníka, protože si ho chcete vyhnat z hlavy, co potom bude moct dělat? Vždyť se vám nejspíš snaží pomoci."

"Ano. Ale užívá mě k experimentálním -", Orr se nedostal dál - slečna Lelachová ztuhla, pavouk konečně zahlédl svou kořist.

"K experimentálním účelům? Opravdu? Jak to? Ten přístroj, o kterém jste mluvil, je snad v experimentálním stadiu? Nemá osvědčení ZSP? Co jste mu podepsal, nějaké listiny, ještě něco kromě formulářů DTL a souhlasu s hypnózou? Nic? To vypadá, že byste opravdu mohl mít důvod k žalobě, pane Orre."

"Mohla byste se přijít podívat na to sezení?"

"Možná. Musím to ale postavit na občanských právech, ne na porušování soukromí."

"Ale chápete, že nechci dostat doktora Habera do nějaké bryndy?" zeptal se znepokojeně. "To bych opravdu nechtěl. Já vím, že to myslí dobře. Já se ale chci jenom léčit, nechci se nechat využívat."

"Jestli jsou jeho motivy dobré a jestli používá experimentální přístroj na lidského pacienta, tak by to měl brát jako samozřejmost, beze zloby; je-li na úrovni, do žádné bryndy se nedostane. Dvakrát už jsem něco podobného dělala. Najalo mě na to ZSP. Jednou jsem na lékařské fakultě posuzovala přístroj k navození hypnózy, ten nefungoval, a pak jsem sledovala demonstraci sugestivního navozování agorafobie, aby lidé byli šťastní v davu, v jednom ústavu ve Forest Grove. Ten sice fungoval, ale neprošel při schvalovacím řízení, protože jsme nakonec rozhodli, že spadá pod zákon proti brainwashingu. Asi bych mohla získat příkaz ZSP, abych mohla posoudit ten přístroj, co používá váš doktor. Tím pádem byste byl mimo hru. Nepřišla bych jako vaše advokátka. Vlastně bych vás ani neznala. Budu oficiálně akreditovaný pozorovatel, kterého vyslalo ZSP. Takže pokud bychom nedošli k žádnému závěru, zůstane vztah mezi vámi a doktorem stejný jako předtím. Jediný háček je v tom, jak se nechat pozvat zrovna na vaše sezení."

"Já jsem jeho jediný psychiatrický pacient, na kterého ten Zesilovač používá, řekl mi to. Říkal, že na něm ještě stále pracuje - zdokonaluje jej."

"Pak je to skutečně experimentální záležitost, ať už s vámi dělá cokoli. Výborně. Tak jo. Uvidím, co se dá dělat. Bude to trvat asi týden, možná i víc, než seženu všechny formuláře."

Vypadal sklíčeně.

"Tak ne abyste tenhle týden ve snu vymazal mou existenci, pane Orre," řekla a slyšela svůj chitinový hlas, cvakání kusadel.

"Určitě ne úmyslně," řekl vděčně - ne, proboha, to nebyla vděčnost, byla to sympatie. Líbila se mu. Byl jen ubohý bláznivý cvok pod drogami, ale opravdu se mu líbila. Líbil se jí. Natáhla svou hnědou ruku a on ji stiskl ve své bílé, úplně jako na tom starém odznaku, který její matka pořád uchovávala na dně šperkovnice, bylo na něm SCNN nebo SNCC nebo něco podobného, k čemu kdysi v polovině minulého století patřila, a černá ruka spojená s bílou. Panebože!

5

Ztratíme-li Velkou cestu, učme se dobrotě a spravedlivosti.

- Lao-c': XVIII

S úsměvem vyšel William Haber po schodech vedoucích k Oregonskému oneirologickému ústavu a vysokými dveřmi z polarizovaného skla vešel do suchého chládku klimatizované budovy. Bylo teprve 24. března, ale venku už byla úplná sauna; uvnitř však bylo příjemně chladno, čisto a ticho. Mramorová

podlaha, nevťiravě elegantní nábytek, přepážka vrátnice z blýskavého chrómu, zářivý chrup vrátného:

"Dobré jitro, doktore Habere!"

V hale potkal Atwooda, který přicházel z výzkumného oddělení, s červenýma očima a ještě rozcuchaný po celonočním sledování elektroencefalogramů spících pacientů; spoustu už toho teď zastaly počítače, ale stále ještě bylo potřeba občas použít nenaprogramované myšlení. "Brýtro, šéfe," zamumlal Atwood.

A slečna Crouchová v jeho kanceláři: "Dobré ráno, pane doktore!" Byl rád, že s sebou vzal Penny Crouchovou, když se loni stěhoval do kanceláře ředitele ústavu. Byla mu oddaná a také chytrá, a člověk v čele velké a složité výzkumné instituce potřebuje ve svém předpokoji oddanou a chytrou ženu.

Vešel do své vnitřní svatyně.

Aktovku a desky se spisy hodil na pohovku, protáhl se a pak jako pokaždé vedla jeho první cesta k oknu. Bylo to velké rohové okno, z něhož byl výhled na východ a na sever na pěkný kus světa - ohyb řeky Willamette, překlenuté mnoha mosty, nedaleko od budovy mezi kopci, po obou březích řeky nesčetné mrakodrapy centra, vysoké a mléčně bílé v oparu jarní mlhy, předměstí, která končila až někde na obzoru na úpatí hor, a hory. Hood, obrovský a zasmušilý, s mračny kolem vrcholu, severně od něj v dálce Adams, připomínající ohromnou stoličku, pak čistý kužel Svaté Heleny, za jejímž táhlým šedivým svahem vykukovala malá holá kupole jako dítě držící se máminy sukně - Mount Rainier.

Ten pohled naplňoval Habera nadšením. Nikdy jej nezklamal. Kromě toho po týdnu trvalého deště stoupl barometrický tlak a nad oparem nad řekou se znovu objevilo slunce. Dobře věděl, a tisíce elektroencefalografických záznamů to potvrzovaly, jaká je spojitost mezi atmosférickým tlakem a depresivitou, a takřka cítil, jak se jeho psychosoma vznáší v tom svěžím teplém větru. Jestli to takhle chceš mít pořád, musíš zařídít, aby se klima stále zlepšovalo, blesko mu hlavou téměř bezděčně. V jeho mysli právě existovalo nebo se právě vytvářelo několik řetězců, a tahle poznámka, kterou si v duchu udělal, nepatřila k žádnému z nich. Napadla ho tak rychle, jak rychle na ni opět zapomněl, když zapojil diktafon na stole a začal diktovat jeden z mnoha dopisů nezbytných pro vedení vědeckého výzkumu financovaného vládou. Byla to samozřejmě nádeničina, ale udělat se to muselo a bylo to na něm.

Nemrzelo ho to, i když to drasticky zasahovalo do doby, kterou by mohl věnovat výzkumu. Poslední dobou byl v laboratořích asi tak pět nebo šest hodin týdně a měl jen jednoho vlastního pacienta, ačkoliv také dohlížel na léčbu několika ostatních.

Jednoho pacienta si však ponechal. Koneckonců byl přece psychiatr. Výzkumu spánku a oneirologii se začal věnovat především proto, aby ověřil jejich použití v terapii. Nezajímalo ho poznání odtržené od praxe, věda pro vědu - nemělo smysl studovat něco, čeho se nedalo využít. Pro něj byla prubířským kamenem praxe. Stále si držel jednoho pacienta, aby mu připomínal toto stěžejní poslání, aby jeho výzkum nepostrádal lidský rozměr, aby neztrácel ze zřetele pomoc narušené osobnosti. Protože lidé jsou nejdůležitější ze všeho. Člověk je určován výhradně svými vztahy k ostatním, mírou svého vlivu na jiné lidi - a morálka je zcela nesmyslný pojem, není-li definována jako dobro, které člověk činí jinému, jako funkce člověka v sociopolitickém celku.

Jeho současný pacient Orr měl přijít dnes odpoledne ve čtyři hodiny, protože pokusy o noční sezení se neosvědčily. Kromě toho mu při obědě připomněla slečna Crouchová, že na tohle sezení má přijít inspektor ZSP, aby se přesvědčil, zda se tu nepase něco nezákonného, nemorálního, nebezpečného, nepěkného a bůhvíco ještě nežádoucího se Zesilovačem. Ta zatracená vláda musí věčně do všeho strkat nos.

To byla potíž s úspěchem, jehož průvodními jevy byly publicita, zvědavost veřejnosti, závist odborníků, rivalita mezi kolegy. Pokud by byl zůstal nezávislým výzkumníkem, který se pinoží ve spánkové laboratoři na univerzitě a v druhořadé ordinaci ve Willamettské východní věži, měl by naději, že si jeho Zesilovače nikdo nevšimne, dokud nebude připraven pro trh, a nechali by ho v klidu propracovávat a zdokonalovat přístroj i jeho praktické použití. Kdežto sem, zrovna když provádí nejsoukromější a nejchoulostivější část celého výzkumu, psychoterapii s duševně narušeným pacientem, pošle vláda právníka, který sem vtrhne a polovinu toho, co se tu děje, nepochopí vůbec a zbytek pochopí špatně.

Právník dorazil ve tři čtvrtě na čtyři a Haber vkročil do přijímací kanceláře, aby jej pozdravil - vlastně ji, jak se ukázalo - a hned zkraje navodil atmosféru přátelské vřelosti. Všechno šlo líp, když se člověk nebál, dovedl spolupracovat a byl osobně srdečný. Spousta lékařů dala najevo svou nevoli nad tím, že

jim poslali inspektora ZSP; a tihle lékaři pak nedostávali dotace od vlády zrovna často.

Být srdečný a vřelý k téhle právniče však nebylo snadné. Řinčela a chřestila. Těžký mosazný uzávěr na kabelce, těžká měděná a mosazná bižuterie, která zachřestila při každém pohybu, boty s vysokánskou podrážkou a obrovský stříbrný prsten s neuvěřitelně ohyzdnou africkou maskou, zamračené obočí, kovový hlas: prásk, břink, cvak... V dalších deseti vteřinách pojal Haber podezření, jestli to všechno není jen maska, jako ta na prstenu - jestli všechen ten hluk a břinkot nemají vlastně skrývat plachost. O to tady ale nešlo. Ženu pod tou maskou zkoumat nehodlal a jí to nebude vadit, pokud bude umět udělat patřičný dojem na slečnu Lelachovou, právničku.

Jestliže to nešlo srdečně, nešlo to alespoň nijak špatně - byla schopná, už na podobných věcech předtím pracovala a na tenhle konkrétní problém se řádně odborně připravila. Věděla, jak se má ptát a jak naslouchat.

"Tenhle pacient, George Orr," řekla, "není narkoman, že ne? Má diagnózu psychotika nebo duševně narušeného po těch třech týdnech léčení?"

"Narušeného, podle definice Zdravotnického úřadu. Hluboce narušený, s orientací na umělou skutečnost, ale pod vlivem současné léčby se zlepšuje."

Měla kapesní magnetofon a všechno to nahrávala, každých pět sekund udělala ta věc píp, jak to předepisoval zákon.

"Popsal byste mi, prosím vás, terapii, kterou používáte, píp, a vysvětlil mi roli, jakou v ní hraje tenhle přístroj? Neříkejte mi, jak píp funguje, to si najdu ve vaší zprávě, ale jak působí. Jak se píp například liší od elektrosonu nebo hypnopřílby?"

"Tedy, tyto přístroje, jak víte, produkují různé nízkofrekvenční impulzy, které stimulují nervové buňky v mozkové kůře. Tyto signály jsou, zjednodušeně řečeno, generalizovány - jejich účinku na mozkovou činnost se dosahuje způsobem, který lze v podstatě přirovnat ke světelným zábleskům v kritickém rytmu nebo ke sluchové stimulaci bubnováním. Zesilovač vydává specifický signál, který lze zachytit ve specifické oblasti. Jak jistě víte, lze například subjekt vycvičit tak, aby záměrně produkoval alfa-rytmus, Zesilovač jej však může vyvolat bez výcviku, a dokonce i když je pacient ve stavu, v němž se alfa-rytmus normálně nevyskytuje. Zavede mu do mozku devíticyklový alfa-rytmus prostřednictvím příslušně umístěných elektrod a během pár vteřin je mozek schopen tento rytmus přijmout a začít produkovat vlny alfa zrovna tak plynule, jako to dokáže zen-buddhista v transu. Podobně, a s větším užtkem, lze navodit jakékoli stadium spánku s jeho typickými cykly a činnostmi jednotlivých mozkových oblastí."

"Stimuluje to centrum slasti nebo řečové centrum?"

Ach, ten moralistický záblesk v oku inspektorů, kdykoli padne zmínka o centru slasti! Haber skryl veškerou ironii i podrážděnost a odpověděl vlídně a přátelsky: "Ne. To není jako elektrická nebo chemická stimulace nějakého centra; nepředstavuje to zásah do jednotlivých oblastí mozku. Navozuje to pouze změnu celkové činnosti mozku, přechod z jednoho stavu do druhého, přičemž se jedná o vlastní, přirozené stavy mozkové činnosti. Mohl bych to přirovnat k chytlavé melodii, která nutí vaše nohy poklepávat do taktu. Podobně mozek vstupuje do stavu, který je žádoucí pro výzkum nebo terapii, a setrvává v něm tak dlouho, jak je potřeba. Nazval jsem ten přístroj Zesilovačem, abych zdůraznil jeho netvořivou funkci. Nic se nezavádí zvenčí. Spánek navozený Zesilovačem je přesně a navlas téhož druhu a kvality, jaké jsou pro ten který mozek normální. Rozdíl mezi ním a přístroji, které navozují spánek s použitím elektrických impulzů, je jako rozdíl mezi dvorním krejčím a konfekční produkcí oděvů. Mezi ním a implantací elektrod je rozdíl - jako třeba... asi jako mezi skalpelem a sekerou!"

"Jak ale připravujete stimuly, které používáte? Nahráváte třeba píp alfa-rytmus z jednoho mozku a pak jej použijete pro jiný?"

Tomuhle bodu se obvykle vyhýbal. Samozřejmě nechtěl lhát, mluvit o rozpracovaném výzkumu nemělo prostě cenu, dokud nebyl dokončen a ověřen; u laika by to mohlo vzbudit úplně mylný dojem. Začal odpovídat klidně a nenuceně a byl rád, že může poslouchat svůj hlas místo chřestění a řinčení jejích přívěšků a pípání nahrávače; šlo mu na nervy, že vždycky, když promluvila, ozvaly se ty znepokojivé drobné zvuky. "Nejprve jsem používal generalizovány soubor stimulů, zprůměrovaný ze záznamů mnoha pacientů. S úspěchem jsem to použil při léčbě té depresivní pacientky, o níž je řeč ve zprávě. Ale došel jsem k názoru, že účinky jsou dost často nahodilé a nepředvídatelné. Začal jsem experimentovat. Na

zvířatech, samozřejmě. Na kočičkách. Víte, my výzkumníci spánku máme rádi kočky - ty hodně spí! Takže na pokusných zvířatech jsem zjistil, že nejslibnější směr by mohlo představovat používání rytmů nahraných předtím z pacientova vlastního mozku. Taková autostimulace pomocí nahrávek. Podívejte, já usiluji o nejvyšší možnou specifičnost. Mozek reaguje na svůj vlastní alfa-rytmus okamžitě a spontánně. Tady se ovšem otvírají další terapeutické perspektivy v jiném směru výzkumu. Bylo by možné postupně zavádět do pacientova mozku poněkud odlišné schéma - zdravější nebo úplnější. Nahrané třeba z téhož subjektu, případně i z jiného. To by se mohlo úžasně osvědčit při poškozeních mozku a mozkových úrazech; mohlo by to poškozenému mozku pomoci znovu uložit jeho staré návyky v nových kanálech - toho mozek sám dosahuje obtížně a trvá mu to dlouho. Dalo by se to využít při „učení“ abnormálně fungujícího mozku novým návykům a tak dále. Tohle všechno jsou však zatím spekulace, a pokud bych se vůbec vrátil k výzkumu v této oblasti, samozřejmě bych zažádal u ZSP o další registraci." To byla naprostá pravda. Nebylo potřeba se zmiňovat o tom, že v tomto směru už výzkum zahájil, protože byl zatím neprůkazný a mohl by být interpretován jedinečně mylně. "Formu autostimulace, kterou používám v této terapii, mohu charakterizovat asi tak, že nemá žádný vliv na pacienta kromě toho, který vykonává během fungování přístroje - to znamená po pět až deset minut." Věděl toho o specializaci právníků ZSP víc, než ona věděla o jeho; viděl, jak při poslední větě lehce pokyvuje, přesně to chtěla slyšet. Potom však řekla: "Co tedy ten přístroj dělal"

"Ano, k tomu bych se právě dostal," řekl Haber a spěšně poopravil tón hlasu, aby neprozradil jeho podrážděnost. "V tomto případě jde o pacienta, který se bojí snít - oneirofoba. Moje léčba je v podstatě založena na podmiňování v klasické tradici moderní psychologie. Pacientovi je navozeno, aby snil tady, za kontrolovaných podmínek; obsah snů a emocionální dopad jsou manipulovány pomocí hypnotické sugesce. Pacient se zde učí snít bezpečně, příjemně a tak dále, což je pozitivní podmiňování, které by ho mělo zbavit jeho fobie. Zesilovač je pro tento účel ideální nástroj. Umožňuje, aby pacient snil, tím, že podněcuje a pak zesiluje jeho vlastní mozkovou činnost v d-stavu. Může pacienta až po půldruhé hodiny nechat procházet různými stadii s-spánku a pomůže mu, aby sám dosáhl d-stavu, což u denních terapeutických sezení jinak trvá neúnosně dlouho. Kromě toho se během hlubokého spánku může síla hypnotické sugesce částečně vytratit. To je nežádoucí; z hlediska terapie je důležité, aby neměl zlé sny, noční můry. Zesilovač mi tudíž nejen šetří čas, ale funguje i jako bezpečnostní faktor. Terapii bych mohl provádět i bez něj, ale pravděpodobně by trvala celé měsíce; takhle nejspíš bude stačit jen pár týdnů. V některých případech se určitě osvědčí jako zdroj obrovských časových úspor, zrovna tak jako samotná hypnóza v psychoanalýze a léčbě podmiňováním."

Píp, řekl právníččin magnetofon a blonk udělal jeho vlastní interkom na stole svým jemným, plným, autoritativním hlasem. Bohu díky. "Už je tu náš pacient. Ted' bych navrhoval, slečno Lelachová, abyste se s ním seznámila a mohli bychom si trochu popovídat, jestli byste chtěla; pak byste si třeba mohla přesednout do toho koženého křesla v rohu, ano? Vaše přítomnost vlastně pro pacienta není rozhodující, ale kdyby vás měl ustavičně na očích, mohlo by se to všechno hrozně zpomalit. Víte, je to člověk ve stavu pořádně hluboké úzkosti, s tendencí vykládat si různé události tak, že se jimi cítí ohrožen, a má vybudován systém ochranných bludů - no, uvidíte sama. Ano, tak, a ten magnetofon vypněte, terapeutické sezení není určeno k nahrávání. Fajn, výborně. Dobrý den, Georgi, jen pojd'te dál! Toto je slečna Lelachová, poslalo ji sem ZSP. Má sledovat provoz Zesilovače." To, jak si ti dva strojeně stiskli ruce, bylo komické. Řink cvak! udělaly náramky. Habera pobavil ten kontrast - ta rázná drsná ženská, ten plachý bezvýrazný muž. Neměli vůbec nic společného.

"Tak tedy," řekl s požitkem, že tohle představení režiruje, "navrhuji, abychom šli rovnou k věci, pokud ovšem, Georgi, nemáte něco na srdci, co byste mi chtěl nejdřív říct?" Tím, jak se pohyboval po ordinaci, je nenápadně rozdělil: Lelachovou na křeslo do nejvzdálenějšího rohu, Orra k pohovce. "Tak dobře, fajn. Budeme vyrábět sen. Přičemž zároveň nahrajeme záznam pro ZSP o tom, že působením Zesilovače vám neslezou nehty na nohou ani vám neztvrdnou tepny ani nebudete mít halucinace ani nepocítíte žádné jiné vedlejší účinky, kromě toho, že dnes v noci u vás možná dojde k mírnému zkrácení spánku se sněním." Když dokončil větu, vztáhl ruku a téměř mimochodem se dotkl Orrova krku.

Orr před dotykem ucukl, jako by nikdy nebyl hypnotizován.

Pak se omluvil. "Promiňte. Šel jste na mě moc zprudka."

Bylo ho třeba úplně znovu zhypnotizovat s použitím metody v-c indukce, která byla sice dokonale legální, ale vypadala o něco drastičtější než to, co chtěl Haber před inspekci ZSP předvést; měl na Orra vztek, protože už během posledních pěti nebo šesti sezení cítil, že v něm narůstá odpor. Jakmile se Orr ocitl v hypnotickém stavu, pustil mu magnetofonový pásek, který sám namluvil, se vším tím únavným opakováním o stále hlubším spánku a s posthypnotickou sugescí pro další hypnotizování. "Cítíte se příjemně a uvolněně. Usínáte, spíte stále hlubším spánkem," a tak dále a tak dále. Zatímco pásek běžel, vrátil se ke svému stolu a s klidným, vážným výrazem tam třídil písemnosti - Lelachovou zcela ignoroval. Seděla tiše, věděla, že do procesu hypnózy se nesmí zasahovat; dívala se z okna a pozorovala věže města.

Konečně Haber pásek zastavil a navlékl Orrovi hypnopřilbu. "Teď vám za chvíli zapojím hypnopřilbu, a zatím si pohovoříme o snu, který se vám bude zdát, Georgi. Chtěl byste si o něm pohovořit, vidíte?" Pacient pomalu kývl.

"Minule jsme mluvili o některých věcech, které vás trápí. Říkal jste, že máte rád svou práci, ale nerad jezdíte do práce podzemkou. Máte tam nepříjemný pocit z příliš mnoha lidí, z toho, že se na vás lidé tisknou, říkal jste, že si připadáte omezovaný, utlačovaný davem. Máte pocit, že nemáte prostor k pohybu, že nejste svobodný."

Odmlčel se a pacient, který byl v hypnotickém stavu vždycky skoupý na slovo, nakonec zareagoval jediným slovem: "Přelidnění."

"Hmmm, tohle slovo jste použil. To je vaše slovo, vaše metafora pro ten pocit nesvobody. Dobrá, pohovořme si o tom slovu. Jistě víte, že už kdysi v osmnáctém století nastartoval panický strach z růstu populace Malthus; další záchvat tohoto strachu přišel před třiceti, čtyřiceti lety. A populace samozřejmě vzrostla; jenže všechny ty hrůzy, jaké tenkrát předpovídali, se prostě nekonaly. Pořád to není tak hrozné, jak by to podle tehdejších proroků mělo být. Tady v Americe jsme to zvládli celkem dobře, a jestliže se naše životní úroveň v některých ohledech musela snížit, v jiných je dokonce vyšší než v minulé generaci. Dnes možná extrémní hrozba přelidnění - života v davu - neodráží ani tak vnější realitu, jako spíš vnitřní stav psychiky. Cítíte-li nedostatek prostoru k životu, a přitom tomu tak není, co to znamená? Třeba se bojíte kontaktu s lidmi - jejich přílišné blízkosti, jejich dotyků. Tak jste si našel určitou výmluvu pro to, že se distancujete od reality." Elektroencefalograf běžel a doktor jej během řeči připojoval k Zesilovači.

"Teď si, Georgi, budeme ještě chvíli povídat a pak, až uslyšíte klíčové slovo Antverpy, usnete; až se pak probudíte, budete odpočatý a čilý. Nebudete si pamatovat to, co vám teď říkám, ale vybavíte si svůj sen. Bude to velmi živý sen, živý a příjemný, účinný sen. Bude se vám zdát o tom, co vás tak trápí - o přelidnění: ve snu přijdete na to, že to vlastně není věc, která by vás měla trápit. Člověk přece nemůže žít sám; samota je pro vězně nejhorší trest! Lidí kolem sebe potřebujeme. Aby nám pomáhali, abychom my pomáhali jim, abychom si ve styku s nimi bystřili svůj intelekt." A tak dále a tak dále. Přítomnost právničky ho hrozně omezovala v rozletu, musel všechno převádět do abstraktních pojmů, místo aby Orrovi přímo přikázal, co se mu má zdát. On ovšem svoji metodu nezkresloval, aby inspektorku oklamal; ta metoda prostě ještě nebyla zcela ustálená. Při každém sezení ji pozměňoval, přičemž hledal jistý způsob, jak vsugerovat pacientovi přesně ten sen, který chtěl, a vždycky musel překonávat odpor, který mu někdy připadal jako následek příliš důsledného fungování primárních myšlenkových procesů, jindy zas jako věčná nerozhodnost Orrovy mysli. Ať tomu bránilo cokoliv, sen se nikdy nesplnil tak, jak to Haber zamýšlel; a tahle mlhavá, abstraktní sugesce třeba zapůsobí zrovna tak jako každá jiná. Možná že nebude v Orrovi vzbuzovat takový podvědomý odpor. Pokynul právničce, aby se šla podívat na obrazovku elektroencefalografu, na niž zatím zírala ze svého rohu, a pokračoval: "Bude se vám zdát sen, ve kterém se budete cítit volně, svobodně, neomezovaný davy lidí. Budete snít o tom, že všude na světě je pro vás dost místa, všude se můžete pohybovat volně a svobodně." A nakonec pronesl: "Antverpy!" - a ukázal na křivky na obrazovce, aby si Lelachová všimla té takřka okamžité změny. "Podívejte se, jak se celý graf zpomaluje," zašeptal. "Tady je vrchol napětí, podívejte, tady další... Křivky spánku. Už přechází do druhého stadia normálního spánku, neboli s-spánku, jestli jste se setkala spíš s tímhle označením, je to druh spánku bez živých snů, který se vyskytuje po celou noc mezi d-stavy. Nechci ho ale nechat přejít do čtvrtého stadia - hlubokého spánku, protože on je tady proto, aby snil. Teď zapnu Zesilovač. Pozorujte průběh křivek. Vidíte?"

"Vypadá to, jako by se znova probouzel," zamumlala pochybovačně.

"Správně! Jenomže on se neprobouzí. Podívejte se na něj."

Orr nehybně ležel na zádech, hlava mu trochu klesla dozadu a světlá bradka čněla dopředu; spal tvrdě, ale kolem úst se mu zračilo napětí; zhluboka povzdechl.

"Vidíte, jak se mu oči pod víčky pohybují? Tak došlo kdysi ve třicátých letech minulého století k objevu celého tohoto jevu; po léta byl tento stav nazýván spánkem rychlých pohybů očí, spánkem REM. Ale je to mnohem víc než jen to. Je to třetí stadium bytí. Celý jeho autonomní systém je zcela mobilizován jako v okamžiku excitace v bdělém stavu; svalové napětí je však nulové, velké svaly jsou uvolněnější než v s-spánku. Kortikální, subkortikální, hippokampální a mezimozková oblast jsou aktivní jako v bdělém stavu, zatímco v s-spánku nejsou aktivní. Dýchání a krevní tlak dosahují úrovně bdělého stavu nebo vyšších. No, nahnatejte mu pulz." Přitiskl jí prsty na Orrovo ochablé zápěstí. "Šlape mu to osmdesát nebo osmdesát pět. Dějou se s ním věci, ať je to, co je to..."

"Myslíte tím, že se mu něco zdá?" Vypadala jako naplněná posvátnou bázní.

"Jistě."

"Jsou všechny ty reakce normální?"

"Naprosto. Tohleto představení absolvujeme všichni každou noc třikrát nebo čtyřikrát, pokaždé alespoň na deset minut. Je to úplně normální d-stav, záznam vidíte na obrazovce. Jediná anomálie nebo zvláštnost, která by stála za povšimnutí, je občasné vybočení křivky v celém průběhu, což je typ mozkové excitace, s jakou jsem se na EEG v d-stavu dosud nesetkal. Jeho schéma připomíná jev, který lze na elektroencefalogramech pozorovat u lidí vykonávajících určitou duševně náročnou práci - tvůrčí nebo uměleckou činnost, když malují, píší verše nebo třeba i čtou Shakespeara. Co v těchto okamžicích mozek dělá, to ještě nevím. Ale Zesilovač mi umožňuje systematicky je sledovat, takže je případně budu moci jednou analyzovat."

"Není možné, aby k tomuto jevu docházelo působením toho přístroje?"

"Ne." Vlastně už jednou stimuloval Orrův mozek prostřednictvím nahrávky jednoho záznamu těchto hrotitých křivek, ale sen, který byl výsledkem toho experimentu, byl nesouvislý, vznikla nesourodá směsice předešlého snu, který Zesilovač nahrál, a snu současného. Není třeba se zmiňovat o experimentech, ze kterých se nedají vyvodit závěry. "Teď, když už sní takřikajíc naplno, odpojm Zesilovač. Dívejte se, jestli poznáte, kdy jsem ho odpojl." Nepoznala to. "Může pro nás nicméně vyrobit mozkovou bouři; schválně se podívejte na průběhy. Nejdřív to asi uvidíte v théta rytmu, tady, z oblasti hippocampu. Určitě však k ní dochází i v dalších částech mozku. To není nic nového. Kdybych přišel na to, v kterých částech mozku a v kterém stavu, mohl bych přesněji určit, co má tenhle pacient za potíže; stanovit psychologický nebo neurofyzilogický typ, k němuž patří. Je vám už jasné, jaké možnosti pro výzkum Zesilovač představuje? Nemá na pacienta žádný jiný vliv, kromě toho, že dočasně uvádí jeho mozek do jakéhokoli z jeho normálních stavů, které lékař potřebuje sledovat. Podívejte se!" Zase zmeškala tu špičku, odečítání průběhu na obrazovce samozřejmě vyžadovalo určitou praxi. "Teď něco silně prožívá. Stále ještě ve snu... Hned nám o tom poví." Nemohl pokračovat v hovoru. Vyschlo mu v ústech. Pocítil to: ten posun, uskutečnění, tu změnu.

Žena to pocítila také. Vypadala zděšeně. Přitáhla si svůj těžký mosazný náhrdelník těsněji ke krku, sevřela ho jako talisman a ohromeně, zděšeně, v hrůze zírala z okna.

Tohle nečekal. Domníval se, že si tu změnu může uvědomit jen on.

Ona však slyšela, jak říkal Orrovi, o čem se mu má zdát - stála vedle snícího spáče, byla tady ve středu dění jako on. A jako on se otočila a za oknem viděla, jak mizící věže blednou jako sen, nezbyvá po nich jediná troska, jak se míle nehmotných předměstí rozplývají jako kouř ve větru, dívala se na město Portland, jež mělo před léty Moru milion obyvatel, ale dnes v období Obnovy jich má pouhých sto tisíc, s nepořádkem a zmatkem, jaký panoval ve všech amerických městech, přesto sjednocené svými pahorky a svou mlhavou, sedmi mosty překlenutou řekou, viděla starou čtyřicetipatrovou budovu První národní banky, která vévodila obzoru centra, a daleko nad ním, nade vším, velebné a bledé hory...

Viděla, že se to stalo. A on si uvědomil, že nikdy nepomyslel na to, že by inspektorka ZSP mohla vidět, že se to stane. Nepřipustil si tu možnost, nevěnoval tomu jedinou myšlenku. A to znamenalo, že on sám v tu proměnu nevěřil, nevěřil tomu, co mohou Orrovy sny způsobit. Ačkoli to pocítil, ačkoli to s úžasem,

strachem i s jásavou radostí sledoval už několikrát; ačkoli pozoroval, jak se kůň mění v horu (lze-li vůbec pozorovat, jak jedna skutečnost přesahuje do druhé), ačkoli zkoušel a využíval účinnou moc Orrových snů už skoro měsíc, přesto nevěřil tomu, že se to děje.

Po celý dnešní den od svého příchodu do práce nevěnoval jedinou myšlenku tomu, že před týdnem nebyl ředitelem Oregonského oneirologického ústavu, protože žádný takový ústav neexistoval. Od minulého pátku už ústav existoval osmnáct měsíců. A on byl jeho zakladatelem a ředitelem. A protože to tak bylo - pro něj, pro všechny zaměstnance a jeho kolegy na lékařské fakultě, pro vládu, která ústav financovala - přijal to úplně shodně s ostatními jako jedinou skutečnost. Potlačil své vzpomínky na to, že do minulého pátku to tak nebylo.

To byl Orrův zdaleka nejúspěšnější sen. Začal ve staré ordinaci za řekou pod tou zatracenou fototapetou Mount Hoodu a skončil v téhle kanceláři... a on tam byl, viděl, jak se stěny kolem mění, věděl, že se svět přetváří, a zapomněl na to. Zapomněl na to tak úplně, že se ani nestaral o to, jestli to také nemůže zažít cizí, třetí osoba.

Co to s tou ženou udělá? Porozumí tomu, zešílí z toho, co si počne? Uchová si obě paměti jako on, tu skutečnou i tu novou, tu starou i tu skutečnou?

Možná že ne. Třeba se do toho začne plést, přivede sem další pozorovatele, úplně ten experiment zkazí, zničí jeho plány.

Stála tam a nic neříkala. Její hnědá plet' zpopelavěla, stála tam s otevřenými ústy. Byla omráčena.

Nemohla uvěřit tomu, co za oknem viděla. Nemohla tomu věřit a nevěřila tomu.

Haberovo fyzické vypětí poněkud ochablo. Byl si docela jistý, jak ji tak pozoroval, že je zrovna tak zmatená a traumatizovaná jako neškodná. Ale on stejně musí rychle provést nějaký tah.

"Bude teď ještě chvíli spát," řekl; jeho hlas zněl skoro normálně, i když trochu chraptivě, protože měl ztuhlé krční svaly. Nenapadlo ho nic, co jí řekne, ale rychle začal improvizovat, jen aby přerušil to ticho.

"Teď ho nechám chvíli spát normálním s-spánkem. Ne moc dlouho, jinak by si ten sen špatně vybavoval. To je krásný výhled, vidíte? Ten východní vítr je pravé požehnání. Na podzim a v zimě ty hory nevidím třeba celé měsíce. Ale když se obloha vyčistí, jsou tady. Oregon je úžasné místo. Nejméně poničený stát Unie. Před Pohromou ho nestačili pořádně zdevastovat. Portland vlastně začal trochu růst až na konci sedmdesátých let. Vy pocházíte z Oregonu?"

Po chvíli konsternovaně přikývla. Pokud nic jiného, pronikl k ní aspoň věcný tón jeho hlasu.

"Já jsem z New Jersey. Tam to bylo hrozné, když jsem byl malý, ta devastace životního prostředí. Suma, která se po Pohromě vynaložila a dosud vynakládá na východním pobřeží na demolice a asanace, je neuvěřitelná. Ve srovnání s tím tady díky přelidnění a špatné ekologické politice nedošlo k žádným velkým škodám, kromě Kalifornie ovšem. Oregonský ekosystém zůstal téměř neporušený." Bylo to nebezpečné, hovořit zrovna na tak ožehavé téma, ale on nemohl myslet na nic jiného; jako by ho něco hnalo právě k tomu. Měl hlavu přeplněnou, obsahovala dvě paměti, dva celistvé systémy informací: jeden o skutečném (už ne) světě s počtem obyvatel téměř sedm miliard a stále geometricky stoupajícím, a jeden o skutečném (nyní) světě s populací menší než jedna miliarda a stále nestabilizovanou.

Můj bože, pomyslel si, co to Orr provedl?

Šest miliard lidí.

Kde jsou?

Ale ta právnička si to možná neuvědomuje. Možná. "Byla jste teď někdy na Východě, slečno Lelachová?"

Podívala se na něj s nevyzpytatelným výrazem a řekla: "Ne."

"No, není o co stát. New York už je odepsaný a Boston taky: budoucnost této země je tady. Tady je ten náskok, který stále vzrůstá. Jak nám to říkali, když jsem byl kluk. Jo mimochodem, znáte se s Deweyem Furthem ze ZSP?"

"Ano," řekla, ještě trochu otupěle, ale už začínala reagovat, začínala se chovat, jako by se nic nestalo.

Haberovým tělem projel záchvěv úlevy. Náhle si potřeboval sednout, vydechnout si. Nebezpečí pominulo. Nechtěla přijmout ten neuvěřitelný zážitek. Teď se v duchu ptala, co se to se mnou děje? Proč jsem proboha myslela, že z okna uvidím třímiliónové město? Nepokouší se o mne něco jako záchvat

šílenství?

Samozřejmě, uvažoval Haber, člověk, který viděl zázrak, odmítá uvěřit svědectví vlastních očí, když ti, co byli s ním, nic neviděli.

"Je tady špatný vzduch," řekl s náznakem znepokojení v hlase a přešel k nástěnnému termostatu. "Mám tu nastavenou dost vysokou teplotu, to je starý zvyk všech výzkumníků spánku; tělesná teplota ve spánku klesá a my nechceme, aby nám tu pokusné osoby nebo pacienti nastydli. Ale tohle elektrické topení je až moc účinné, hrozně hřeje, člověk je pak malátný... Už se brzo probudí." Nechtěl však, aby si Orr vybavil ten sen jasně, aby ho podrobně popisoval, aby potvrdil ten zázrak. "Asi ho nechám spát o něco déle, ono je celkem jedno, zda si ten sen vybaví. Teď je ve třetím stadiu spánku. Zatím ho tu takhle necháme a promluvíme si. Chtěla jste se zeptat ještě na něco?"

"Ne. Ne, myslím, že ne." Přívěsky nejistě zachřestily. Pomrkávala a snažila se vzpamatovat. "Stačí, když pošlete podrobný popis svého přístroje, jeho provozu a současného využití, prostě tohle všechno, do kanceláře pana Furtha, a tím to končí... Máte na ten přístroj patent?"

"Podával jsem přihlášku."

Přikývla. "Asi to stojí za to." Se slabounkým chřestěním a cinkáním přešla k spícímu muži a teď tam stála a dívala se na něj s podivným výrazem v hubeném hnědém obličejí.

"Máte zvláštní povolání," řekla náhle. "Sny - sledovat mozkovou činnost lidí, říkat jim, co se jim má zdát... Předpokládám, že provádíte valnou část výzkumu v noci?"

"Prováděl jsem. Zesilovač by to mohl částečně vyřešit; člověk bude moci spát, kdykoli potřebujeme, takovým druhem spánku, který chceme zkoumat. Ale před třemi lety jsem měl období, kdy jsem se třináct měsíců nedostal do postele před šestou ráno." Zasmál se. "Teď se s tím vytahuju. Byl to můj rekord. Teď už nechávám noční směny z větší části na personálu. To jsou výhody středního věku!"

"Spící lidé jsou tak vzdálení," řekla, přičemž stále pozorovala Orra. "Kde jsou?..."

"Tadyhle," řekl Haber a zaťukal na obrazovku elektroencefalografu. "Právě tady, ale nelze s nimi komunikovat. To právě připadá lidem na spánku tak tajemné. Jeho naprosté soukromí. Spáček se ke všem otáčí zády. Záhada člověka je nejzřetelnější ve spánku, napsal jeden autor z mého oboru. Záhada je ovšem pouze problém, který jsme dosud nevyřešili! Teď už by se měl probudit. Georgi... Georgi... Vzbudte se, Georgi."

A on se probudil tak jako obyčejně, rychle přešel z jednoho stavu do druhého - bez sténání, zívání a beze známky ospalosti. Posadil se a podíval se nejdřív na slečnu Lelachovou a pak na Habera, který mu právě sundal z hlavy hypnoprílbu. Vstal, trochu se protáhl a přešel k oknu. Stál tam a díval se ven. V postoji jeho štíhlé postavy byl zlověstný klid, téměř monumentalita: byl naprosto nehybný, nehybný a tichý, jako by byl samotným středem všeho. Haber ani žena nebyli schopni slova a fascinovaně na něj zírali.

Orr se otočil a pohlédl na Habera.

"Kde jsou?" řekl. "Kam se všichni poděli?"

Haber viděl, jak žena doširoka otevřela oči, viděl, že je napjatá, uvědomil si, v jakém je nebezpečí. Mluvit, musí mluvit! "Z průběhů EEG soudím," řekl a slyšel svůj hlas, hluboký a vřelý právě tak, jak to chtěl, "že jste měl tentokrát hodně nabitý sen, Georgi. Byl nepříjemný; vlastně to skoro byla noční můra. První, zlý sen, který se vám tady zdál. Je to tak?"

"Zdalo se mi o Moru," řekl Orr; celý se otrásl jako v náhlém záchvatu zimnice.

Haber kývl. Posadil se za svůj psací stůl. Se svou zvláštní poslušností, jako by to bylo něco obvyklého a samozřejmého, Orr přešel místnost a sedl si proti němu do velkého koženého křesla určeného pro novináře a pacienty.

"Musel jste překonávat depresi, a nebylo to lehké. Že? To bylo poprvé, Georgi, co jsem vás ve snu nechal prožít opravdovou úzkost. Tentokrát jste se pod mým vedením, jak jsem vám to v hypnóze vsugeroval, přiblížil k jednomu z hlubších prvků své duševní nemoci. Nebylo to lehké ani příjemné. Byl to hrozný sen, vidíte?"

"Pamatujete si na léta Moru?" zeptal se Orr, nikoli útočně, v jeho hlase však znělo něco neobvyklého - byl to sarkasmus? A podíval se přes místnost na Lelachovou, která se uchýlila do svého křesla v rohu.

"Ano, pamatuju. Už jsem byl dospělý, když přišel první nápor epidemie. Bylo mi dvacet dva, když přišla

z Ruska první zpráva, že spolu reagují chemické škodliviny v ovzduší a slučují se na prudké karcinogeny. Hned další večer byla uveřejněna statistika z nemocnic v México City. Potom objevili inkubační dobu a všichni začali počítat. Čekat. A vznikly nepokoje, hromadné orgie, a Spolek soudného dne a také Vigilanti. A v tom roce zemřeli moji rodiče. V příštím moje žena. Krátce nato moje dvě sestry a jejich děti. Všichni, které jsem znal." Haber rozhodil rukama. "Ano, vzpomínám si na ty roky," řekl vážně. "Když musím."

"Ty se postaraly o problém přelidnění, že?" řekl Orr a tentokrát to znělo ostře. "To se nám opravdu povedlo."

"Ano. Povedlo se jim to. Ted' už netrpíme přelidněností. Existovalo snad nějaké jiné řešení, kromě jaderné války? Ted' už Jižní Amerika, Afrika a Asie netrpí věčnou bídou. Až se úplně obnoví dopravní spoje, zmizí i těch pár oblastí hladu, co tu ještě zbývají. Říká se, že třetina lidstva dosud chodí večer spát o hladu; jenomže v roce 1982 to bylo dvaadevadesát procent! Na Gangu už nejsou záplavy, způsobené tím, jak se v něm hromadily mrtvoly lidí, kteří zemřeli hladem. V Portlandu ve státě Oregon už mezi dětmi pracujících neexistuje proteinová deprivace ani neštovice. A existovaly - před Pohromou."

"Před Morem," řekl Orr.

Haber se naklonil dopředu přes stůl. "Georgi. Povězte mi něco. Je ted' svět přelidněný?"

"Není," odpověděl ten člověk. Haberovi se zdálo, že se směje, a znepokojeně se odtáhl; pak si uvědomil, že ten podivný lesk v Orrových očích jsou slzy. Byl téměř zhroucený. Tím líp. Jestli se ted' rozloží, právnická bude tím míň ochotná uvěřit, že něco z toho, co říká, odpovídá tomu, co si třeba sama pamatuje.

"Ale před půl hodinou, Georgi, jste byl hluboce zneklidněný, prožíval jste úzkost, protože jste měl dojem, že přelidnění ohrožuje celou civilizaci, ohrožuje celý ekosystém téhle planety. Já si myslím, že vás ta úzkost nepřešla, zdaleka ne. Ale myslím si, že se změnila její kvalita tím, jak jste ji prožil ve snu. Ted' si uvědomujete, že neměla žádný podklad ve skutečnosti. Úzkost stále existuje, ale s tímhle rozdílem: vy ted' víte, že je iracionální - že odpovídá vašemu vnitřnímu chtění, a nikoli vnější realitě. To je tedy začátek. A dobrý začátek. Udělali jsme pořádný kus práce za jedno sezení, s jedním snem!

Uvědomujete si to? Ted' máte možnost celou tu věc zvládnout. Dostal jste se nad to, co na vás leželo, co vás drtilo, takže jste se cítil utlačený a omezovaný. Od nynějška se vám bude bojovat líp, protože jste svobodnější člověk. Necítíte se tak? Nepřipadáte si už právě ted', že jste o trochu míň omezovaný davem?"

Orr se na něj podíval, pak se podíval znovu na právničku. Neřekl nic.

Vznikla dlouhá pauza.

"Vypadáte zničeně," řekl Haber, což bylo verbální plesknutí po rameni. Chtěl Orra utišit, dostat ho zpátky do jeho normálního stavu, kdy se držel v pozadí, kdy si netroufal říct něco o schopnostech svého snění před třetí osobou, chtěl, aby se choval jako obvykle tak trochu vyšinutě. Ale ten se k ničemu z toho neměl. "Kdyby tu v rohu nečíhala pozorovatelka ze ZSP, nabídl bych vám panáka whisky. Ale asi radši nebudeme dělat z léčení mejdan, že?"

"Chcete ten sen slyšet?"

"Prosím."

"Já jsem je spaloval. V jednom z těch ohromných příkopů. Pracoval jsem v jedné z Kremačních jednotek, když mi bylo šestnáct, potom, co to chytli moji rodiče... Jenomže ve snu byli ti lidé nazí a vypadali, jako by zemřeli hladu. Byly jich hory. Musel jsem je všechny pohřbít. Stále jsem vás hledal, ale vy jste tam nebyl."

"Ne," řekl Haber konejšivě, "ve vašem snu jsem ještě nevystupoval, Georgi."

"Ale ano. S Kennedym. A jako kuň."

"Ano - to bylo ještě na začátku terapie," řekl Haber zlehčujícím tónem. "V tom snu jste využil některé aktuální prvky ze svých skutečných zážitků..."

"Ne. Já jsem nikdy nikoho nepohřbíval. Nikdo neumíral na Mor. To všechno byla jen moje představivost. Zdálo se mi to."

Do háje s tím pitomým chlapem! Vymkl se kontrole. Haber zvedl hlavu a setrval ve shovívavém, tolerantním mlčení; to bylo všechno, co mohl dělat, protože výraznější tah by mohl v právničce vzbudit

podezření.

"Říkal jste, že si pamatujete na Mor; ale copak si zároveň nepamatujete, že žádný Mor neexistoval, že lidi neumírali na rakovinu ze škodlivin, že počet obyvatel pořád rostl a rostl? Ne? Vy si to nepamatujete? A co vy, slečno Lelachová - pamatujete si to obojí?"

V tom okamžiku se Haber vztyčil. "Promiňte, Georgi, ale nemůžete do toho zatahovat slečnu Lelachovou. Není kvalifikovaná. Bylo by nepatřičné, aby vám odpovídala. Tohle je psychiatrické sezení. Ona tu má sledovat Zesilovač a nic víc. Na tom musím trvat."

Orr byl úplně bílý, lícní kosti mu vyvstaly. Seděl a díval se na Habera. Neřekl nic.

"Máme tu problém, a vyřešit ho bohužel můžeme jediným způsobem. Musíme ten gordický uzel rozseknout. Nic ve zlém, slečno Lelachová, ale jak sama vidíte, ten problém jste vy. My jsme prostě ve stadiu, kdy se do našeho dialogu nemůže zapojit třetí člen, i když nezúčastněný. Nejlepší, co teď můžeme udělat, je ukončit to. Hned teď. Začneme znovu zítra ve čtyři. Ano, Georgi?"

Orr vstal, ale nezamířil ke dveřím. "Nepomyslel jste někdy náhodou na to, doktore Habere," řekl tiše a hlas se mu trochu chvěl, "že můžou existovat jiní lidé, kteří mají takové sny jako já? Že se skutečnost neustále mění bez naší účasti, pořád se proměňuje, obnovuje - jen my o tom nevíme? Ví to jen ten, komu se to zdá, a ti, kteří o jeho snu vědí. Jestli je to pravda, tak máme štěstí, že o tom nevíme. Už takhle je to dost velký zmatek."

Haber ho s neutrálním, žoviálním a konejšivým drmoláním vyprovodil ke dveřím a ze dveří.

"Strefila jste se do krizového sezení," řekl Lelachové, když za ním zavřel dveře. Otřel si čelo a vloudil do hlasu i výrazu únavy a ustaranost. "Uf! Zrovna na tohle musí přijít pozorovatel!"

"Bylo to hrozně zajímavé," řekla a její náramky tiše cinkly.

"On není beznadějný," řekl Haber. "Takovéhle sezení jako to dnešní vždycky působí pesimisticky, dokonce i na mě. Ale on má šanci, skutečnou šanci, že se vymaní z té sítě bludů, ve které vězí, a zbaví se toho obrovského strachu ze snů. Potíží je v tom, že ta síť má složitou strukturu a osoba, co se do ní chytla, zdaleka není neinteligentní; rychle si může utkat nové sítě a uvíznout v nich... Kdyby ho tak poslali na terapii před deseti lety, jako teenagera; no, tenkrát to samozřejmě nešlo, Obnova sotva začínala.

Anebo aspoň před rokem, než si začal celou svou orientaci na realitu zhoršovat užíváním léků. Ale on se snaží, vytrvale se snaží; a možná se prese všechno vítězně probouje k normální adaptaci na skutečnost."

"Říkal jste ale, že není psychotik," podotkla Lelachová trochu pochybovačně.

"Správně. Říkal jsem, že je narušený. Jestli se zhroutí, tak se zhroutí dokonale; pravděpodobně do katatonní schizofrenie. Narušený člověk nemá menší sklon k psychóze než normální." Nemohl pokračovat, slova mu vysychala na jazyku, měnila se v plevy nesmyslů. Měl pocit, že už po celé hodiny chrlí proud nesmyslných žvástů, až nad ním úplně ztratil kontrolu. Naštěstí i slečna Lelachová toho měla zřejmě dost; zachřestila, zaklapala, potřásl si rukama, odešla.

Haber nejdřív došel pro magnetofon, skrytý v ostění u pohovky. Nahrával všechna terapeutická sezení - magnetofony bez signálů byly zvláštní výsadou psychiatrů a výzvědných služeb. Vymazal poslední nahranou hodinu.

Usedl do křesla za velkým dubovým stolem, otevřel spodní zásuvku, vyndal skleničku a láhev a nalil si pořádného panáka bourbonu. Bože můj, vždyť tady žádný bourbon před půldruhou hodinou nebyl - už dvacet let neexistoval! Obilí bylo příliš vzácné na to, aby se jím plýtvalo na lihoviny, když bylo potřeba živit sedm miliard krků. K pití bylo jen pseudopivo nebo (pro lékaře) čistý líh; a ten měl právě v láhvi ve stole před půldruhou hodinou.

Vypil půl sklenky najednou a pak ji odložil. Zadíval se k oknu. Po chvíli vstal, přistoupil k oknu a zadíval se na střechy a stromy. Sto tisíc lidí. Tichou řekou pomalu zahaloval soumrak, hory v dálce však byly obrovské a jasné, vrcholky měly ozářené sluncem.

"Na lepší svět!" řekl doktor Haber, zvedl sklenku na počest svého tvoření a zvolna, labužnický dopil svou whisky.

Možná že nám ještě zbývá pochopit... že naše poslání teprve začíná a že nemůžeme doufat v sebemenší pomoc kromě pomoci nevýslovného a nepředstavitelného Času. Možná že si musíme uvědomit, že ten nekonečný vír smrti a zrození, z něhož není úniku, je dílem našeho vlastního tvoření, našeho vlastního hledání;

- že síly, které udržují světy pohromadě, jsou naše minulé omyly;
- že věčný žal je jen věčný hlad neukojitelné touhy a že vyhaslá slunce jsou znovu zažihána jen neuhasitelnými vášněmi ztracených životů.
- Lafcadio Hearn: Z Východu

George Orr měl byt v posledním patře starého hrázděného domu několik bloků od vršku Corbett Avenue, v omšelé části města, kde většina domů pamatovala nejméně století nebo byla ještě starší. Měl tři velké pokoje, koupelnu s hlubokou vanou na nohách s drápy a výhled mezi střechami na řeku, na níž v obou směrech pluly lodě, výletní i nákladní čluny a nad níž kroužila hejna racků a holubů.

Dokonale si ovšem pamatoval na jiný svůj byt, jedinou místnost o rozloze sedm čtverečných metrů, s vyklápecím topením a nafukovacím lůžkem v osmnáctém patře věže Corbettova kondominia, které nebylo nikdy postaveno.

Vystoupil z trolejbusu ve Whiteaker Street, vyšel do kopce a pokračoval po širokých, temných schodech; vešel dovnitř, hodil aktovku na podlahu, vrhl se na postel a poddal se zoufalství. Byl zděšený, sklíčený, vyčerpaný, zmatený. "Musím něco udělat. Musím něco udělat," opakoval si horečně. Co by však měl dělat, nevěděl. Nikdy nevěděl, co by měl dělat. Vždycky dělal to, o čem si myslel, že je to třeba udělat, pak další věc, která se musela udělat, bez ptaní, aniž by se do něčeho nutil, aniž by se o něco staral. Ale tenhle samozřejmý postoj ho opustil, když začal brát léky, a teď už byl úplně na scestí. Musí jednat, musí jednat. Musí se Haberovi vzepřít a už se nenechat používat jako nástroj. Musí vzít svůj osud do svých vlastních rukou.

Vztáhl ruce a zadíval se na ně, pak do nich složil tvář; byla zmáčená slzami. Krucinál, k sakru, pomyslel si hoře, co jsem to za člověka? Slzy ve vousech? Není divu, že mě Haber zneužívá. Jak by tomu mohl odolat? Nemám žádnou sílu, nemám žádný charakter, jsem rozený nástroj. Nemám žádný osud. Jediné, co mám, jsou sny. A ty teď řídí někdo jiný.

Musím se dostat od Habera, uvažoval, musím se snažit být pevný a rozhodný. Ale hned, jak na to pomyslel, bylo mu jasné, že to nepůjde. Haber ho má na háku, a ne na jednom.

Tak neobyčejná, opravdu jedinečná konfigurace snů, řekl Haber, je pro výzkum nedocenitelná - jednou se ukáže, jak ohromný je Orrův příspěvek k lidskému poznání. Orr věřil, že to Haber myslí vážně a že ví, o čem mluví. Vědecký aspekt celé záležitosti byl totiž to jediné, v čem byla určitá naděje, naděje pro jeho duši - domníval se, že by třeba věda mohla vyždímat z jeho zvláštního a strašného daru něco dobrého, využít ho k nějakým správným cílům, vynahradit aspoň trochu tu ohromnou škodu, kterou nadělal.

Vražda šesti miliard neexistujících lidí.

Orra bolela hlava, jako by se mu chtěla rozskočit. Napustil si do hlubokého popraskaného umyvadla studenou vodu a vždycky jednou za čas do ní na půl minuty ponořil celý obličej a vynořil se červený, slepý, mokrý jako novorozenec.

Haber na něj působil morálními argumenty, ale ve skutečnosti ho držel v pasti zákona. Kdyby Orr přestal docházet na Dobrovolnou léčbu, byl by postaven před soud pro nezákonné získávání léků a skončil by ve vězení nebo v blázinci. Z toho není úniku. A kdyby léčbu nenechal, ale jen vynechával sezení a sabotoval spolupráci, má na něj Haber účinný prostředek nátlaku: léky na potlačení snů, které může Orr dostat jen na jeho předpis. Teď měl z pomyšlení, že by mohl snít spontánně, bez kontroly, ještě větší strach než předtím. Ve svém nynějším stavu, soustavně zpracovávaný tak, aby měl v laboratoři vždycky účinné sny, nechtěl ani pomyslet na to, co by se mohlo stát, kdyby měl účinné sny bez racionálních zábran, navozovaných v hypnóze. Byly by to noční můry, horší než ta, kterou dnes prožil v Haberově kanceláři; to věděl jistě a to nesmí dopustit. Musí brát léky na potlačení snů. To jediné věděl naprosto určitě. Ale to může jenom s Haberovým svolením, a tudíž musí s Haberem dál spolupracovat. Byl v pasti. Chycená krysa. Pobíhá v bludišti, jak to chce šílený vědec, a cesta ven neexistuje. Žádná, žádná cesta.

Ale on není šílený vědec, pomyslel si Orr sklesle, je duševně v naprostém pořádku, nebo aspoň byl. To vidina moci, kterou mu moje sny dávají, ta ho pokrývá. Pořád si na něco hraje, a tohle mu umožňuje hrát velikánskou roli. Takže nyní dokonce už používá svou vědu jako prostředek, ne jako cíl... Copak ale jeho cíle nejsou dobré? Chce zlepšit život lidstva. Je na tom něco špatného?

Opět ho rozbolela hlava. Zrovna ji měl pod vodou, když zazvonil telefon. Spěšně se pokusil osušit si obličej a vlasy ručníkem a dotápal zpátky do ložnice. "Haló, tady Orr."

"Tady je Heather Lelachová," řekl tichý, nedůvěřivý alt.

Vyvstal v něm náhlý a nezdůvodnitelný pocit radosti, jako by uvnitř jeho těla v jediném okamžiku vyrostl a rozkvetl strom, s kořeny v jeho bedrech a květy v hlavě. "Haló," opakoval.

"Což kdybychom se někdy sešli a promluvili si o tom?"

"Ano. Jistě."

"Tak dobře. Nemyslete si ale, že z toho přístroje, toho Zesilovače, může být soudní případ. Ten se zdá naprosto v pořádku. Prošel rozsáhlými laboratorními zkouškami a příslušnými kontrolami a tak, a je teď zaregistrován u ZSP. On je samozřejmě skutečný profesionál. Nedošlo mi, kdo to vlastně je, když jsem s vámi mluvila poprvé. Člověk se nedostane na takovéhle místo, není-li doopravdy dobrý."

"Na jaké místo?"

"No. Přece místo ředitele výzkumné instituce financované vládou!"

Líbilo se mu, že tak často začínala své ohnivé, opovrhlivé věty slabým, smířlivým "no". Podkopávala pod nimi půdu, ještě než vznikly, nechávala je viset v prázdnu. Měla odvahu, ohromnou odvahu.

"Nojo," řekl neurčitě. Dr. Haber získal své místo ředitele den poté, co Orr získal srub. Sen o srubu se mu zdál během jediného nočního sezení, které podnikli; o další už se pak nepokoušeli. Hypnotická sugesce obsahu snu byla pro noční snění nedostatečná a ve tři hodiny ráno to Haber nakonec vzdal. Připojil Orra na Zesilovač a zavedl mu na zbytek noci schémata hlubokého spánku, aby si oba odpočinuli. Odpoledne nato však měli další sezení a sen, který se Orrovi tentokrát zdál, byl tak dlouhý, tak zmatený a spleťový, že vlastně ani nevěděl, co tentokrát změnil, jaké dobrodíní to zase Haber provádí. Usnul ve staré ordinaci a probudil se v kanceláři O. O. L; Haber si udělil povýšení. Ale bylo tu ještě něco navíc - od té doby bylo počasí o trochu míň deštivé, aspoň mu to tak připadalo: možná že se změnily ještě jiné věci. Nevěděl to určitě. Protestoval proti tomu, aby v tak krátké době vyráběl tolik účinných snů. Haber pak náhle přistoupil na to, že ho nebude tak honit, a nechal ho pět dní bez sezení. Haber byl koneckonců hodný. A kromě toho nechtěl zabít husu, která snáší zlatá vejce.

Husa. Přesně tak. To mě přesně vystihuje, pomyslel si Orr. Zatracená, bílá, pitomá, blbá husa. Teď chvíli neposlouchal, co říká slečna Lelachová. "Promiňte," řekl. "Teď jsem vás chvíli neslyšel. Mám po tom dnešku hlavu jak větel."

"Jste v pořádku?"

"Ale jo, to jo. Jsem jen hrozně utahaný."

"Měl jste děsivý sen o Moru, vidíte. Vypadal jste potom přišemně. To jste po každém sezení v takovém stavu?"

"Ne, pokaždé ne. Tohle se moc nepovedlo. Sama jste to viděla. Už jste vymyslela, kdy bychom se mohli sejít?"

"Ano. V pondělí při obědě. Vy děláte v centru, že, v Bradford Industries?"

Ke svému mírnému údivu si uvědomil, že je to tak. Velké vodní dílo Bonneville-Umatilla neexistuje, není třeba zásobovat vodou gigantická města John Day a French Glen, která také neexistují. V Oregonu nejsou žádná velkoměsta kromě Portlandu. Není kreslicem v projekci elektráren, teď navrhuje náradí pro soukromou firmu v centru; pracuje v kanceláři na Stark Street. Ovšem. "Ano," řekl. "Mám volno od jedné do dvou. Můžeme se sejít na Ankeny, u Davise."

"Mezi první a druhou by to šlo. Takže u Davise. Tak na shledanou v pondělí."

"Počkejte," řekl. "Poslouchejte. Řekla byste - mohla byste mi říct, co říkal doktor Haber, teda, co mi říkal o tom snu, když jsem byl zhypnotizovaný? Vy jste to přece slyšela, ne?"

"Ano, ale nemůžu vám nic říkat, to bych zasahovala do jeho léčby. Kdyby chtěl, řekl by vám to sám. Nebylo by to etické, nemůžu."

"Asi máte pravdu."

"Ano. Je mi líto. Tak v pondělí?"

"Na shledanou," řekl a najednou se ho zmocnila sklíčenost a zlá předtucha. Položil sluchátko, aniž slyšel její pozdrav. Nemohla mu pomoci. Byla statečná a silná, ale ne takhle silná. Možná že viděla nebo vnímala proměnu, ale zapudila to vědomí, odmítla je přijmout. Proč ne? Byla to obrovská zátěž, ta dvojí paměť, a ona neměla žádný důvod, proč to podstupovat, neměla motiv, aby byl jen na okamžik věřila žvástům cvoka, který tvrdí, že se mu vyplňují sny.

Zítra je sobota. Dlouhé sezení s Haberem, od čtyř do šesti nebo ještě déle. Není úniku.

Byl čas k jídlu, ale Orr neměl hlad. Nerozsvítil světla ve své velké setmělé ložnici ani v obývacím pokoji, který za ty tři roky, co tam bydlel, nestačil zařídit. Teď tam přešel. Z oken měl výhled na světla na řece, ve vzduchu byl cítit prach a předjaří. V pokoji byl krb na dřevo, staré vysoké piano, na kterém chybělo šest kláves, před krbem hranická třísek a sešlý nizounký japonský bambusový stolek. Přítmi se měkce ukládalo na holou dřevěnou podlahu, nenalakovanou, nevytřenou.

George Orr se v tom přítmi natáhl na podlahu, s tváří k zemi, pach zaprášené dřevěné podlahy mu dráždil chřípí, tvrdá prkna ho tlačila. Ležel bez hnutí, ale nespál; bylo to něco jiného než spánek, byl dál, mnohem dál, tam, kde nejsou sny. Nebyl tam poprvé.

Když vstal, vzal si tabletku chlorpromazinu a uložil se do postele. Haber na něm tenhle týden zkoušel fenothiaziny: fungovaly dobře, umožňovaly mu vstoupit do d-stavu podle potřeby, ale oslabovaly intenzitu jeho snění, takže sny nikdy nedosáhly účinné úrovně. To bylo prima, ale Haber říkal, že jejich účinek bude slábnout jako u všech ostatních léků, až úplně zmizí. Nic člověka nezbaví snů, říkal, teprve smrt. Této noci však Orr spal hlubokým spánkem, a pokud snil, byly to prchavé sny, neměly žádný význam. Probudil se až v sobotu před polednem. Šel k lednici a podíval se dovnitř; chvíli tam stál a přemýšlel. Bylo tam víc jídla, než kolik za celý život v soukromé ledničce viděl. V tom druhém životě. V tom, který žil se sedmi miliardami ostatních, kde jídla doopravdy nebylo nikdy dost. Kde bylo vejce luxus - jednou za měsíc, když dostali na přiděl vejce, říkala jeho skorožena: "Dnes ovulujeme!"... To je zvláštní, v tomhle životě neměli on a Donna manželství na zkoušku. Taková věc v letech po Moru neexistovala. Existovalo pouze úplné manželství. V Utahu, kde byl přírůstek nově narozených stále ještě nižší než počet zemřelých, dokonce zkoušeli znovu zavést polygamní manželství, z náboženských i vlasteneckých důvodů. On a Donna však tentokrát nebyli manželé, žili spolu jen tak. Ale stejně to nevydrželo. Jeho pozornost se vrátila k jídlu v lednici.

Už nebyl ten hubený, kostnatý člověk jako v tom sedmimiliardovém světě - ohromně zesílil. Přesto však snědl obrovské množství jídla, jako kdyby dávno nejedl - vejce na tvrdo, chleba s máslem, ančovičky, sušené hovězí, celer, sýr, vlašské ořechy, kus platýze s majonézou, salát, nakládanou řepu, čokoládové kekсы - všechno, co našel v ledničce. Po této orgii se cítil fyzicky mnohem líp. Když pil pravou kávu, napadlo ho něco, čemu se musel zasmát. Pomyslel si: V tamtom životě, včera, se mi zdál účinný sen, který vyhladil šest miliard lidí a změnil celou historii lidstva za poslední čtvrtstoletí. Ale v tomhle životě, který jsem stvořil, jsem vlastně neměl účinný sen. Byl jsem u Habera, to je pravda, něco se mi zdálo, ale nic to nezměnilo. Takhle to bylo vždycky a já jsem měl jen zlý sen o letech Moru. Takže se mnou není nic v nepořádku; žádnou terapii nepotřebuju.

Nikdy předtím ho nenapadlo, aby se na to podíval takhle, pobavilo ho to natolik, že se nahlas zasmál, ale ne obzvlášť šťastně.

Věděl, že bude mít další sny.

Už bylo po druhé hodině. Umyl nádobí, našel svůj přšplášť (pravá bavlna, v tom druhém životě luxus) a pěšky vyrazil do ústavu, vzdáleného několik mil, kolem lékařské fakulty a pak stále do kopce k Washingtonovu parku. Mohl by tam jet trolejbusem, jenže trolejbusy teď měly dlouhé intervaly a jezdily oklikou, a kromě toho nijak nespíchal. Bylo to příjemné, kráčet březnovým deštěm poklidnými ulicemi; na stromech se rozvíjely pupence a kaštiny se chystaly rozsvítit své svícny.

Pohroma, epidemie rakovinných chorob, která snížila počet obyvatel o pět miliard za pět let a o další miliardu za dalších deset let, otrásla civilizací světa až do jejich kořenů, a přesto je nakonec zanechala nedotčené. Nic nezměnila od základů - jen kvantitativně.

Ovzduší bylo stále silně a nenapravitelně znečištěné stejně jako už po desítky let před Pohromou.

Znečištění vlastně Pohromu přivodilo. Teď nikomu nijak zvlášť neškodilo, kromě novorozenců. Mor si ve své leukemické formě stále ještě vybíral, jakoby s rozmyslem, jedno ze čtyř narozených dětí a zabíjel je do šesti měsíců. Ale jsou i jiná neštěstí.

Továrny dole u řeky už nechrlily kouř.auta neznečišťovala vzduch výfukovými plyny; těch pár automobilů, co dnes jezdilo, mělo parní nebo akumulátorový pohon.

Ale ptáci už stejně nezpívali.

Na všem bylo vidět následky let Moru, ten byl ostatně stále endemický, a stejně nezabránil tomu, aby vypukla válka. Boje na Blízkém východě byly ještě zuřivější než v tom přelidněném světě. Spojené státy se intenzivně angažovaly na straně Izraele a Egypta dodávkami zbraní, munice, bojových letounů a vysíláním "vojenských poradců". Čína se stejně silně angažovala na straně Iráku a Íránu, ačkoli tam zatím neposílala čínské vojáky, jen Tibetány, Severokorejce, Vietnamce a Mongoly. Rusko a Indie se s obtížemi držely stranou, ale teď, co se k Íráncům přidaly Afghánistán a Brazílie, mohl by Pákistán přijít na pomoc Izragyptu. Indie by mohla zpanikařit a postavit se na stranu Číny, což by mohlo vyděsit Rusy natolik, že by je to postrčilo na stranu Spojených států. Takže by v tom jely všechny jaderné mocnosti, na každé straně šest. Ale to byly zatím spekulace. Zatím byl Jeruzalém v troskách a civilní obyvatelstvo v Saudské Arábii a v Iráku žilo v podzemních doupatech, zatímco tanky a letadla dštily do vzduchu oheň a do vody choleru a nemluvnata se plazila z doupat oslepená napalmem.

V Johannesburgu stále ještě masakrují bělochy, všiml si Orr palcového titulku v novinách na stánku. Celá léta po Povstání, a v Jižní Africe ještě zbyli nezmasakrovaní bílí! Lidi mají kořínky...

Vlahý, znečištěný drobný déšť mu smáčel vlasy, když stoupal do šedých portlandských kopců.

V kanceláři s velkým rohovým oknem, za nímž přšelo, prohlásil odhodlaně: "Prosím vás, nepoužívejte už moje sny k vylepšování světa, pane doktore. Nefunguje to. Není to dobré. Já se chci léčit."

"To je základní podmínka pro vaši léčbu, Georgi! Musíte chtít."

"Vy mi neodpovídáte."

Ten velký muž však připomínal cibuli, sloupával jednu vrstvu osobnosti za druhou, víru, odpovědnost, nekonečné vrstvy, bez konce, beze středu. Bez bodu, kde by se zastavil, kde by musel přestat, kde by musel říct: Tak tohle jsem já! Žádná bytost, jen vrstvy.

"Používáte moje účinné sny k tomu, abyste měnil svět. Nechcete se mi k tomu přiznat. Proč?"

"Georgi, musíte si uvědomit, že mi dáváte otázky, které z vašeho hlediska můžou vypadat rozumně, ale z mého hlediska jsou doslova nezodpověditelné. Nevnímáme skutečnost stejně."

"Určitě natolik stejně, abychom spolu mohli mluvit."

"Ano. Naštěstí. Ale ne vždy natolik, abychom se mohli ptát a odpovídat. To zatím ne."

"Já vám na vaše otázky můžu odpovědět, a taky odpovídám. No ale podívejte. Nesmíte už dál měnit věci, řídit je."

"Podle vás jako by to byl nějaký obecný morální imperativ." Pohlédl na Orra se svým nenuceným, chápavým úsměvem a prohrábl si vousy. "Není to vlastně skutečný smysl existence člověka na zemi - dělat věci, měnit věci, řídit věci, zdokonalovat svět?"

"Ne!"

"Tak jaký je ten smysl?"

"Nevím. Věci spíš nemají žádný účel. Vesmír přece není stroj, ve kterém každá součástka něčemu slouží. Čemu slouží třeba galaxie? Nevím, jestli má náš život nějaký smysl, a nevím, jestli na tom sejde. Důležité je to, že jsme součástí. Jako nitky v látce nebo stébla trávy na louce. Je to a my jsme. Jsme jako vítr, který ohýbá stébla trávy."

Vznikla krátká pauza, a když Haber odpověděl, nebyl už jeho tón nenucený, konejšivý ani povzbudivý. Byl úplně neutrální a znělo v něm sotva postřehnutelné pohrdání.

"Na člověka, který vyrostl v židovsko-křesťanské racionalistické tradici Západu, máte hrozně pasivní světonázor. Spíš jako rozený buddhista. Nestudoval jste někdy východní mystiku, Georgi?" Ta poslední otázka spolu s předpokládanou odpovědí už zněla vyloženě posměšně.

"Ne. Nic o ní nevím. Vím jen, že se řád věcí nemá znásilňovat. Nic dobrého z toho nevzejde. Tuhle chybu děláme už po celé století. Copak nevidíte - nevidíte, co se včera stalo?"

Neprůzračné tmavé oči se setkaly s jeho očima.

"Co se včera stalo, Georgi?"

Ne. Není úniku.

Haber mu teď píchl pentothal sodný, aby snížil jeho odolnost vůči hypnotickým postupům. Nechal si dát injekci a pozoroval, jak mu jehla s kratičkou bolestí vjíždí do žíly. Nebylo vyhnutí. Neměl na vybranou. Nikdy neměl žádnou šanci. Byl jen snící spáč.

Haber si odběhl něco vyřídit, než látka zabere. Za patnáct minut byl zpátky, opět nenucený, plný elánu a nezúčastněný. "Fajn. Tak budeme pokračovat, Georgi!"

Orr si s příšernou jasnozřivostí uvědomil, čemu se dnes budou věnovat - válce. Byly jí plné noviny, a dokonce on sám, přestože si jinak zprávy moc nepřipouštěl, sem přišel s hlavou plnou války. Vzrůstající konflikt na Blízkém východě. Haber ho ukončí. A taky určité masakry v Africe. Protože Haber byl dobrodinec. Chtěl pro lidstvo lepší svět.

Účel světí prostředky. Ale co když žádný účel neexistuje? Vždyť máme jediné prostředky. Orr ležel na pohovce na zádech a zavřel oči. Jeho krku se dotkla ruka. "Teď usnete hypnotickým spánkem, Georgi," řekl Haberův hluboký hlas. "Jste..."

Tma.

Ve tmě.

Ale ještě ne úplná noc: pozdní soumrak na lukách. Skupinky stromů jsou černé a orosené. Silnice, po níž kráčel, odrážela slabý večerní svit oblohy; silnice byla rovná a vedla do dálky, stará venkovská asfaltka s popraskaným povrchem. Asi pět metrů před ním šla husa, bylo z ní vidět jen bílou, pohupující se skvrnu. Občas zasyčela.

Vycházely hvězdy, bílé jako sedmikrásky. Jedna velká vykvetla rovnou napravo od silnice, nízko nad tmavou zemí, chvějivě bílá. Když na ni pohlédl znovu, byla větší a jasnější. Zvětšuje se, pomyslel si. Jako by získávala červenavou barvu, jak se zvětšovala. Jasně zářila. Zčerveněťšovala se. Okolo ní zběsile vířily malé modrozelené čmouhy, pohybovaly se všemi směry v brownovském hemžení víření. Kolem velké hvězdy pulzoval velký kruh a malé blesky pohasínaly a znovu se rozžihaly v nepravidelném rytmu.

Proboha, ne, ne, ne! vykřikl, když velká hvězda zaplála obrovským oslnivým zábleskem VÝBUCHU. Padl na zem a přikryl si hlavu rukama, když na obloze zahořely jasné smrtící blesky, ale nemohl odvrátit tvář, musel naslouchat a vidět. Půda se otrásala, kůže Země popraskala obrovskými zachvívajícími se vráskami. "Dost, dost!" křičel zplna hrdla s tváří proti nebi, a probudil se na kožené pohovce.

Posadil se a složil hlavu do zpocených rozechvělých dlaní.

Na rameni ucítil těžkou Haberovu ruku.

"Zas to bylo zlé? Sakra, myslel jsem, že tentokrát budete v pohodě. Řekl jsem vám, že se vám má zdát o míru."

"To se mi zdálo."

"Ale co vás tak rozrušilo?"

"Pozoroval jsem bitvu ve vesmíru."

"Pozoroval? Odkud?"

"Ze Země." Stručně převyprávěl sen, husu vynechal. "Nevím, jestli dostali někoho z našich, nebo my někoho od nich."

Haber se zasmál. "Kdybychom tak mohli vidět, co se tam nahoře děje! Byli bychom víc zaangažovaní. K těmto bojům dochází v rychlostech a vzdálenostech, pro které prostě lidský zrak není vybaven. Vaše verze je bezpochyby mnohem malebnější než skutečnost. Zní to jako dobrý sci-fi film ze sedmdesátých let. Chodíval jsem na ně jako kluk... Ale proč myslíte, že jste ve snu viděl scénu bitvy, když jsem vám sugeroval mír?"

"Jen mír? Sen o míru - nic jiného jste neříkal?"

Haber hned neodpověděl. Měl plné ruce práce s ovládací Zesilovače.

"No dobře," řekl nakonec. "Pojďme tedy, čistě experimentálně, pro jednou srovnat sugesci se snem. Třeba přijdeme na to, proč to vyšlo právě naopak. Říkal jsem - ne, pustím vám to z pásku." Přešel k panelu v ostění.

"Vy nahráváte celé sezení?"

"Ovšem. Normální psychiatrický postup. To jste nevěděli?"

Jak jsem to asi mohl vědět, když je to schované, nevydává to zvukové signály a tys mi to neřekl, pomyslel si Orr; nahlas neřekl nic. Možná že to byla normální praxe, možná že to byla Haberova osobní drzost, v žádném případě s tím nemohl nic dělat.

"Tady je to, tady někde už to musí být. Ted' jste v hypnotickém spánku. Spíte - Ne! Nepoddávejte se tomu, Georgi!" Pásek se s šustotem odvíjel. Orr potřásl hlavou a zamrkal. Haberův hlas z pásku na něj okamžitě začal působit, jak byl ještě stále pod vlivem injekce.

"Musím kus přeskočit. Fajn." Ted' se z pásku opět ozval jeho hlas: "- mír. Už nezabíjí člověk člověka. V Íránu se nebojuje, ani v Arábii a Izraeli. V Africe už nedochází ke genocidě. Už tu nejsou zásoby jaderných a biologických zbraní v pohotovosti proti jiným národům. Už se výzkum nevěnuje metodám a technikám zabíjení lidí. Svět žije v míru. Mír jako všeobecný styl života na Zemi. Budete snít o tomhle světě, který je v míru se sebou. Ted' usnete. Až řeknu -" Rychle pásek zastavil, aby Orr při klíčovém slově neusnul.

Orr se poškrábal na čele. "No jo," řekl, "vždyť jsem postupoval podle instrukcí."

"To sotva. Vysnit si bitvu v cislunárním vesmíru -," Haber náhle zmlkl jako předtím na pásku.

"Cislunární," řekl Orr a bylo mu Habera trochu líto. "Tohle slovo jsme nepoužívali, než jsem usnul. Jak se daří Izragyptu?"

To umělé slovo ze staré skutečnosti mělo zvláštní šokující účinek, vyslovené v jiné skutečnosti: působilo surrealisticky, zdálo se, že má smysl, a nemělo, nebo se zdálo, že nemá smysl, a mělo.

Haber přecházel po dlouhé, pěkné místnosti sem a tam. Najednou si přejel rukou po červenohnědých kučeravých vousech. To bylo vypočítané gesto a Orr je dobře znal, ale když promluvil, cítil Orr, že pečlivě váží a vybírá slova, jako by tentokrát nedůvěřoval svému nevyčerpatelnému zdroji improvizace.

"Je to zvláštní, že jste použil Obranu Země jako symbol nebo metaforu pro mír, konec válek. Ne že by to bylo nepatřičné. Jen je to hrozně křehké. Sny jsou nekonečně křehké. Nekonečně. Právě ta hrozba, to náhlé ohrožení lidstva, to nebezpečí invaze nekomunikujících, bezdůvodně nepřátelských mimozemšťanů, to nás donutilo přestat válčit mezi sebou. Teprve pak jsme obrátili svou agresivní i defenzivní energii navenek a rozšířili teritoriální spolupráci na veškeré lidstvo. Sjednotil nás společný nepřítel. Kdyby byli Cizinci nezaútočili, kdo ví? Mohli bychom třeba ještě stále válčit na Blízkém východě."

"Tedy z bláta do louže," řekl Orr. "Copak nechápete, doktore Habere, že to je pořád totéž, co se vám ze mě daří dostat? Podívejte, to není tím, že bych se vám chtěl bránit, mařit vaše plány. Přestat válčit je dobrá myšlenka a já s ní plně souhlasím. Dokonce jsem v minulých volbách volil izolacionisty, protože Harris sliboval, že nás dostane z Blízkého východu. Ale asi si neumím představit svět bez válek, nebo to nedovede moje podvědomí. Nanejvýš dovede nahradit jeden druh války jiným. Mluvil jste o tom, že člověk už nebude zabíjet člověka. Tak jsem si vysnil Cizince. Vaše vlastní myšlenky jsou zdravé a rozumné, ale vy se pokoušíte využívat moje podvědomí, ne moje rozumové myšlení. Možná bych si rozumově dovedl představit, že se lidstvo už nebude vybíjet, národ proti národu, vždyť je to lehčí než si rozumově odůvodnit motivy válek. Ale vy zacházíte s něčím, co je mimo rozum. Vaše cíle jsou pokrokové a lidumilné. Ale co sny? Copak má někdo lidumilné sny?"

Haber neodpovídal ani nereagoval, takže Orr pokračoval.

"Třeba to ani není jen tím, že využíváte mého podvědomí, iracionální části mé duše. Třeba se k tomu prostě nehodím já. Možná že jsem moc defetistický nebo pasivní, jak sám říkáte. Mě nijak nepronásledují touhy. Třeba to má něco společného s touhle - schopností snít účinné sny; ale v tom případě zřejmě existují další takoví lidé, kteří myslí jako vy, a s nimi by vám to šlo líp. Vy máte možnost to testovat, vždyť já nemusím být jediný; možná že se mi prostě přihodilo jen to, že jsem si to uvědomil. Ale já to nechci dělat. Já se chci z tohoto maléru dostat. Nemůžu to přijmout. Tak podívejte - na Blízkém východě se už šest let neválčí, fajn, jenže ted' tady jsou Cizinci z jiné civilizace, čekají na Měsíci. Co když přistanou u nás? Jaké příšery jste to ve jménu míru vydoloval z mého podvědomí? Vždyť to nevím ani já sám!"

"Nikdo neví, jak Cizinci vypadají, Georgi," řekl Haber věčným konejšivým tónem. "Všem se nám zjevují v děsivých snech. Ale jak jste sám řekl, už je to přes šest let, co poprvé přistáli na Měsíci, a zatím se nijak nemají k tomu, aby pokračovali na Zemi. Ted' máme stoprocentně účinný raketový obranný systém. Není důvod bát se, že k nám vtrhnou ted', když to zatím neprovedli. Nebezpečné období bylo v

prvních měsících, než se zmobilizovala Obrana na základě všeobecné mezinárodní spolupráce."

Orr chvíli seděl se svěšenými rameny. Chtělo se mu na Habera zakřičet: "Lháři! Proč mi lžeš?" Ten impuls však nebyl hluboký. Nikam to nevedlo. Pokud věděl, Haber nebyl schopen upřímnosti, protože lhal sám sobě. Možná že si mysl rozdělil na dvě hermetické poloviny, z nichž jedna věděla, že Orrovy sny mění skutečnost, a využíval jich k tomu; druhá polovina byla přesvědčena o tom, že užívá hypnoterapii k léčbě schizoidního pacienta, který si myslí, že jeho sny mění skutečnost.

Že si takhle Haber znemožňuje komunikaci sám se sebou, to bylo pro Orra nepředstavitelné; jeho vlastní mysl takovému rozdělení vzdorovala natolik, že je těžko mohl respektovat u druhých. Ale věděl, že existuje. Vyrostl v zemi řízené politiky, kteří posílali piloty bombardovacích letadel zabíjet děti v zájmu vytvoření světa, jenž bude bezpečný pro děti budoucí.

Ale to bylo v tom starém světě. Ne v tom krásném novém světě dneška.

"Jsem na zhroucení," řekl. "Musí vám to být jasné. Jste přece psychiatr. Copak nevidíte, že se sesypu? Cizinci z vesmíru útočí na Zemi! Podívejte - jestli mi zase přikážete, aby se mi zdál další sen, co tím získáte? Třeba úplně šílený svět, produkt šíleného mozku. Příšery, strašidla, čarodějnice, draky, mutanty - všechno, co se v nás hromadí a my to od dětství vláčíme s sebou, hrůzy dětství, noční děsy, noční můry. Jak chcete zabránit tomu, aby se to všechno uvolnilo? Já to nemůžu zastavit. Nemám to pod kontrolou!"

"O kontrolu se nestarejte! To, k čemu se dopracováváte, je svoboda," zahlaholil Haber. "Svoboda! Vaše nevědomá mysl není jen jímkou hrůz a nepravostí. To je viktoriánská představa, a je přílišně destruktivní. Zmrzačila většinu nejlepších duchů devatenáctého století a ochromovala vývoj psychologie ještě po celou první půlku dvacátého. Nebojte se svého podvědomí! Není to černá jáma plná nočních můr. Vůbec ne! Je to pramen zdraví, představivosti, tvořivosti. To, čemu říkáme 'zlo', je produkt zákazů a omezení civilizace, které deformují spontánní, svobodné sebevyjádření osobnosti. Cílem psychoterapie je přesně tohle, odstranit ty bezdůvodné děsy a noční můry, vynést to, co je nevědomé, na denní světlo, objektivně to zkoumat a přesvědčit se, že není čeho se bát."

"Ale ono je," řekl Orr velmi tiše.

Haber ho konečně propustil. Vyšel do jarního podvečera a chvíli postál s rukama v kapsách na schodech před ústavem. Pozoroval pouliční světla v městě pod sebou, v mlze a soumraku nejasná, zdálo se, že se míhají a blikají jako drobné, stříbřité tropické rybky v akváriu. Před ústavem zacinkal vůz lanovky na cestě nahoru do Washingtonova parku, kde měl konečnou. Orr vyšel na ulici a vydal se k zastávce lanovky. Šel jako člověk, který je na útěku, a přesto bez cíle. Šel jako ve spánku, jako z donucení.

7

Snění se podobá myšlení jako mlhovina hvězdě, hraničí se spánkem a nikdy tuto hranici neopouští. Vzduch obývaný průhlednými živými bytostmi: to je počátek neznáma. Za ním se však otevírá široký výhled do říše možností. Do říše jiných bytostí a jiných skutečností. Není to nic nadpřirozeného, jen skryté pokračování nekonečné přírody... Spánek je ve styku s věcmi, které jsou možné a jimž také říkáme nepravděpodobné. Noční svět je skutečný svět. Noc jako taková je vesmír... Temné věci neznámého světa se přibližují k člověku; buď k němu promlouvají, nebo se propastné dálky vizionářsky zvětšují... a spící člověk, ne zcela nevědomý, vidí ty podivné živočichy, ty zvláštní rostliny, ty děsivé nebo usměvavé bledé tváře, ty přízraky, masky, postavy, hydry, to hemžení, měsíční světlo bez měsíce, temné stíny zázraků, tvary mizící v temnotě, celou tu záhadu, kterou nazýváme Sněním a která je jen zjevením neviditelné skutečnosti. Sen je akvárium noci.

- V. Hugo: Dělníci moře

30. března odpoledne, deset minut po druhé hodině, byla Heather Lelachová spatřena, jak vychází z bistra u Davise na Ankeny Street a jde jižním směrem po Čtvrté avenui s těžkou černou kabelou s mosazným uzávěrem, v červeném vinylovém příšlášti. Pozor na tuhle ženu. Je nebezpečná. Ne že by jí až tak záleželo na tom, jestli se sejde s tím zatraceným cvokem, ale šťvalo ji, že vypadá před číšníky jako blázen. Držela tam stůl hodinu a půl v davu lidí, toužících obědvat. - "Ještě na někoho čekám." - "Je mi

lito, ale čekám na někoho." - A ten někdo nešel a nešel, takže nakonec si musela objednat jídlo a zhltnout je v hrozném spěchu a teď měla pálení žáhy. Nanejvýš disgustovaná, demoralizovaná, deprimovaná. Ach, ty francouzské nemoci ducha.

Zahnula doleva na Morrison Street a pak se náhle zastavila. Co tu pohledává? Tohle přece není cesta k Formanovi, Esserbeckovi a Ruttimu. Rychle se vrátila o několik bloků zpět, přešla Ankeny, došla na Burnside a tam se opět zastavila. Co to sakra dělá?

Jde přece k tomu přestavěnému parkovišti v Burnside 209 S. W. Ale k jakému parkovišti? Měla kancelář v Pendleton Building, první úřední budově, která byla v Portlandu postavena po Pohromě, na Morrison Street. Patnáct poschodí, dekor v staromexickém stylu. Jaké přestavěné parkoviště, kdo k sakru pracoval v přestavěném parkovišti?

Šla po Burnside a rozhlížela se. No jistě, tady to bylo. Celá budova byla ověšena tabulkami, hlásajícími, že je určena k demolici.

Její kancelář byla nahoře ve třetím patře.

Jak tam stála dole na chodníku a pozorovala nepoužívanou budovu s nezvyklými, poněkud šikmými podlahami a úzkými škvírami místo oken, měla velice zvláštní pocit. Co se to stalo minulý pátek na tom psychiatrickém sezení?

Musí se s tím chlapem znovu sejít. S malým panem Orrem. Nepřišel na domluvený oběd, vzal to čert, ona se ho ale ještě musí na něco zeptat. Zamířila k jihu, klap klap, dělala klepýtko, do Pendleton Building, a zavolala mu z kanceláře. Nejdřív do Bradford Industries (Ne, pan Orr dnes nepřišel, ne, ještě nevolal), pak do bytu (vyzvánění).

Možná že by měla znovu zavolat doktora Habera. Ale ten teď byl v tom svém Paláci snů nahoře v parku moc velké zvíře. A kromě toho si myslela, že by Haber neměl vědět o tom, že je v nějakém spojení s Orrem. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. Pavouk uvízl ve své vlastní síti.

Večer nezvedl Orr telefon v sedm, v devět, ani v jedenáct. Nebyl v práci ani v úterý ráno, ani ve dvě odpoledne. V půl páté odešla Heather Lelachová ze své kanceláře u firmy Forman, Esserbeck a Rutti, trolejbusem odjela na Whiteaker Street, vyšla do kopce po Corbett Avenue, našla ten dům, zazvonila na zvonek - bylo to jedno ze šesti mnoha palci ošoupaných tlačítek na oprýskané zárubni dveří s broušenými tabulkami v domě, který byl čísi pýchou a chloubou v roce 1905 nebo 1892 a který od té doby dostal pěkně zabrat, ale čelil svému chátrání s klidem a s jakousi ušmudlanou vznešeností. Na zvonění nikdo nereagoval. Zazvonila na zvonek vedle cedulky M. Ahrens, správce. Dvakrát. Správce přišel, ze začátku nebyl moc ochotný ke spolupráci. Jedna z věcí, ve kterých však černá vdova vynikala, bylo zastrašování menšího hmyzu. Správce ji vzal nahoru a zkusil otevřít Orrovy dveře. Otevřely se. Neměl zamčeno.

Ucouvla. Najednou ji napadlo, že by uvnitř mohla být smrt. A to nebylo nic pro ni.

Správce byl zřejmě nedotčen úctou k soukromému vlastnictví a vrazil dovnitř. Váhavě vešla za ním.

Velké, staré, spoře zařízené místnosti byly setmělé a prázdné. Pomyšlení na smrt teď vypadalo hloupě.

Orr toho moc nevlastnil; v bytě nevládl zašlý staromládenecký nepořádek ani pedantský staromládenecký pořádek. V pokojích se nijak zvlášť neprojevoval vliv jeho osobnosti, ale ona si ho tu docela dovedla představit - tichý člověk, co vede tichý život. Na stolku v ložnici stála sklenice s vodou a s větvičkou bílého vřesu. Voda už trochu vyschla.

"Nevím, kam se poděl," řekl správce nervózně a zadíval se na ni s obavami. "Vy si myslíte, že se mu něco stalo? Jo?" Měl na sobě jelenicovou kazajku s trásněmi, hřivu jako plukovník Cody, náhrdelník se znakem Vodnáře ze svých mladých let - očividně se za posledních třicet let nepřevlékl. Jeho vyčítavý kňouravý přízvuk připomínal Dylana. Dokonce i voněl marihuanou. Staří hippies tu budou věčně.

Heather se na něj zadívala laskavě, ta vůně jí připomněla její matku. "Třeba odjel na pobřeží, tam, co má tu chatu. Jde o to, rozumíte, že je nemocný, je na vládní terapii. Jestli se nevrátí, bude mít malér. Nevíte, kde má tu chatu nebo jestli tam nemá telefon?"

"Nevím."

"Můžu si od vás zavolat?"

"Zavolejte si od něj," řekl správce a pokrčil rameny.

Zavolala kamarádovi v Oregonském státním parku a požádala ho, aby se podíval na těch třicet čtyři

srubů v Siouxsém národním lese, které byly loni uvolněny pro loterii, a popsal jí, kde jsou. Správce se ochomýtal kolem, aby všechno slyšel, a když domluvila, ozval se: "Máte kamarády nahoře, co?" "Pomáhá to," řekla černá vdova příkře.

"Snad George někde nahrábnete. Mám toho chlapa rád. Půjčuje si mou medikartu," řekl správce a najednou se hlasitě chrochtavě rozesmál. Stejně tak náhle zmlkl. Heather odešla a on se zasmušile opřel o oprýskaný rám předních dveří, vypadalo to, jako by se s tou starou barabiznou podpírali navzájem. Heather odjela trolejbusem zpátky do centra, u Hertze si najala parní fordku a vyjela na dálnici 99-W. Tohle ji bavilo. Černá vdova pronásleduje kořist. Proč nepracuje ve funkci detektiva místo v téhle uhozené profesi bezvýznamné právnické specializované na občanské právo? Nenáviděla to povolání. Vyžadovalo bojovnou, sebejistou osobnost. Což ona nebyla. Její osobnost byla tajnůstkářská, nedůvěřivá, tichá, šupinatá. Měla francouzské nemoci ducha.

Malé auto bylo brzy z města venku, protože špinavá předměstí, která se kdysi táhla míle a míle podél západní dálnice, zmizela. V osmdesátých letech, letech Moru, kdy v některých oblastech nezůstala naživu jediná osoba z dvacíti, to bylo na předměstí zlé. Daleko od supermarketů, benzin do aut nebyl, a všechny ty rodinné ranče v okolí plné mrtvých. Bez pomoci, bez jídla. Smečky obrovských psů, někdejších stavovských symbolů - afgánů, vlčáků, dog - se potulovaly po trávnících zarostlých lopuchem a lebedou. Vykládaná okna popraskala. Kdo by opravoval prasklá skla? Lidé se zase začali tísnit ve starém jádru města; a jakmile byla předměstí vydrancována, shořela. Jako v Moskvě v roce 1812, buď to byl zásah boží, nebo vandalismus - už je nikdo nechtěl, a tak shořela. Na spáleništích vyrostl plevel, z něhož včely vyrábějí nejchutnější med, a akř za akřem zarůstala stará místa - Kensington Home West, Sylván Oak Manor a Valley Vista Park.

Slunce už zapadalo, když přejela po mostě přes řeku Tualatin, tichou jako pruh hedvábí mezi strmými lesnatými břehy. Po chvíli vyšel po její levici měsíc, velký, žlutý, byl skoro v úplňku, a cesta odbočila k jihu. Měsíc ji znervózňoval, jak jí přes rameno svítil na silnici. Pohled na měsíc už nebyl příjemný. Teď už nebyl symbolem Nedosažitelného, jak tomu bylo po tisíciletí, ani Dosaženého, jako po několik desítek let, ale Ztraceného. Ukradená mince, hlaveň namířená zbraně, kulatá díra v látce oblohy. Na Měsíci byli Cizinci. Jejich první akt agrese - první, co lidstvo slyšelo o jejich přítomnosti ve sluneční soustavě - byl útok na Lunární základnu, strašlivá smrt dvaceti lidí udušených v té kupoli, která připomínala bublinu. A ve stejnou dobu, hned tentýž den, zničili ruskou orbitální stanici, tu krásnou a podivnou věc, která obíhala kolem Země jako veliké chmýří bodláku a z níž chtěli Rusové vykročit k Marsu. Teprve za deset let po ústupu Moru se otřesená lidská civilizace znovu vznesla jako Fénix - na oběžnou dráhu, k Měsíci, k Marsu: a setkala se s tímhle. S brutalitou bez tvaru, bez řeči, bez rozumu. Se stupidní nenávistí vesmíru. Silnice už nebyly tak udržované jako v dobách, kdy dálnice vládla lidem; byly plné hrbolků a výmolů. Heather však stále jela nejvyšší přípustnou rychlostí (70 km za hodinu), projela širokým, měsíčním svitem ozářeným údolím, čtyřikrát nebo pětkrát přejela řeku Yamhill, nechala za sebou osady Dundee a Grand Rondě, z nichž jedna byla pěkná živá vesnička a druhá opuštěná, mrtvá jako Karnak, a nakonec začala stoupat do kopců, do lesů. Van Duzerův lesní koridor, hlásal starý dřevěný ukazatel - ten kraj byl už dlouho chráněný před dřevařskými společnostmi. Všechny lesy v Americe ještě úplně nepadly na papírové tašky, na stavby a na noviny. Pár jich zůstalo. Odbočka doprava: Siouxsý národní les. A žádná zatracená lesní farma, žádné hromady dříví a zparchantělé semenáčky, ale panenský les. Obrovské tsugy zastínily oblohu, zalitou měsíčním svitem.

Ukazatel, po kterém pátrala, byl sotva vidět mezi větvemi a kapradím, které pohlcovaly slabé světlo předních reflektorů. Znovu odbočila a asi kilometr se zvolna kodrcala přes hrboly a výmoly, až uviděla první srub, jehož šindelová střecha zářila v měsíčním světle. Bylo něco po osmé hodině.

Srubby stály na pozemcích vzdálených od sebe asi deset nebo dvanáct metrů; pár stromů jim padlo za obět', ale podrost byl upravený, a poté, co se zorientovala podle první ozářené střechy, brzy už rozeznamenala skupinku srubů za potokem. Jen jediné okno svítilo. V úterý večer brzy zjara nemá moc lidí dovolenou. Když otevřela dveře vozu, překvapilo ji hlasité zurčení potoka, mohutný a nepřetržitý hukot. Věčný a jasný chvalozpěv! Vyšla se k osvětlenému srubu, jen dvakrát ve tmě zakopla a prohlédla si vůz, který u něj parkoval: akumulátorový Hertz. Je na místě. Ale co když ne? Vždyť tam může být někdo jiný. Ale no tak, k sakru, přece ji snad nesnědí! Zaklepala.

Po chvíli s tichým zaklením zaklepala znovu.

Potok hlasitě hučel, v lese bylo úplné ticho.

Orr otevřel. Rozcuchané vlasy mu visely v pramenech z hlavy, oči měl podlité krví, rty rozpraskané. Zíral na ni a pomžikával. Byl neupravený a vypadal zuboženě. Jeho zjev ji vyděsil. "Vy jste nemocný?" zeptala se ostře.

"Ne, já... Pojd'te dál."

Musela jít dál. U sporáku zahlédla starodávný pohrabáč: s ním by se mohla bránit. Nebo by ji ovšem také s ním mohl napadnout, kdyby se k němu dostal dřív.

Prokrista, přece je skoro stejně velká jako on a je v mnohem lepší formě. Nebud' zbabělá! "Nejste zfetovaný?"

"Ne, já..."

"Co teda? Co je vám?"

"Nemůžu spát."

Malý srub nádherně voněl kouřem z hořících polen i čerstvým dřevem. Jediné vybavení tvořil sporák se dvěma plotýnkami, bedna plná olšových větví, skříňka, stůl, židle, polní lůžko. "Posad'te se," řekla Heather. "Vypadáte příšerně. Nechcete se něčeho napít, nebo nemám zavolat doktora? Mám v autě trochu brandy. Asi byste měl jet se mnou, v Lincoln City bychom třeba sehnali doktora."

"Jsem v pořádku. To je tím, že jsem ospalý."

"Říkal jste, že nemůžete spát."

Podíval se na ni zarudlýma kalnýma očima. "Nemůžu si to dovolit. Bojím se."

"Ach bože. Jak už je to dlouho?"

"Hmm... neděle."

"To jste nespál od neděle?"

"Nebo od soboty?" řekl tázavě.

"Berete něco? Psychotonika?"

Zavrtěl hlavou. "Trochu jsem ale chvílemi spal," řekl docela zřetelně a pak se zdálo, že na vteřinku usnul, jako by mu bylo devadesát. Ale právě když ho nedůvěřivě sledovala, probudil se a zřetelně řekl: "Vy jste přišla za mnou?"

"Za kým asi? Nařezat si vánoční stromky, ne? Nepřišel jste včera na oběd."

"No jo, no." Zíral na ni, zřejmě v marné snaze uvidět ji. "To mě mrzí," řekl, "nebyl jsem úplně při sobě."

Když to říkal, byl to skoro zase on, přestože měl oči a vlasy šilence: člověk, jehož osobní důstojnost tkvěla tak hluboko, že byla skoro neviditelná.

"Nic se neděje. Vždyť je to jedno. Ale ulil jste se z terapie, vidíte?"

Přikývl. "Nedala byste si kávu?" zeptal se jí. Víc než důstojnost. Integrita? Celistvost? Jako neporušený špalek dřeva, do kterého ještě nikdo neťal.

Nekonečné možnosti, úplná a neomezená celistvost člověka nezávislého, nepředstírajícího, nedotčeného: bytost, která není ničím než sebou, je vším.

Uviděla ho takhle jen na vteřinu a to, co jí na tomhle pohledu nejvíc překvapilo, byla jeho síla. Je to nejsilnější člověk, jakého kdy poznala, protože se nedal odsunout ze středu. A to se jí na něm líbilo. Ta síla ji přitahovala, šla za ní jako můra za světlem. Zažila spoustu lásky, ale neměla nikoho, o koho by se opřela, nikdy - vždycky se opírali o ni. Třicet let toužila potkat někoho, kdo by se o ni neopíral, nikdy nebude, nemohl by...

Tady stál, malý, s krvavýma očima, psychotik, v úkrytu, ta její věž síly.

Život je neuvěřitelná motanice, pomyslela si Heather. Člověk nikdy neví, co se stane v příštím okamžiku. Svlékla si plášť, zatímco Orr vyndával šálek z police ve skřínce a konzervu mléka z kredence. Udělal jí silnou kávu: devadesát sedm procent kofeinu a tři bez.

"Vy si nedáte?"

"Já už jsem jí vypil moc. Pálí mě po ní žába."

"Co takhle brandy?"

Zauvažoval o tom.

"Po ní neusnete. Trochu vás vzpruží. Dojdu pro ni."

Posvítíl jí na cestu k vozu. Potok burácel, větve stromů se skláněly tiše, nahoře se mračil měsíc. Měsíc Cizinců.

Zpátky ve srubu si Orr nalil malou dávku brandy a upil. Otřásl se. "Dobrá," řekl a dopil ji. Pozorovala ho s porozuměním. "Já s sebou pořád nosím malou lahvinku," řekla. "Nechávám ji v přihrádce v přístrojové desce, protože kdyby mě zastavil policajt a musela bych ukazovat řidičák, působila by v kabelce trochu divně. Ale většinou ji mám přímo u sebe. Je to zajímavý, jak vždycky párkrát do roka přijde vhod."

"Tak proto nosíte tu velkou kabelu," řekl Orr hlasem jakoby od brandy ochraptělým.

"To víte, že jo! Dala bych si trochu do kávy. Oslabí ji to." Znovu mu přitom nalila. "Jak jste to dokázal, zůstat vzhůru šedesát nebo sedmdesát hodin?"

"Nebyl jsem celou dobu vzhůru. Jen jsem si nelehl. Vsedě člověk může chvíli spát, ale nemůže snít. Na to musíte ležet, aby mohly velké svaly relaxovat. To jsem si přečetl v knihách. Funguje to skvěle. Zatím jsem opravdový sen neměl. Když člověk nemůže relaxovat, tak se za chvíli probudí. No a teď ke konci už jsem měl něco jako halucinace. Na stěně se začaly míhat všelijaké věci."

"V tomhle nemůžete pokračovat!"

"Ne. Já vím. Já jsem jen musel utéct. Haberovi." Chvilé ticha. Vypadalo to, že se poddal dalšímu mikrosnání. Pak se rozesmál, napůl šíleně. "Vidím jediné řešení," řekl, "sebevraždu. Ale to nechci. Prostě se mi to nezdá správné."

"Jistěže to není správné!"

"Ale já to přece musím nějak zastavit. Někdo mě musí zastavit."

Nerozuměla mu, a ani nechtěla. "Tady je krásně," povzdechla. "Kouř z dříví už jsem necítila dvacet let."

"Obohacuje vzduch," řekl a slabě se usmál. Vypadal úplně nepřítomně, ale všimla si, že stále sedí na posteli zpřímá, ani se neopírá o zeď. Několikrát zamrkal. "Když jste zaklepala," řekl, "myslel jsem, že se mi to zdá. Proto jsem nešel."

"Říkal jste, že jste si tenhle srub stvořil ve snu. Na sen je to skromňoučké. Proč jste si nevysnil dům na pláži v Salishanu nebo hrad na Cape Perpetua?"

Zavrtěl hlavou a zamračil se. "Nic jiného jsem nechtěl." Znovu zamrkal. "Co se stalo? Povězte mi, jak to bylo! V pátek. U Habera. Na sezení."

"Na to jsem se přišla zeptat vás!"

To ho probudilo. "Vy jste si uvědomila -"

"Asi ano. Totiž, já vím, že se něco stalo. Od té doby se pořád snažím jet po dvou cestách, ovšem s jedněmi koly. V neděli jsem ve svém vlastním bytě vešla přímo do zdi! Vidíte?" Ukázala mu modřinu, která se černala pod hnědou kůží na jejím čele. "Ta zeď byla tam, ale nebyla tam teď... Jak s tím žijete, když se vám tohle děje pořád? Jak víte, kde jsou věci?"

"Já to nevím," řekl Orr, "všechno mám pomíchané. Jestli se tohle má dít, tak se to nemá dít tak často. To je moc. Už ani nemůžu říct, jestli jsem blázen nebo jestli jen nemůžu zvládnout ty protichůdné informace. Já... to... Doopravdy mi věříte?"

"Co mi zbývá? Viděla jsem, co se stalo s městem! Dívala jsem se na to z okna! Nemyslete si, že tomu chci věřit. Nechci, zkoušela jsem to. Bože, vždyť je to hrůza. Ten doktor Haber, ten ale nechtěl, abych tomu věřila! Proto pořád tak mluvil a mluvil! Jenže pak jste se probudil a říkal jste zvláštní věci... a potom jsem vrážela do zdi a šla jsem do jiné kanceláře... Pořád si od té doby říkám, co když se mu po tom pátku ještě něco zdálo, co když se to zase všechno změnilo, ale já to nevím, protože jsem u toho nebyla, a pořád se ptám, co se změnilo, a jestli je tu vůbec něco skutečného. Do háje, to je hrůza."

"To je. Poslyšte, pamatujete si na válku - na válku na Blízkém východě?"

"Jak by ne. Padl tam můj manžel."

"Váš manžel?" Vypadal překvapeně. "Kdy?"

"Přesně tři dny před koncem války. Dva dny před teheránskou konferencí a podepsáním smlouvy mezi Spojenými státy a Čínou. Den poté, co Cizinci vyhodili do vzduchu základnu na Měsíci."

Díval se na ni zděšeně.

"Co je vám? Ale jděte, ta jizva je stará. Je to už šest let, skoro sedm. I kdyby byl zůstal naživu, stejně bychom se rozvedli, bylo to manželství nanic. Podívejte, vy za to přece nemůžete!"

"Já už nevím, za co všechno můžu."

"No, za Jima určitě ne. Byl to prostě jen velkej, pohlednej, černej, nešťastnej gauner, hrozně důležitěj kapitán leteckva v šestadvaceti letech a sestřelenej v sedmadvaceti, nemyslete si, že jste si to vymyslel vy, to všechno se děje po tisíciletí. A vlastně přesně totéž se stalo v tom druhém - světě, před pátkem, kdy byl ještě svět přelidněný. Přesně totéž. Jenže to bylo na začátku války... nebo ne?" Hlas jí klesl, pokračovala šeptem: "Panebože. Bylo to na začátku války, a ne až těsně před uzavřením příměří. Ta válka pokračovala. Ještě teď pokračuje. A nebyli - neexistovali Cizinci - že ne?"

Orr zavrtěl hlavou.

"Vy jste si je vysnil?"

"Donutil mě, abych snil o míru. O míru na Zemi, o dobré vůli mezi lidmi. Tak jsem vymyslel Cizince.

Abychom měli proti komu bojovat."

"To jste neudělal vy. To ten přístroj."

"Ne. Zvládl bych to klidně bez přístroje. Ten jenom šetří čas, dostává mě rovnou do stavu snění. I když on na něm v posledních dnech pořád pracuje a pořád něco zlepšuje. Zlepšovat věci, to on dovede."

"Neříkal byste mi Heather?"

"To je krásné jméno."

"A ty se jmenuješ George. Na tom sezení ti pořád říkal Georgi. Jako kdybys byl chytrý pudl nebo opička. Lehnout, Georgi, spěte, Georgi, bude se vám zdát to a to, Georgi."

Zasmál se. Měl bílé zuby a milý smích, který prolomil rozpaky. Najednou ani nevypadal neupraveně a ospale. "Ale to nejsem já. To dává příkazy mému podvědomí. Ono to je opravdu něco jako pes nebo opice, pro jeho účely. Nemá to rozum, ale dá se to vycvičit."

Nikdy nemluvil s hořkostí, ať říkal sebehroznější věci. Že by skutečně existovali lidé bez zášti, bez nenávisti? uvažovala. Lidé, kteří se nikdy nedostanou do rozporu s řádem vesmíru? Kteří poznají zlo a odporují zlu, ale přitom jsou jím naprosto nedotčeni?

Samozřejmě že existují. Je jich bezpočet, živých i mrtvých. Ti, kdo se znovu z čistého soucitu vracejí ke kormidlu, ti, kteří jdou cestou, kterou by nemohli jít, aniž by věděli, že jdou, farmářova žena v Alabamě a tibetský láma a entomolog v Peru a tovární dělník v Oděse a zelinář v Londýně a pastevec v Nigérii a ten starý, prastarý muž, který živoří u vyschlého potoka někde v Austrálii, a všichni ti druzí. Je jich dost, dost na to, aby nám umožnili přežít. Snad.

"Podívej se. Něco mi pověz, potřebuju to vědět: bylo to potom, co jsi přišel k Haberovi, když jsi začal mít..."

"Účinné sny? Ne, ty jsem měl už dřív. Kvůli tomu jsem tam šel. Já se těch snů bál, tak jsem si nezákonně obstarával velké dávky sedativ, abych ty sny potlačil. Nevěděl jsem, co mám dělat."

"A proč sis teda něco nevzal tyhle poslední dva večery, místo aby ses snažil být vzhůru?"

"Všechno jsem dobral v pátek večer. Tady si nemůžu dát napsat předpis. Ale já jsem mu musel uniknout. Chtěl jsem se Habera zbavit nadobro. Všechno je to složitější, než si je ochoten připustit. Myslí si, že to, co dělá, musí vyjít. A mě k tomu využívá, jenže si to nechce přiznat; lže, protože sám není schopen vidět, jak to je. Nemá zájem o to, co je pravda, o to, co vůbec je. Nevidí nic jiného než svou vlastní představu - svoje představy toho, co má být."

"No. Jako právnička pro tebe nemůžu nic udělat," řekla Heather, která mu chvílemi pořádně nerozuměla; popíjela brandy s kávou, což byla dosti riskantní kombinace. "Na jeho pokynech v hypnóze nebylo nic podezřelého, to jsem mohla posoudit; říkal ti jen, aby ses netrápil kvůli přelidnění a tak. Kdyby chtěl zatajit, že užívá tvé sny k nějakým účelům, tak to klidně mohl - v hypnóze ti mohl přikázat, abys neměl účinné sny, když u toho ještě někdo je. Takže by mě zajímalo, proč mě nechal, abych takový sen na vlastní oči viděla? Ty si fakt myslíš, že jim sám věří? Já mu nerozumím. No ale stejně, pro právníka je hrozně těžké míchat se mezi psychiatra a jeho pacienta, zvlášť když ten psychiatr je velké zvíře a pacient je cvok, který si myslí, že se jeho sny plní - ne, tohleto bych u soudu nechtěla! No ale podívej. Copak by nešlo, aby ses nějakým způsobem sám ubránil tomu, že budeš snít na rozkaz? Třeba se sedativy?"

"Když jsem na DTL, nemám svou medikartu. Musel by mi je předepsat. A stejně by mě jeho Zesilovač uvedl do stavu snění."

"Je to porušování soukromí; ale případ pro soud to není... Poslouchej. Co kdyby se ti zdálo, že se změnil

Haber?"

Orr na ni zíral mlhou polospánku a brandy.

"Že bys ho udělal hodnějšího, - ne, tys vlastně říkal, že je hodný, že všechno myslí dobře. Ale baží po moci. Našel ohromný způsob, jak řídit svět a přitom za to nenést odpovědnost. Udělej ho můj ambiciózního. Sni o tom, že je to opravdu dobrý člověk. Že tě chce vyléčit, a ne využít!"

"Ale já si nemůžu vybírat sny. To nemůže nikdo."

Zmalomyslněla. "Já zapomněla. Jakmile to přijmu jako fakt, tak si pořád myslím, že to máš pod kontrolou. Ale ty nemáš. Ty to jen děláš."

"Nic nedělám," zamračil se Orr. "Já jsem nikdy nic neudělal. Já mám jen sny. To je všechno."

"Zhypnotizuju tě," řekla náhle Heather.

Jakmile ten neuvěřitelný fakt přijala, zmocnil se jí opojný pocit: když fungují Orrovy sny, proč by nemohlo fungovat také něco jiného? Také od oběda nic nejedla a káva s brandy začínaly působit. Chvilí na ni zíral beze slova.

"Já už jsem to dělala. Měli jsme ve škole kurzy psychologie, v přípravce na práva. V jednom tom kurzu jsme se střídali jako hypnotizéři i hypnotizovaní. Já byla docela dobrý subjekt, ale největší úspěchy jsem měla v hypnotizování spolužáků. Zhypnotizuju tě a vsugeruju ti sen. O doktoru Haberovi - zneškodníš ho. Řeknu ti, aby se ti zdálo jen tohle, nic jiného. Jo? Copak to není bezpečné - zrovna tak jako všechno ostatní, o co bychom se teď mohli pokusit?"

"Ale já jsem vůči hypnóze odolný. Nebýval jsem, ale on tvrdí, že teď jsem."

"Proto používá té v-c indukce? Připadalo mi to otřesné jako vražda. To bych ale stejně nedovedla, nejsem lékařka."

"Můj zubař normálně používal hypnopásek. Fungovalo to dobře. Aspoň myslím." Ze spaní mluvil přesvědčivě a mohl by pokračovat do nekonečna.

Tiše řekla: "To ale vypadá, že vzdoruješ spíš hypnotizérovi, a ne hypnóze jako takové... No co, můžeme to zkusit. A kdyby to fungovalo, mohla bych ti dát posthypnotický příkaz, aby se ti zdál jeden krátký, jak ty tomu říkáš, účinný sen o Haberovi. Aby s tebou jednal férově, aby se tě snažil vyléčit. Co myslíš, šlo by to? Měl bys k tomu důvěru?"

"No, trochu prospat bych se mohl," řekl. "Někdy taky musím spát. Stejně mám dojem, že celou noc už nevydržím být vzhůru. Jestli myslíš, že bys tu hypnózu zvládla..."

"Myslím, že jo. Ale poslyš, nemáš tu něco k jídlu?"

"Jo," řekl v polospánku. Za chvíli se vzpamatoval. "No jasně. Promiň. Tys nejedla. Než jsi sem dojela. Je tu bochník chleba..." Začal hrabat v kredenci a vytáhl chléb, margarin, pět natvrdo uvařených vajec, konzervu tuňáka a poněkud ovadlý salát. Heather našla dva cínové talířky, tři různé vidličky a nožik. "Ty jsi jedl?" zeptala se. Nevěděl to určitě. Najedli se společně, ona seděla na židli u stolu, on stál. Vypadalo to, že ho to trochu probralo, a ukázalo se, že je pěkně vyhladovělý. Museli všechno rozdělit napůl, dokonce i páté vejce.

"Jsi hrozně hodná," řekl.

"Já? Proč? Protože jsem za tebou přijela? To je blbost. Byla jsem vyděšená. Z té chvílky, co se změnil svět! Musela jsem se o tom něco dozvědět! Rozumíš, když jsi spal, já se dívala na nemocnici za řekou, kde jsem se narodila, a ona tam najednou nebyla - a nikdy tam nebyla!"

"Já myslel, že jsi z Východu," řekl. Držet se tématu teď asi nepovažoval za podstatné.

"Ne." Pečlivě vybrala poslední zbytky tuňáka z konzervy a olízla nůž. "Z Portlandu. Teď už dvakrát. Narodila jsem se ve dvou různých porodnicích. Kristepane! Ale jsem tu od narození. Moji rodiče taky. Otec byl černý a matka bílá. To je docela zajímavý. Víš, on byl tenkrát v sedmdesátých letech ten pravý militantní typ z Black Power a máma byla hippie. On byl z rodiny, co žila ze sociálních dávek v Albině, otce neměl, ona byla dcera právníka významné společnosti z Portlandských výšin. Utekla z domova a dala se na drogy a tak dál, jak to tenkrát bylo v módě. Seznámili se na nějaké politické akci, na demonstraci. To byly ještě demonstrace legální. A vzali se. Ale dlouho to trvat nemohlo, tím myslím celou tu situaci, nejen to manželství. Když mi bylo osm, odešel do Afriky. Myslím, že do Ghany. Myslel si, že odtamtud původně přišli jeho předkové, ale přesně to nevěděl. Žili od nepaměti v Louisianě, Lelache se jmenoval jejich majitel, je to francouzské jméno. Znamená to zbabělec. Chodila jsem na střední škole na

franštinu, protože mám francouzské jméno." Zahihňala se. "No, ale odešel. A chudák Eva se docela sesypala. Tedy matka. Nikdy nechtěla, abych jí říkala matko nebo mami, to byl podle ní výraz měšťáckého rodinného sobectví. Tak jsem jí říkala Evo. A taky jsme jeden čas žily v takové komunitě nahoře na Mount Hoodu, panebože, tam byla v zimě zima! Ale policie to rozprášila, udělali z toho antiamerické spiknutí. Pak se protloukala všelijak, dělala docela pěknou keramiku, když se jí podařilo dostat se k něčí peci a kruhu, ale většinou vypomáhala v různých krámech a restauracích a tak. Ti lidi si tenkrát hodně pomáhali. Opravdu hodně. Jenže ona se nemohla zbavit tvrdých drog, propadla jim. Asi rok vydržela abstinovat a pak báb. Mor přežila, ale pak, to jí bylo osmatřicet, si píchla špinavou jehlu a to ji zabilo. Bůhví, co by se mnou bylo, kdyby se o mě tenkrát nezačala zajímat její rodina. Dotlačili mě na střední školu a pak na práva. Ted' tam jezdím každý rok na štědrovečerní večeři. Pro ně jsem symbol černocha. Mě ale fakt šťve, že se nemůžu rozhodnout, jakou mám vůbec barvu. Otec byl černý, fakt černý, měl sice nějakou tu kapku bílé krve, ale byl černoch, a máma byla bílá, a já nejsem ani jedno, ani druhé. Víš, můj otec vlastně mámu nenáviděl kvůli tomu, že je bílá. Ale taky ji miloval. Jenže ona na něm milovala spíš to, že je černoch, než že by milovala jeho. Ale co jsem já? Zatím jsem na to nepřišla."

"Jsi hnědá," řekl tiše a stanul jí za zády.

"Hnusná barva."

"Barva země."

"No a ty, ty jsi z Portlandu? Taky odjakživa?"

"Ano."

"Kvůli tomu zatracenému potoku tě ani neslyším. To jsem si vždycky spíš myslela, že v přírodě má být ticho. Pokračuj!"

"Já už ted' mám těch různých dětství tolik...", řekl. "O kterém ti mám vyprávět? V jednom umřeli oba mí rodiče hned v prvním roce Moru. Ve druhém Mor nebyl. Nevím... Ani jedno z nich nebylo nijak zajímavý. Nic k vyprávění. A já jsem pořád dělal jen jedno. Snažil se přežít."

"No ano. To je to hlavní."

"Ale pořád je to těžší. Ten Mor, a ted' Cizinci..." Bezradně se zasmál, ale když se na něj zadívala pozorněji, vypadal vyčerpaně a zbědovaně.

"Nemůžu uvěřit tomu, žeš je vysnil. Prostě nemůžu. Už se jich bojím tak dlouho, už to bude šest let! Ale když se nad tím zamyslím, tak vím, že je to tak, protože tady nebyli, nebyli v té druhé - časové stopě nebo jak tomu mám říkat. Vždyť ale vlastně nejsou o nic horší než to přelidnění. Prokrista, ten příšerný mrňavý byt, ve kterém jsem bydlela ještě se čtyřma dalšíma ženskýmá v Kondominiu pro pracující dívky! A to cestování narvanou podzemkou, a taky jsem měla hrozné zuby, a člověk se nikdy pořádně nenajedl, ani do polosyta. Víš, že jsem tenkrát vážila pětáctýřicet kilo, a ted' mám padesát pět? Od pátku jsem deset kilo přibrala!"

"To je dobře. Byla jsi hrozně hubená, když jsem tě prvně viděl v advokátní kanceláři."

"To ty taky. Byl jsi kost a kůže. Ted' vypadáš spíš jako pořízek, jen kdyby ses někdy vyspal."

Neodpověděl.

"Vlastně všichni ted' vypadají líp, když tak o tom přemýšlím. Když už ti to s těmi sny takhle funguje a ty s tím nemůžeš nic dělat, a přitom se ti povede něco trochu zlepšit, tak by ses neměl cítit provinile. Třeba se pomocí tvých snů nějak uskutečňuje evoluce. Horká linka. Přežití nejsilnějších a tak. Urychleně."

"Je to ještě horší," řekl pološileným hlasem a usedl na postel. "Pamatuješ si -" Několikrát zadrhl.

"Pamatuješ si na něco z dubna - před čtyřmi lety - v roce 98?"

"Duben? Ne, nic zvláštního."

"Tenkrát přece skončil svět," řekl Orr. Tvář mu zkřivila křečovitá grimasa. Zalapal po dechu. "Nikdo jiný si to už nepamatuje."

"Co tím myslíš?" zeptala se a projel jí pocit neurčitého strachu. Duben, duben 1998, přemýšlela, pamatuju si duben 1998? Asi ne, a přitom věděla, že by měla, a zachvátil ji strach - z něj? O něj?

"To není evoluce. To je jen sebezáchova. Nemůžu - Bylo to všechno mnohem horší. Horší než to, co si pamatuješ. Byl to tentýž svět, na který si pamatuješ - ten první, ten se sedmi miliardami obyvatel, jenže byl - byl horší. Nikdo kromě pár evropských států v sedmdesátých letech nezavedl dostatečně včas příděly potravin, kontrolu prostředí a kontrolu porodnosti a pak, když jsme se konečně pokusili

regulovat rozdělování potravin, bylo už moc pozdě, nebylo jich dost, černý trh ovládala mafie, všichni museli nakupovat na černém trhu, aby měli vůbec co jíst, a spousta lidí nesehnala vůbec nic. V roce 1984 přepsali Ústavu, tak jak ji teď znáš, ale už tenkrát to bylo tak hrozný, že to horší být nemohlo, ani se už nesnažili, aby to aspoň vypadalo jako demokracie, byl to svého druhu policejní stát, ale stejně nefungoval a pak se zhroutil. Když mi bylo patnáct, zavřely se školy. Nebyl Mor, ale byly epidemie, pořád, jedna za druhou, dyzenterie a žloutenka a po ní černá smrt. Ale hlavně většina lidí trpěla hladem. Pak v roce 93 začala válka na Blízkém východě, ale byla jiná. Izrael bojoval proti Arabům a Egyptu. Do té války se zapojily všechny velké státy. Jeden africký stát se připojil k Arabům a svrhl atomové bomby na dvě města v Izraeli, tak jsme jim pomohli provést odvetný úder, a..." Odmlčel se a po chvíli pokračoval. Zřejmě si neuvědomil, že je v jeho vyprávění mezera. "Pokoušel jsem se dostat se z města. Chtěl jsem se dostat do Lesního parku. Bylo mi zle, nemohl jsem už jít a sedl jsem si na schody toho domu nahoře v západních kopcích, všechny domy byly spálené, ale ty schody byly betonové, pamatuju si, že tam v trhlíně mezi schody kvetly pampelišky. Seděl jsem tam a už jsem se nemohl zvednout, věděl jsem to, že nemůžu. Pořád se mi zdálo, že se zvedám a jdu, že jdu pryč z města, ale bylo to jen delirium, přišel jsem k sobě a viděl jsem zase tu pampelišku a uvědomil jsem si, že umírám. A že všechno ostatní umírá. A pak jsem měl - pak jsem měl ten sen." Hlas mu ochraptěl; odkašlal si.

"Bylo mi zas dobře," řekl nakonec. "Zdálo se mi, že jsem doma. Probudil jsem se a bylo mi fajn. Byl jsem doma v posteli. Jenomže to nebyl domov, který jsem měl předtím, v té jiné době, v té zlé době. Ach bože, kéž bych si na to nepamatoval! Většinou si na to nevzpomínám. Nemůžu. Od té doby si říkám, že to byl sen. Že to byl sen! Ale nebyl. Byla to pravda. Doopravdy se to stalo. My všichni jsme mrtví, a ještě než jsme umřeli, tak jsme zkazili svět. Nic z něj nezbylo. Nic než sny."

Věřila mu, ale zuřivě to začala popírat. "No a co? Třeba to tak bylo vždycky! Ať je to cokoli, je to v pořádku. Přece si nemyslíš, že bys mohl dělat něco, co bys neměl dělat, ne? Kdo k čertu myslíš, že jsi! Nic, co nemá být, není, nic, co se nemá stát, se nestane. Nikdy! Co na tom záleží, jestli tomu říkáš skutečnost, nebo sen? Je to jedno a totéž - ne?"

"Nevím," řekl Orr v agonii: přistoupila k němu a objala ho, jako by objímala trpící dítě nebo umírajícího. Hlava na jejím rameni byla těžká, světlá hranatá ruka na jejím koleně ležela ochable.

"Ty spíš," řekla. Nepopřel to. Musela s ním důkladně zatřást, aby ho donutila zareagovat. "Ne, nespím," řekl, trhl sebou a vzpřímeně se posadil. "Ne." Znovu sklesl.

"Georgi!" Ano - oslovit ho jménem, to pomáhalo. Otevřel oči a chvíli se na ni díval. "Zůstaň vzhůru, prosím tě, zůstaň aspoň chvíli vzhůru. Chtěla bych zkusit tu hypnózu. Takže budeš moct usnout pak." Chtěla se ho zeptat, jaký sen chce mít, co by mu měla vsugerovat o tom Haberovi, ale on už byl zase někde hrozně daleko. "Podívej, sedni si tady na postel. Dívej se... dívej se do plamene lampy, to by mělo stačit. Ale ještě neusínej." Postavila petrolejku na stůl mezi skořápky od vajec a zbytky po jídle. "Jen se na ni upřeně dívej, ale neusínej! Budeš relaxovat a uděláš si pohodlí, ale ještě neusneš, dokud ti neřeknu: Spi. Jo? Teď se cítíš příjemně a pohodlně..." Vžila se do té role a pokračovala v hypnotické předehře. Poddal se jí téměř okamžitě. Nemohla tomu uvěřit, musela to vyzkoušet. "Nemůžeš zvednout levou ruku," řekla, "zkoušíš to, ale je hrozně těžká, nejde to... Teď je už zase lehká, můžeš ji zvednout... Teď... tak tedy. Za okamžik usneš. Něco se ti bude zdát, ale budou to takové obyčejné sny, jaké má každý, nic zvláštního, ne ty - účinné. Ten bude jen jeden. Jeden účinný sen budeš mít. V něm -" Odmlčela se. Najednou ji zachvátil strach; přepadla ji chladná úzkost. Co to dělá? Tohle přece není hra, do toho by se neměl plést hlupák. Byl v její moci: a jeho moc byla nevypočitatelná. Jakou nepředstavitelnou odpovědnost to na sebe bere?

Člověk, který tak jako ona věří, že všechno má svůj řád, že je tu celek, jehož součástí jsme, a že v tom spočívá naše bytí, ten nikdy, ať se děje cokoli, netouží po tom, aby si hrál na Boha. Jen ti, kdož popřeli své bytí, baží po něčem takovém.

Ona však už tu roli hrála a teď nemohla couvnout. "V tomhle jediném snu se ti bude zdát, že... že doktor Haber je hodný člověk, že ti nechce ublížit a bude s tebou jednat férově." Nevěděla, co má říkat, jak to říkat, uvědomovala si, že ať řekne cokoli, může to dopadnout špatně. "A taky se ti bude zdát, že na Měsíci už nejsou Cizinci," dodala spěšně; přece ho nemůže nechat žít s tímhle břemenem. "A ráno se probudíš úplně odpočatý, všechno bude v úplném pořádku. Teď: Spi."

Ale krucinál, zapoměla mu říct, aby si nejdřív lehl.

Sesouval se jako špatně nacpaný polštář, pomalu a tiše, až skončil na podlaze, velký, teplý, bezvládný balík.

Určitě nevážil víc než sedmdesát kilo, ale jí připadal těžký jako mrtvý slon, když se s ním dřela, aby ho uložila na skládací lůžko. Nejdřív tam musela dostat nohy, pak ho zvednout za ramena, přitom dávat pozor, aby lehátko nepřekotili; nakonec ho uložila na spacák, samozřejmě, nemohla ho ještě rvát dovnitř. Vytáhla zpod něj spacák, přičemž se lehátko div znovu nepřevrhlo, a přikryla ho. On celou tu dobu spal, spal jak nemluvně. Byla udýchaná, zpocená a rozčilená. On ne.

Sedla si ke stolu a zhluboka si vydechla. Po chvíli začala přemýšlet, co má dělat. Uklidila věci, které tam zbyly po jejich večeři, ohřála vodu, umyla talířky, vidličky, nožik a šálky.

Zatopila v kamnech. Na policiče našla pár knih, paperbacky, které asi koupil v Lincoln City, aby si nějak zkrátil své dlouhé bdění. Ale sakra, ani jedna detektivka, teď by se úplně nejvíc hodila dobrá detektivka. Byl tam nějaký román o Rusku. Jedna věc se po uzavření Vesmírného paktu změnila: vláda Spojených států se teď už nesnažila předstírat, že neexistuje nic mezi Jeruzalémem a Filipínami, aby to náhodou neohrozilo americký způsob života, takže teď v posledních letech si už zase člověk mohl koupit japonské slunečníčky pro děti, indické kadidlo a ruské romány a takové věci. Novým životním stylem teď bylo, podle prezidenta Merdla, Bratrství všech lidí.

Tahle kniha, kterou napsal kdosi končící na "evskij", vyprávěla o letech Moru v malém městečku na Kavkaze. Nebylo to zrovna veselé čtení, ale zaujalo ji; četla až do půl třetí. Po celou tu dobu Orr spal, téměř se nepohnul, oddechoval lehce a tiše. Od kavkazské vesnice občas vzhledla k jeho obličej, na kterém slabé světlo petrolejky vytvářelo stíny. Když už v kavkazské vesnici pomřeli všichni až na vesnického idiota (jehož dokonalá pasivita jí nevyhnutelně připoměla jejího spícího společníka), pokusila se napít ohřáté kávy, ale ta chutnala jako louh. Přešla ke dveřím a chvíli stála napůl vevnitř, napůl venku, a poslouchala, jak potok huláká a vyrvává svůj věčný chvalozpěv. Bylo to neuvěřitelné, že tenhle obrovský hluk vydával už stovky let předtím, než se narodila, a bude v tom pokračovat tak dlouho, dokud se hory nepohnou. A nejpodivnější na tom je, že teď pozdě v noci v naprostém tichu lesa zaznívá v tom hluku jakýsi vzdálený tón, jako by přicházel zdálky proti proudu, jako hlásky zpívajících dětí - tenounké, velmi zvláštní.

Rozechvěla se; zavřela dveře před hlásky nenarozených dětí, které zpívaly ve vodním proudu, a vrátila se do teplé místnosti ke spícímu muži. Vzala si knihu o domácím tesaření, kterou zakoupil asi proto, že chtěl provádět opravy ve srubu, ale přepadla ji nad ní hrozná ospalost. No, proč ne? Proč by měla být do rána vzhůru? Kde by se tu ale dalo spát...

Měla nechat George na podlaze. Ani by si toho nevšiml. To není fér, že má lehátko i spacák.

Sebrala mu spacák, místo toho ho přikryla jeho pláštěm a svou pláštěnkou. Ani se nepohnul. Láskyplně se na něj zadívala, pak vlezla do spacáku na podlaze. Proboha, tady na té podlaze je chladno a tlačí to! Nezhasla lampu. Zhasla jsi lampy? Jednu musíš zhasnout a druhou musíš nechat svítit. To si pamatovala z komuny. Jenže si nepamatovala, kterou. Sakra, tady dole je ale zima!

Zima, zima. A tlačí to. Světlo. Jasně světlo. Příliš jasné světlo. Za oknem vyšlo slunce, světlo se prodralo clonou šumících větví. Dopadlo na postel. Podlaha se chvěla. Hory duněly a snily o tom, jak se zřítí do moře, a v dálce za horami vyly sirény vzdálených měst, slabě a strašidelně, vyly, vyly, vyly.

Posadila se. Vlci vyjí, že je konec světa.

Oknem sem vnikl prudký jas vycházejícího slunce a všechno zaplavil. V té oslnivé záři poslepu nahmatala spáče, kterému se ještě něco zdálo, teď ležel na břiše, spal a spal. "Georgi! Probud' se! Prosím tě, Georgi, prosím tě, probud' se! Něco se děje!" Probudil se. Usmál se na ni. "Něco se nepovedlo - ty sirény - co to je?" Stále ještě napůl ze sna řekl věčně: "Přistáli." Vždyť udělal jen to, co mu přikázala. Řekla mu přece, že se mu má zdát o tom, že Cizinci už nejsou na Měsíci.

- Lao-c': V

Ve druhé světové válce byla zasažena přímým útokem jen jediná část severoamerického kontinentu - stát Oregon. Několik japonských bombardovacích balonů tenkrát zapálilo kus lesa na pobřeží. V První mezikosmické válce bylo napadeno jediné území severoamerického kontinentu - stát Oregon. Třeba to byla vina oregonských politiků; historickou funkcí senátora z Oregonu je dohánět všechny ostatní senátory k šílenství, a na státní krajíc se v Oregonu nikdy nedostalo armádní máslo. Oregon neměl zásoby ničeho jiného než sena, neměl žádné odpalovací rampy, žádné raketové základny. Byl úplně bezbranný. Proticizinecké balistické střely na jeho obranu přiletěly z ohromných podzemních zařízení ve Walla Walla ve státě Washington a z Round Valley v Kalifornii. Z Idaha, které skoro celé patřilo vojenskému letectvu Spojených států, s řevem vzletly k západu obrovské nadzvukové letouny XXTT-9900, přičemž otrásly všemi ušními bubínky od Boise až po Sun Valley, aby zde pátraly po jakémkoli vzdušném prostředku Cizinců, jenž by mohl narušit neproniknutelnou síť PCBS.

Proticizinecké balistické střely byly Cizinci okamžitě zneškodněny. Jejich přístroje ovládly naváděcí systémy těchto raket. Někde ve stratosféře se rakety obrátily a vrátily se, načež doletěly právě nad území státu Oregon a explodovaly tam. Na vyprahlých východních svazích Kaskád se rozpoutalo peklo. Gold Beach a Dalles zmizely v ohnivé smršti. Portland nebyl přímo zasažen, ale zbloudilá střela s jadernou hlavicí zasáhla Mount Hood v blízkosti starého kráteru a probudila k životu spící sopku. Následoval výbuch páry a zemětřesení a v poledne prvního dne invaze Cizinců, 1. dubna, na Den bláznů, se na severozápadním svahu otevřel jícen a došlo ke strašlivé erupci. Po nezasněžených, odlesněných svazích se valily ohnivé spousty lávy a ohrožily obce Zigzag a Rhododendron. Nad sopkou se vznesl šedivý sloup a vzduch v Portlandu, šedesát kilometrů odtud, se zakrátko naplnil šedivým popelem. Večer se vítr obrátil k jihu, vzduch v nižších vrstvách se trochu pročistil a odhalil temně oranžový plápol erupce v mracích na východě. Obloha plná popele a deště duněla nadzvukovými letouny, jež marně pátraly po lodích Cizinců. Z východního pobřeží i z dalších spojeneckých států přilétaly další letky bombardérů a stíhaček; ty se často sestřelovaly navzájem. Země se otrásla zemětřesením i nárazy dopadajících bomb a sestřelených letadel. Jedna z lodí Cizinců přistála jen osm mil od hranic města, a tak bylo jihozápadní předměstí obráceno v prach, když tryskové bombardéry metodicky zničily oblast patnácti čtverečných kilometrů, ve kterých se loď měla údajně nacházet. Ve zprávách se pak objevila informace, že tam už loď Cizinců není. Bomby dopadly omylem i do jiných částí města, jak se to při bombardování stává. V centru města nezůstalo v jediném okně sklo. Všechno leželo ve střepech na ulicích, ve vrstvě jeden až dva palce vysoké. Uprchlíci z jihovýchodního Portlandu se tím museli brodit; ženy nesly děti v náručí a při chůzi plakaly bolestí, boty měly plné skleněných střepů.

William Haber stál u velkého okna ve své kanceláři v Oregonském oneirologickém ústavu a pozoroval požár, který pomalu dohasínal ve zpustošených docích, a krvavé záblesky erupce. V tomto okně ještě bylo sklo; u Washingtonova parku zatím nic nespadlo ani neexplodovalo a zemětřesení, které už demolovalo budovy na březích řeky, tady nahoře zatím jen lomcovalo okenními rámy. Slabě slyšel řev slonů ze zoologické zahrady nahoře v parku. Na severu se občas zableskly pruhy neobvykle nachového světla, zřejmě v místech, kde se Willamette stéká s Columbií; v tomhle popelavém, mlhavém večerním světle se nic nedalo přesně určit. Velké části města byly postiženy výpadkem elektrického proudu; v jiných částech to slabě poblikávalo, i když pouliční osvětlení nebylo dosud zapojeno.

Budova ústavu zela prázdnotou.

Haber strávil celý den pátráním po Georgi Orrovi. Když ho nenašel a už v pátrání nemohl pokračovat, protože ve městě zavládla hysterie a postupné pustošení, odebral se do ústavu. Skoro celou cestu musel jít pěšky. Zjistil, že to je enervující zážitek. Člověk v jeho postavení, s tolika požadavky na svůj vzácný čas, samozřejmě vlastnil akumulátorové auto. Ale baterie měl vybité a nemohl se dostat někam, kde by je znovu nabíj, protože ulice byly zaplaveny davy lidí. Musel vystoupit a pokračovat pěšky, proti proudu lidí, tváří v tvář proti nim, přímo uprostřed davu. Deptalo ho to. Neměl rad davy. Ale pak davy zmizely a on náhle úplně osaměl v rozlehlých prostorách trávníků, keřů a stromů: a to bylo mnohem horší. Haber se považoval za vlka samotáře. Nikdy nestál o manželství nebo o blízké přátelství, zvolil si

namáhavou práci výzkumníka, kterou prováděl v době, kdy ostatní spali, vyhýbal se závazkům. Svůj sexuální život omezoval téměř výhradně na zástoje na jednu noc s poloprofesionálními ženami, někdy i s mladými muži; znal bary, kina nebo sauny, kde je vyhledat. Dostal, co potřeboval, a pak se jich vždycky zbavil, než si on nebo ta druhá osoba mohli vypěstovat případnou potřebu toho druhého. Nadevše si cenil své nezávislosti, své svobodné vůle.

Ale teď, zatímco spěchal, skoro běžel k ústavu, protože neměl kam jít, zjistil, jak strašné je být sám, úplně sám v tom lhostejném parku. Nakonec se tam dostal. Ústav byl úplně tichý a opuštěný. Slečna Crouchová měla v zásuvce psacího stolu tranzistorové rádio. Zapjal je a nechal je tiše hrát, aby slyšel nejnovější zprávy nebo aspoň lidský hlas.

Bylo tam všechno, co potřeboval; postele, desítky postelí, jídlo, automaty na nealkoholické nápoje a na sendviče pro noční směny ve spánkových laboratořích. Ale neměl hlad. Cítil jen jakousi apatii.

Poslouchal rádio, ale ono neposlouchalo jeho. Byl úplně sám, a v té samotě mu nic nepřipadalo skutečné. Potřeboval někoho, kohokoli, s kým by mluvil, potřeboval někomu říct, co cítí, aby věděl, že vůbec něco cítí. Ta hrůza ze samoty ho skoro vyhnala z ústavu zpátky do města mezi davu, ale apatie byla silnější než strach. Nedělal nic a pozvolna se začalo smrákat.

Nad Mount Hoodem se každou chvíli rozprostřela červenavá záře a pak zase zbledla. Něco ohromného spadlo na jihozápadní část města, kam nebylo z kanceláře vidět; a zakrátko se mraky rozjasnily bledým světlem, které zřejmě přicházelo odtamtud. Haber vyšel na chodbu, aby se podíval, jestli odtud něco neuvidí. Rádio vzal s sebou. Po schodech přicházeli jacísi lidé, neslyšel je. Chvilí na ně mlčky zíral.

"Doktore Habere," řekl jeden z nich.

Byl to Orr. "Je nejvyšší čas," řekl Haber ostře. "Kde jste sakra celý den? Pojd'te!"

Orr se dobelhal nahoru; pravou tvář měl opuchlou a zkrvavenou, ret rozražený, polovina předního zubu mu chyběla. Žena, která šla s ním, zřejmě nebyla zraněná, ale byla na konci svých sil: pohled měla skelný, kolena se pod ní podlamovala. Orr ji usadil na pohovku v kanceláři. Haber řekl hlubokým lékařským hlasem: "Má zranění na hlavě?"

"Ne. Jen to byl hrozně dlouhý den."

"Jsem v pořádku," zamumlala žena a otřásla se. Orr o ni začal rychle a důkladně pečovat, sundal jí odporně zabláčené boty a prostřel přes ni přikrývku z velbloudí vlny, která ležela na pohovce. Haber by rád věděl, co je to za ženskou, ale věnoval tomu jen zlomek vteřiny. Začínal znovu fungovat. "Nechte ji tady odpočinout, bude v pořádku. Pojd'te sem, umyjete se trochu. Celý den jsem vás hledal. Kde jste byl?"

"Celou dobu se snažíme dostat se zpátky do města. Dostali jsme se do náletu, bomby dopadaly přímo na silnici před autem. Auto se převrátilo, nakonec skončilo na střeše. Heather jela za mnou a včas zastavila, takže její vůz byl v pořádku a přesedli jsme do něj. Ale museli jsme se dostat na Sunset Highway, protože devětadevadesátka vyletěla do vzduchu, a pak jsme museli vystoupit z vozu a nechat ho tam, protože na silnici, tam, co je ptačí rezervace, byly zátarasy. Tak jsme přišli pěšky parkem."

"Odkud jste to proboha jeli?" Haber napustil do umyvadla ve své soukromé koupelně horkou vodu a podal Orrovi namočený ručník, aby si utřel krev z obličeje.

"Ze srubu. Z Pobřežního hřebene."

"Co máte s nohou?"

"Pohmoždil jsem si ji, jak se převrátilo auto. Poslyšte, jsou ještě ve městě?"

"Jestli o tom vojáci něco vědí, tak to neřekli. Hlásili jenom, že ty velké lodě, co tu ráno přistály, se rozdělily na malé mobilní jednotky, něco jako vrtulníky, a rozletěly se. Všechny jsou nad západní polovinou státu. Prý se pohybují pomalu, ale jestli je sestřelují, to neřekli."

"Jednu jsme viděli," Orrova tvář se vynořila z ručníku, poznamenaná rudými šrámy, ale teď už nevypadala tak děsivě, když si utřel krev a bláto. "Určitě to bylo ono. Taková malá stříbrná věc, asi třicet stop vysoko, nad pastvinou u Severních plání. Tak se to jakoby pohupovalo. Nevypadalo to pozemsky. Bojují Cizinci proti nám, sestřelují letadla?"

"To v rádiu neřekli. Nehlásili žádné ztráty, jen na civilistech. Pojd'te, dáte si kafe a najíte se. A pak si sakra dáme terapeutické sezení uprostřed pekla a ukončíme ten hrozný průšvih, do kterého jste nás dostal." Připravil si injekci pentothalu sodného a teď vzal Orra za ruku a bez upozornění nebo omluvy mu

ji píchl.

"Proto jsem sem přišel. Ale nevím, jestli -"

Jestli to zvládnete? Úplně jistě. Pojd'te!" Orr se opět skláněl nad ženou. "Je v pořádku. Spí, tak ji nerušte, potřebuje jenom klid. Pojd'te!" Vzal Orra dolů, k jídelním automatům, a dal mu sendvič s rostbífem, sendvič s vejcem a rajčetem, dvě jablka, čtyři čokolády a k tomu dva šálky kávy. Sedli si ve spánkové laboratoři číslo jedna ke stolu, z něhož Haber odsunul Program snášenlivosti, který byl prohlášen za neplatný, když ráno začaly houkat sirény. "No fajn. Jezte. Jestli si myslíte, že tenhle bordel nedovedete dát do pořádku, zapomeňte na to. Pracoval jsem na Zesilovači, a ten to s vámi zvládne. Objevil jsem model, takový vzorec vašich mozkových emisí během účinného snění. Udělal jsem chybu, když jsem pátral po jediné typické vlně, po vlně omega. Ta neexistuje. Je to, zjednodušeně řečeno, systém tvořený kombinací různých vln, a teď v posledních dnech, ještě než propuklo to peklo, se mi na něj konečně podařilo přijít. Je to cyklus devadesáti sedmi sekund. To vám nic neříká, že, i když to dělá ten váš zatracený mozek. Je to asi tak, že když máte účinné sny, celý váš mozek produkuje komplexně synchronizovaný soubor emisí, a trvá to devadesát sedm sekund, než se ukončí a začne další. V porovnání s normálními grafy d-stavu je to asi jako Beethovenova Velká fuga k písničce Mary měla jeňhátko. Je to neuvěřitelně složitý systém, ale je konzistentní a opakuje se. Takže já vám ho můžu zavést rovnou, a zesílený. Zesilovač je připravený, nachystaný přímo na vás, teď vám konečně dostane do hlavy to, co tam opravdu patří. Teprv teď budete snít ohromné sny, člověče. Dost velké na to, abyste zastavil tuhle šílenou invazi a hezky nás dostal do jiného kontinua, kde můžeme začít nanovo. Vy totiž děláte právě tohle. Vy věci ani životy neměníte, vy prostě posunujete celé kontinuum."

"To je krása, že si o tom s vámi můžu povídat, a vůbec..." řekl Orr; snědl sendviče neuvěřitelně rychle bez ohledu na rozbité rty a ulomený zub a teď pořádal čokoládu. V jeho hlase znělo něco jako ironie, ale Haber teď měl moc práce na to, aby se tím znepokojoval.

"Podívejte. Došlo k té invazi jen tak, nebo k ní došlo proto, že jste nepřišel na sezení?"

"Mně se o ní zdálo."

"Vy jste si dovolil nekontrolovaný účinný sen?" V Haberově hlase zazněl silný hněv. Byl na Orra příliš měkký, byl k němu příliš shovívavý! Orrova nezodpovědnost se stala příčinou smrti mnoha nevinných lidí, paniky a zkázy ve městě. Orr si musí uvědomit, co provedl.

"To ne," začal Orr, když tu náhle došlo k obrovskému výbuchu. Budova poskočila, zapraskala, celá se roztrhla, elektronické přístroje poskakovaly podél řady postelí, káva vyšpláchla ze šálků. "To byla sopka, nebo bomba?" řekl Orr a Haber si všiml, že uprostřed té hrůzy, kterou sám rozpoutal, vypadá úplně nedotčený strachem; tady, ve středu, uprostřed Armageddonu zůstával chladný a klidný. Vypadalo to, jako by se sám ničeho nebál. Ale přece se musel bát! Když se bál Haber, tak se samozřejmě musel bát i Orr. Potlačoval strach. Anebo si myslí, napadlo náhle Habera, že když si tu invazi vysnil, tak je to jenom sen?

A co když byl?

Ale čím?

"Radši už půjdeme nahoru," řekl Haber a vstal. Cítil, jak v něm vzrůstá podrážděnost a netrpělivost; jeho rozrušení už trvalo příliš dlouho. "Kdo je ta ženská, co je tu s vámi, mimochodem?"

"To je slečna Lelachová," řekl Orr a vrhl na něj zvláštní pohled. "Ta právnička. Jak tady byla v pátek."

"Jak se k vám dostala?"

"Hledala mě, přijela za mnou do srubu."

"To všechno mi vysvětlíte potom," řekl Haber. Teď nebyl na tyhle hlouposti čas. Teď se museli dostat jinam, museli se dostat z toho hořícího explodujícího světa.

Zrovna když vstoupili do Haberovy kanceláře, dvojité sklo v ohromném okně s řinkotem a s ostrým svištivým zvukem prasklo a vysálo z místnosti vzduch; oba muže přitáhl otvor jako hubice vysavače. Pak všechno zběhlo: všechno. Oba upadli.

Ani jeden z nich neslyšel žádný zvuk.

Když zase viděl, vyškřábal se Haber na nohy a přidržel se stolu. Orr se skláněl nad pohovkou a pokoušel se uklidnit vyčerpáním ženu. V místnosti bylo chladno. Prázdnými okny sem vnikal studený jarní vzduch a páchl kouřem, spálenou izolací, ozonem, sírou a smrtí. "Musíme se dostat dolů do suterénu,

že?" řekla slečna Lelachová věčným tónem, ačkoli se celá třásla.

"Běžte," řekl Haber. "My tady musíme chvíli zůstat."

"Tady?"

"Je tady Zesilovač. Ten se nedá zapínat a vypínat, kde vás to napadne, jako přenosný televizor! Utíkejte do suterénu a my tam přijdeme za vámi, hned jak to půjde."

"To ho teď chcete uspat?" řekla žena a stromy dole se ve výbuchu změnily v jasné žluté ohnivé koule.

Erupce Mount Hoodu byla zcela překryta událostmi, které se odehrávaly blíž: země se však už několik minut slabě chvěla a toto prazákladní chvění jako by nutilo ruce a mysl, aby se chvěly s ním.

"To si pište, že jo, ženská. Běžte! Padejte do suterénu, potřebuju pohovku. Lehněte si, Georgi..."

Poslouchejte, vy, v suterénu hned vedle vrátnice uvidíte dveře s nápisem Nouzový generátor. Půjdete tam a vyhledáte rukojeť označenou ZAP. Držte na ní ruku, a kdyby zhaslo světlo, tak ji zmáčkněte. Jde to dost ztěžka, zapíná se jen velkým tlakem. Běžte!"

Šla. Pořád se třásla, ale usmívala se; když odcházela, vzala George za ruku a řekla mu: "Pěkné sny, Georgi."

"Neměj strach," řekl Orr, "je to v pořádku."

"Mlčte," vyštěkl Haber. Pustil hypnospánek, který sám namluvil, ale Orr si toho ani nevšiml, v hluku výbuchů a hukotu ohně byl sotva slyšet. "Zavřete oči!" přikázal mu Haber, položil ruku Orrovi na krk a zesílil zvuk. "ODPOČÍVÁTE," zaburácel jeho vlastní hlas, "CÍTÍTE SE ODPOČATĚ A PŘÍJEMNĚ. TEĎ BUDETE -" Celá budova poskočila jako kůzle a sesula se ke straně. V načervenalém světle za oknem beze skla se cosi objevilo: velký vejčitý předmět, jenž se pohyboval vzduchem směrem k nim, přičemž se lehce pohupoval. Mířil přímo k oknu. "Musíme odtud vypadnout!" Haber přeřval svůj vlastní zesílený hlas a vtom si uvědomil, že Orr je už v hypnotickém stavu. Vytrhl magnetofon ze zásuvky a sklonil se k Orrově uchu. "Zastavte invazi!" křičel. "Mír, mír, ať se vám zdá, že jsme v míru se všemi. Ted' spěte. Antverpy!" a zapjal Zesilovač.

Neměl však čas podívat se na Orrův elektroencefalogram. Vejčitý předmět se vznášel přímo za oknem. Jeho tupý čenich, v němž se matně zrcadlila záře hořícího města, ukazoval přímo na Habera. Ten se skrčil u pohovky, připadal si strašlivě odhalený a vydaný napospas, a snažil se chránit Zesilovač svým nedokonalým tělem, přikrýváje ho rukama. Přes rameno vrhl pohled na loď Cizinců. Přibližovala se. Stříbřitý čenich, který vypadal jak z naleštěné oceli, na níž si pohrávaly fialové odlesky a jiskry, teď vyplnil celé okno. Ozval se bortivý praskot, jak se ta věc vlámala do rámu okna. Haber hlasitě zavzlykal hrůzou, ale zůstal tam, natažený mezi Cizincem a Zesilovačem.

Předek lodi se zastavil a vysunulo se z něj dlouhé tenké tykadlo, které se pátravě pohybovalo vzduchem. Jeho konec, vztyčený jako kobra, se zkusmo natahoval různými směry a pak se ustálil ve směru k Haberovi. Visel ve vzduchu asi třicet centimetrů od jeho hlavy a ukazoval přímo na něj. Pak se zasyčením a cvaknutím zajel zpět jako měřicí pásmo a z lodi se ozval vysoký bzučivý zvuk. Kovová římsa okna zaskřípěla a praskla. Předek lodi krouživě dopadl na podlahu. Z otvoru, který se za ním rozevřel, se cosi vynořilo.

Byla to, pomyslel si Haber s chladnou hrůzou, obrovská želva. Pak si uvědomil, že to je zapouzdřené v jakémsi obleku, jenž tomu dodával obrovský, nazelenalý, obrněný, bezvýrazný vzhled, připomínající ohromnou mořskou želvu, která stojí na zadních nohách.

Stálo to úplně tiše u Haberova stolu. Hrozně pomalu to zvedlo levou ruku a namířilo to na něj kovový nástroj ukončený tryskou.

Stál tváří v tvář smrti.

Zpod loketního kloubu té věci se ozval bezvýrazný, monotónní hlas. "Nečín jiným, co nechceš, aby činili tobě," řeklo to.

Haber zíral, srdce mu přestávalo bít.

Obrovská, těžká, kovová paže se opět napřáhla. "Snažíme se provést mírové přistání," řekl loket v jediném tónu. "Informujte prosím ostatní, že toto je mírumilovný přílet. Nemáme žádné zbraně. Veliká sebezáhuba přichází po bezdůvodném strachu. Prosím zastavte ničení sebe i druhých. Nemáme žádné zbraně. Jsme neútočný nebojovný druh."

"Já - já - já nemůžu řídit letectvo," zakoktal Haber.

"Osoby v létajících prostředcích jsou informovány zároveň," řekl loket toho tvora. "Je toto vojenské zařízení -"

Slovosled naznačoval, že by mohlo jít o otázku. "Ne," řekl Haber, "Ne, kdepak -"

"Prosím tedy omluvte neohlášené vniknutí." Obrovská obrněná postava se jakoby zavrtěla a zdálo se, že váhá. "Co je ten přístroj -," řeklo to a ukázalo pravým loktem na zařízení, připojené k hlavě spícího muže.

"Elektroencefalograf, přístroj, který zaznamenává elektrickou činnost mozku."

"Cenné," řekl Cizinec a udělal krátký strnulý krok k pohovce, jako by se chtěl podívat. "Jednotlivá osoba je iakhlu. Záznamový stroj to možná zapisuje. Je váš druh schopen iakhlu -"

"Já - já ten výraz neznám, mohl byste popsat -"

Postava se trochu pootočila, zvedla svůj levý loket nad hlavu (jež, jako u želvy, sotva přesahovala mohutná ramena krunýře) a řekla: "Prosím promiňte. Nekomunikovatelné prostřednictvím komunikačního zařízení, které vynalezeno ve spěchu poslední dny. Prosím promiňte. Je třeba, abychom my všichni se obrátili ve velmi blízkém budoucnu rychle na jiné odpovědné jednotlivé osoby zachvácené panikou a schopné ničit sebe i druhé. Velice vám děkuji." A odloudalo se to zpátky do přední části lodi.

Haber sledoval, jak velké kulaté podrážky mizí v temném otvoru.

Kuželovitý čenich lodi odskočil z podlahy a rychle se natočil do potřebného směru: Haber měl živý dojem, že to nejedná mechanicky, ale podle časového plánu, jako by to opakovalo své předchozí pohyby v obráceném sledu, přesně jako film puštěný pozpátku. Loď Cizinců prořinčela kanceláří, vyrvala zbytek okenního rámu, se strašlivým hlukem nabrala rychlost a zmizela v rudé temnotě za oknem. Crescendo výbuchů, uvědomil si Haber, ustalo; vlastně bylo skoro ticho. Všechno se trochu chvělo, ale to byla ta soptící hora, ne bomby. Za řekou houkaly sirény, vzdálené a skličující.

George Orr ležel netečně na pohovce, dýchal nepravidelně, šrámy a otoky na jeho zsinalem obličejí odpudivě vyvstaly. Chladný dusivý vzduch, který sem proudil vyraženým oknem, stále vháněl do místnosti popel a dým. Nic se nezměnilo. Nic neodčinil. Udělal vůbec něco? Pod zavřenými víčky se oči drobně pohybovaly; ještě snil. Nemohl jinak, se Zesilovačem, který překonal impulzy jeho vlastního mozku. Proč nezměnil kontinuum, proč je nepřenesl do světa, žijícího v míru, jak mu to Haber přikázal? Ta hypnotická sugesce asi nebyla jasná nebo dostatečně silná. Budou muset začít znovu. Haber vypnul Zesilovač a třikrát vyřkl Orrovo jméno.

"Nesedejte si, jste připojený na Zesilovač. Co se vám zdálo?"

Orr mluvil chraptivě a pomalu, ještě nebyl úplně vzhůru. "No... byl tady Cizinec. Tady uvnitř. V kanceláři. Přišel sem z té jejich houpavé lodi. Oknem. Mluvili jste spolu."

"Ale to není sen! To se stalo! Sakra práce, budeme to muset udělat celé znovu. Před pár minutami mohlo dojít k atomovému výbuchu, my jsme se mohli dostat do jiného kontinua, můžeme všichni zahynout na ozáření -"

"Ne, tentokrát ne," řekl Orr, posadil se a začal si vyčesávat elektrody, jako by to byly mrtvé vši. "Jistěže se to stalo. Účinný sen je skutečnost, doktore Habere."

Haber na něj hleděl beze slova.

"Zesilovač asi zvýšil bezprostřednost vašeho prožitku," řekl Orr neobyčejně klidně. "Poslyšte, mohl byste zavolat Washington?"

"Proč?"

"Slavného vědce přímo tady ve středu všeho dění by snad mohli vyslechnout. Budou hledat vysvětlení. Máte ve vládě někoho, koho znáte, komu byste mohl zavolat? Třeba ministra ZSP? Mohl byste mu říct, že celá věc je nedorozumění, že Cizinci neobsazují planetu ani neútočí. Oni si prostě neuvědomili, než přistáli, že lidé jsou závislí na verbální komunikaci. Oni dokonce nevěděli, že jsme si mysleli, že jsme s nimi ve válce... Tohle kdybyste mohl říct někomu, komu prezident popřeje sluchu. Čím dřív Washington odvolá armádu, tím méně lidí tady pozabíjejí. Zatím byly oběti jen na civilním obyvatelstvu. Cizinci neublíží vojákům, oni ani nejsou ozbrojeni a já mám dojem, že jsou nezničitelní, v těch svých krunýřích. Ale jestli nikdo nezastaví letectvo, tak vyhodí do vzduchu celé město. Zkuste to, doktore Habere. Vás by mohli vyslechnout."

Haber cítil, že má Orr pravdu. Neměl k tomu žádný důvod, byla to logika šilence, ale přišlo to: jeho

šance. Orr hovořil s neochvějným přesvědčením snu, v němž není svobodné vůle: udělej to, musíš to udělat, je to potřeba udělat.

Proč byl tímhle darem obdařen zrovna blázen, ta pasivní nula? Proč si je Orr tak jistý a proč má pravdu, zatímco silný, aktivní, rozhodný člověk jako Haber je bezmocný, je nucen pořád to zkoušet s tímhle slabým nástrojem, nebo ho dokonce poslouchat? To mu proběhlo hlavou, jako už mockrát, ale přitom už krácel ke stolu, k telefonu. Posadil se a vytočil přímou dálkovou volbu Ministerstva ZSP ve Washingtonu. Hovor byl přímo propojen Federální automatickou ústřednou v Utahu.

Zatímco Haber čekal, až ho přepojí na ministra zdravotnictví a sociální péče, kterého znal velmi dobře, řekl Orrovi: "Proč jste nás nepřenesl do jiného kontinua, kde by k tomuhle průseru nikdy nedošlo? Bylo by to mnohem lehčí. A nikdo by nezemřel. Proč jste se Cizinců prostě nezbavil?"

"Já si nevybírám," řekl Orr. "Copak to pořád nechápete? Já poslouchám."

"Dobře, posloucháte moje hypnotické sugesce, ale nikdy ne úplně, nikdy ne přímo a jednoduše -"

"Tak jsem to nemyslel," řekl Orr, ale na lince už byla Rantowova sekretářka. Zatímco Haber telefonoval, Orr vyklouzl z místnosti a šel dolů, určitě za tou ženskou. Jen ať si jde. Během rozhovoru se sekretářkou a potom se samotným ministrem nabyl Haber přesvědčení, že všechno teď bude zas dobré, že Cizinci jsou naprosto neagresivní a že o tom Rantowa může přesvědčit, a pak o tom Rantow přesvědčí i prezidenta a jeho generály. Už Orra nepotřeboval. Haber ví, co je třeba udělat. Tuhle zemi z bryndy vyvede sám.

9

Ti, kdož sní o hodokvasu, probouzejí se s nářkem.

- Čuang-c': II

Byl třetí týden v dubnu. Orr si minulý týden smluvil schůzku s Heather Lelachovou, měli spolu tenhle čtvrtek obědvat u Davise, ale už když vycházel z kanceláře, bylo mu jasné, že to nebude fungovat. Už měl příliš mnoho různých vzpomínek, v hlavě se mu tísnilo tolik zpřeházených zážitků, že už se skoro nesnažil něco si zapamatovat. Bral všechno tak, jak to přicházelo. Žil téměř jako malé děcko, jen současnými událostmi. Nic ho nepřekvapovalo, a překvapovalo ho všechno.

Měl kancelář ve třetím patře Městského plánovacího úřadu; měl teď mnohem významnější postavení než kdykoli předtím: vedl oddělení Jihovýchodních předměstských parků v rámci Městské plánovací komise. Neměl tu práci rád - nikdy.

Zatím se mu vždycky dařilo zůstat tak nějak poblíž profese projektanta, až do toho snu minulou neděli, v němž se při provádění kejkli s federálními a vládními úřady podle Haberových plánů tak dokonale změnil celý společenský systém, že on sám nakonec skončil jako byrokrat městského úřadu. V žádném ze svých životů neměl zaměstnání, jež by úplně přesně splňovalo jeho představy. Věděl, že nejlépe ze všeho by mu šel design, navrhování patřičných a vhodných tvarů a forem předmětů, ale tenhle jeho talent nebyl v žádné z jeho existencí žádaný. Ovšem práce, kterou (ted') vykonával a nenáviděl už pět let, ta už neměla vůbec nic společného s jeho zaměřením. Trápilo ho to.

Až do tohoto týdne existovala základní kontinuita, souvislost mezi všemi existencemi, které byly výsledkem jeho snů. Vždycky byl něčím jako projektant a vždycky bydlel na Corbett Avenue. Dokonce i v tom životě, který skončil na betonových schodech spáleného domu v umírajícím městě ve zničeném světě, dokonce i v tomto životě, až do té chvíle, kdy už nebyla zaměstnání a nebyly domovy, tato kontinuita trvala. A ve všech těch snech a životech zůstávalo mnohem víc důležitých věcí beze změny. Trochu zlepšil místní klima, ale ne příliš, a skleníkový efekt přetrvával - stálé dědictví poloviny minulého století. Zeměpis zůstal stabilní, kontinenty byly stále na svém místě. A také hranice mezi státy a lidská povaha a tak dále. Jestli mu Haber sugeroval, aby stvořil ušlechtilější lidské plémě, nějak se to nedařilo. Haber se však už naučil, jak jeho sny lépe řídit. Při těch posledních sezeních se věci změnilly docela radikálně. Pořád měl byt na Corbett Avenue, ten třípokojový, v němž stále slabě voněla správcova marihuana; ale teď pracoval jako úředník v obrovské budově v centru města a to centrum bylo k

nepoznání. Bylo skoro tak impozantní a plné mrakodrapů jako před Pohromou, ale mnohem výstavnější a solidnější. Správa všech věcí se však úplně změnila.

Kupodivu, prezidentem Spojených států zůstal Albert M. Merdle. Ten zřejmě vzdoroval jakékoli změně podobně jako kontinenty. Spojené státy však už nebyly velmocí jako dřív, a žádná jednotlivá země také ne.

Portland byl nyní sídlem Světového plánovacího centra, jedné z hlavních organizací nadnárodní Federace národů. Portland se stal, jak hlásaly pohlednice, hlavním městem planety. Měl dva miliony obyvatel. Celé centrum zaplnily obrovské budovy SPC, z nichž žádná nebyla starší než dvanáct let, všechno bylo důkladně promyšlené, budovy obklopovaly zelené parky a pěší zóny s alejemi stromů. Tisíce lidí, většinou zaměstnanců federálu nebo SPC, proudily po cestách s alejemi, míjely je skupinky turistů z Ulánbátaru a Santiaga de Chile s nachýlenými hlavami, zaposlouchané do svých sluchátkových průvodců. Působilo to živě a malebně - velké krásné budovy, udržované trávníky, davy dobře oblečených lidí. Georgi Orrovi to připadalo trošinku futuristické.

Tady však samozřejmě nemohl najít Davise. Nemohl najít ani Ankeny Street. Z mnoha svých jiných existencí si je pamatoval tak živě, že odmítl přijmout ujišťování své současné paměti, která prostě Ankeny Street neznala, dokud nedorazil přímo tam. Na jejím místě se k nebi zdvíhala z trávníků a rododendronů Budova koordinace výzkumu a vývoje. Ani už se nenamáhal hledat Pendleton Building; našel tu sice Morrison Street, široký bulvár lemovaný mladými pomerančovíky, ale žádné budovy ve staromexickém stylu. Ty tam nikdy nebyly.

Nemohl si přesně vzpomenout na jméno firmy, kde Heather pracovala; Forman, Esserbeck a Rutti nebo Forman, Esserbeck, Goodhue a Rutti? Vyhledal telefonní budku a podíval se do seznamu. Nic takového tam nenašel, objevil však P. Esserbecka, právního zástupce. Zavolal mu a zeptal se na ni. Žádná slečna Lelachová u něj nepracovala. Nakonec si dodal odvahy a vyhledal přímo její jméno. Jméno Lelache vůbec nebylo v seznamu.

Stejně třeba existuje, ale má jiné jméno, pomyslel si. Možná že její matka zavrhlá manželovo jméno, když odešel do Afriky. Nebo si Heather mohla nechat jméno po svém zemřelém muži. Jenomže Orr neměl nejmenší tušení, jak se ten její muž jmenoval. Třeba je ani nikdy nepoužívala; spousta žen si teď nechávala svá rodná jména, změnu jména považovaly za pozůstatek ženského otroctví. Ale k čemu byly tyhle úvahy? Třeba vůbec žádná Heather Lelachová neexistovala. Třeba se - tentokrát - vůbec nenarodila.

Poté, co si to připustil, musel Orr zapřemýšlet i o dalších možnostech. Jestli tady teď někde chodí a hledá mě, pomyslel si, poznal bych ji vůbec?

Byla hnědá. Jasně, tmavě, jantarově hnědá jako baltský jantar nebo jako šálek silného cejlonského čaje. On však nepotkával žádné hnědé lidi. Žádné černé lidi, ani bílé, ani žluté, ani rudé. Přicházeli ze všech končin světa pracovat ve Světovém plánovacím centru nebo se na ně podívat, z Thajska, Argentiny, Ghany, Irska, Tasmánie, Libanonu, Etiopie, Vietnamu, Hondurasu, Lichtenštejnska. Všichni však měli na sobě stejné oblečení, kalhoty, blůzu, pelerínu; a pod ním měli všichni stejnou barvu. Byli šedí.

Tahle změna dr. Habera přímo nadchla. Stalo se to minulou sobotu, při jejich prvním sezení v tom týdnu. Díval se na sebe do zrcadla v umývárně asi pět minut, chechtal se a obdivoval se tomu. Zrovna tak se díval na Orra. "Teď jste to, Georgi, udělal opravdu ekonomicky! Fakt, mám dojem, že váš mozek se mnou začíná spolupracovat! Jestlipak víte, co jsem vám ve snu sugeroval?"

Teď totiž Haber Orrovi sděloval bez zábran a dopodrobna, co dělá a co hodlá udělat s jeho sny. Ne že by to zrovna k něčemu bylo.

Orr se tehdy podíval na své vlastní světlešedé ruce s krátkými šedými nehty. "Asi jste chtěl vyřešit rasové problémy. Aby zmizela rasová otázka."

"Přesně tak. Ovšemže jsem si představoval politické a etické řešení. Místo toho to vaše primární myšlenkové procesy vzaly zkratkou jako obvykle, z čehož většinou vzniká krátké spojení, ale tentokrát to šlo opravdu na kořen věci. Ta změna je biologická a absolutní. Rasová otázka nikdy neexistovala! Vy a já jsme jediní lidé na Zemi, Georgi, kteří vědí, že existoval rasismus. Uvědomujete si to? Nikdo nikdy nebyl vyvržen ze své kasty v Indii - nikdo nebyl lynčován v Alabamě - nikdo nebyl zmasakrován v Johannesburgu! Válka je problém, ze kterého jsme vyrostli, a rasa je problém, který jsme ani nikdy

nepoznali! Nikdo v celé historii lidstva netrpěl pro barvu své kůže. Vy děláte pokroky, Georgi! Budete největším dobrodincem, jakého kdy lidstvo mělo, přestože nechcete. Jen si vezmete všechnen ten čas a energii vyplýtvané na to, aby se našlo náboženské řešení lidského utrpení, a pak přijdete vy a způsobíte, že Buddha a Ježíš a všichni tihle vedle vás vypadají jako potulní kejklíři. Snažili se před zlem utíkat, ale vy jste je úplně vykořenil, navždy jste nás toho zla zbavil!"

Orr měl z Haberových chvalozpěvů špatný pocit a neposlouchal je; místo toho pátral ve své paměti a nenašel tam žádnou adresu, která by se vztahovala k bitvě u Gettysburgu, ani žádnou historickou osobnost jménem Martin Luther King. Ale takové věci asi byly malou daní za zpětné zrušení rasových předsudků, takže neřekl nic.

Ted' však cítil, že to, že nikdy neznal ženu s hnědou pletí a drátěnými černými vlasy, tak krat'oučkými, že se elegantní křivka její lebky podobala bronzové váze - to bylo nesnesitelné. Aby měli všichni lidé světa barvu jako válečné lodi: ne!

To proto tady není, pomyslel si. Ona se nemohla narodit šedá. Její barva, ta hnědá barva, k ní prostě patřila, nebyla nahodilá. Její hněv, plachost, ztřeštěnost, jemnost, to všechno dohromady tvořilo její smíšenou bytost, její smíšenou povahu, temnou a průhlednou zároveň jako baltský jantar. Nemohla existovat ve světě šedých lidí. Nenarodila se.

On ano, pomyslel si. On se mohl narodit do jakéhokoli světa. Neměl charakter. Byl jako hrouda hlíny, jako nedotčený špalek dřeva.

A doktor Haber: ten se narodil. Toho nic nezastaví. S každým novým vtělením roste.

Když se tenkrát kodrcali v dýchavičném parním Hertzů po rozbité silnici ze srubu do Portlandu, připraveného k boji, řekla mu Heather, že se mu snažila vsugerovat, aby snil o tom, že Habera zlepší, jak se na tom předtím domluvili. A od té doby byl Haber k Orrovi upřímnější, pokud šlo o jeho plány, jak manipulovat s Orrovými sny. I když slovo upřímnost se tu sotva dalo použít. Haber byl příliš složitá osobnost na to, aby se mohlo mluvit o upřímnosti. Z cibule se může sloupávat slupka za slupkou, a stále nedostaneme nic jiného než cibuli.

Tohle sloupnutí jediné vrstvy představovalo jedinou skutečnou změnu, která se s Haberem stala, a ani k ní nemuselo dojít díky účinnému snu, ale prostě díky změně okolností. Ted' si byl Haber tak jist sám sebou, že ani nepotřeboval skrývat své záměry nebo Orra klamat; mohl ho prostě donutit.

Dobrovolná terapeutická léčba se ted' jmenovala Kontrola osobního blaha, měla však tytéž právní zádrhele, a žádný právník by se ani ve snu neodvážil hájit pacienta ve sporu proti Williamu Haberovi. Haber byl významný člověk, veledůležitý člověk. Ředitel PROLIDu, významného střediska ve Světovém plánovacím centru, místa, kde se činila zásadní rozhodnutí. Vždycky toužil po moci, aby mohl konat dobro. Nyní ji měl.

Z tohoto hlediska vlastně zůstal úplně stejný jako ten člověk, kterého Orr poznal poprvé, žoviální a nezúčastněný, jako v té druhořadé ordinaci ve Willamettské východní věži pod fotografickou tapetou s Mount Hoodem. Nezměnil se; jen vyrostl.

Charakteristickou vlastností moci je totiž růst. Dosažení je její popření. Touha po moci, chce-li existovat, musí s každým úspěchem vzrůstat, každý úspěch musí být pouze stupněm k dalšímu. S tím, jak nabytá moc roste, vzrůstá i hlad po ještě větší moci. Protože moc, kterou Haber získal díky Orrovým snům, neměla žádné viditelné hranice, jeho odhodlání zlepšovat svět nemělo konce.

Na Morrison Mall o Orra zavadil kolemjdoucí Cizinec a monotónně se omluvil zpod zvednutého levého lokte. Cizinci se brzy naučili, že nemají na lidi ukazovat, že to lidi děsí. Orr polekaně vzhledl; skoro na Cizince po té krizi 1. dubna zapomněl.

V současném stavu věcí - nebo kontinuu, jak to tvrdošíjně nazýval Haber - si ted' pamatoval, že přistání Cizinců nebylo pro Oregon, NASA a armádní letectvo až taková katastrofa. Místo toho, aby své překládací computery vynalézali ve spěchu v dešti bomb a napalmu, přivezli je s sebou už z Měsíce a ještě před přistáním ve svém vysílání informovali o svých mírumilovných úmyslech, omluvili se za Bitvu ve vesmíru, která byla pouhým nedorozuměním, a žádali o instrukce. Nastal samozřejmě poplach, ale ne panika. Bylo takřka dojemné, jak ty monotónní hlasy na všech rozhlasových pásmech a na všech televizních kanálech opakovaly, že zničení Měsíční základny a ruské orbitální stanice byly nezamýšlené následky jejich ignorantské snahy o navázání kontaktu, že považují rakety Vesmírné flotily Země za naši

vlastní ignorantskou snahu o navázání kontaktu, že toho velmi litují a že by to teď, když konečně zvládli lidské komunikační kanály jako řeč, chtěli všechno napravit.

SPC, založené v Portlandu hned po letech Moru, si s nimi poradilo a dokázalo udržet obyvatelstvo i generály v klidu. Když o tom Orr teď přemýšlel, uvědomil si, že se to nestalo prvního dubna před pár týdny, ale minulý rok v únoru - před čtrnácti měsíci. Cizincům bylo povoleno přistát; byly s nimi navázány uspokojivé vztahy; nakonec jim bylo dovoleno opustit pečlivě střežené místo přistání poblíž hory Steens v oregonské poušti a vmísit se mezi lidi. Několik z nich nyní mírumilovně sdílelo znovuvybudovanou Měsíční základnu s federálními vědci a pár tisíc jich zůstalo dole na Zemi. Byli to všichni, kteří existovali, nebo alespoň všichni, kteří přiletěli; do širší veřejnosti proniklo jen velmi málo podrobností. Přiletěli z jedné planety ze soustavy Aldebaranu, planety s metanovou atmosférou, a tak museli na Zemi i na Měsíci trvale nosit své bizarní obleky, připomínající želví krunýře, ale zřejmě jim to nevadilo. Jak skutečně vlastně pod těmi krunýři vypadali, to nebylo Orrovi docela jasné. Nemohli z nich vyjít ven a neuměli kreslit. Jejich komunikace s lidmi byla omezena na vysílání řeči zpod levého lokte a na jakýsi akustický přijímač; nevěděl ani určitě, zda vidí, zda mají nějaký smyslový orgán pro viditelné spektrum. Existovaly rozsáhlé oblasti, v nichž prostě komunikace nebyla možná: jako u delfinů, ale tohle bylo mnohem složitější. Jejich neútočnost však SPC akceptovalo, a protože jejich nevelký počet a skromné cíle byly zjevné, přijala je pozemská společnost mezi sebe dokonce s určitým nadšením. Bylo to příjemné, že tady žil někdo, kdo vypadal tak naprosto jinak. Zdálo se, že by tu rádi zůstali, jestli budou moci; někteří z nich už se tu usadili a vedli menší podniky, protože byli velice zdatní obchodníci a organizátoři, zrovna tak jako odborníci na kosmické lety, a o tyto vynikající znalosti se okamžitě podělili s pozemskými vědci. Zatím nebylo docela jasné, co za to na oplátku očekávali a proč vlastně na Zemi přišli. Prostě se zdálo, že se jim tu líbí. Protože se i nadále chovali jako pilní, mírumilovní a zákonů dbalí občané Země, fámy o "invazi Cizinců" a "infiltraci nehumánního druhu" se staly výsadou paranoidních politiků z vymírajících národně separatistických skupin a lidí, kteří osobně hovořili se skutečnými muži z létajících talířů. Jediná věc, která tu zbyla po tom strašlivém prvním dubnu, byl vlastně jen návrat Mount Hoodu k aktivní sopečné činnosti. Nezasáhla ho žádná bomba, protože k žádnému bombardování tentokrát nedošlo. Sopka se prostě probudila. Teď nad ní neustále vlál vysoký šedohnědý chochol kouře, který vítr unášel na sever. Zigzag a Rhododendron potkal osud Pompejí a Herkulanea. Nedávno se také otevřela fumarola poblíž starého malého kráteru hory Mount Tábor, což už bylo uvnitř hranic města. Lidé z té oblasti se odstěhovali do vzkvétajících nových předměstí West Eastmont, Chestnut Hills Estate a Sunny Slopes Subdivision. Mohli žít s pohledem na Mount Hood, který slabě dýmal na obzoru, ale erupce hned v ulicích, to už bylo příliš.

V přeplněné samoobslužné restauraci si Orr koupil ták s rybou a brambůrky nevalné chuti a k tomu africkou omáčku z burských oříšků a při jídle sklíčeně uvažoval: Já jsem ji tenkrát nechal čekat u Davise, a teď tu ona nechává čekat mě.

Nemohl unést svůj žal, svou ztrátu. Smutek nad snem. Ztrátu ženy, která nikdy neexistovala. Pokusil se vychutnat jídlo, sledovat ostatní lidi. Ale jídlo nemělo žádnou chuť a lidé byli všichni šedí.

Za skleněnými dveřmi restaurace houstly davy lidí. Valily se do Portlandského paláce sportu, obrovského a impozantního amfiteátru dole u řeky, na odpolední představení. Lidé už neseděli doma a už se ani moc nedívali na televizi; federální televize vysílala jen dvě hodiny denně. Současný styl života se vyznačoval pospolitostí. Dnes byl čtvrtek; zápas muže proti muži ve volném stylu, největší atrakce týdne kromě sobotního večerního fotbalu. Při zápasech se sice pozabíjelo víc atletů, ale chyběly jim dramatické, očistné aspekty fotbalu, toho pustého masakru, jehož se účastnili najednou sto čtyřicet čtyři hráči, té záplavy krve v aréně. Umění jednotlivých zápasníků bylo skvělé, ale nepřinášelo tu úžasnou úlevu a odreagování jako masové zabíjení fotbalistů.

Už nikdy válku, řekl si Orr v duchu a odstrčil poslední mazlavé zbytky brambůrků. Vyšel a vmísil se do davu. Nebudu už... už nikdy válku. To bývala píseň. Kdysi. Stará píseň. Nebudu už... Co tam mohlo být za sloveso? Bojovat ne, to by nešlo do rytmu. Nebudu už...

Vešel přímo do scény Zadržení občana. Vysoký muž s dlouhým, vrásčitým, šedým obličejem uchopil malého muže s kulatou, veselou, šedou tváří a pevně ho držel za přední díl blůzy. Dav kolem nich zakolísal, pár lidí se zastavilo a sledovalo to, ostatní se dál tlačili do Paláce sportu. "Probíhá tu zadržení

občana, kolemjdoucí, prosím o vaši pozornost!" řekl ten vysoký rezavým, nervózním tenorem. "Tento muž, Harvey T. Gonno, trpí nevyhléditelnou zhoubnou rakovinou střev, ale tají své bydliště před úřady a nadále žije se svou ženou. Já se jmenuji Ernest Ringo Marin a bydlím v 2624287 Southwest Eastwood Drive, Sunny Slopes Subdivision, Velký Portland. Je tu deset svědků?" Jeden ze svědků pomohl přidržet rozčesanejšího zločince, zatímco Ernest Ringo Marin počítal hlavy. Orr se bezhlavě začal prodírat davem pryč od té scény, takže už neviděl, jak Marin provedl euthanasii pistolí s injekční stříkačkou, již nosili všichni dospělí občané, kteří si zasloužili Osvědčení občanské odpovědnosti. On ji nosil také. Byla to povinnost ze zákona. Ted' ale neměl pistolí nabitou; náboje mu odebrali, když se stal psychiatrickým pacientem v rámci Kontroly osobního blaha, pistolí mu však nechali, aby pro něj dočasná ztráta statutu nebyla zdrojem veřejného ponižování. Duševní nemoc, kterou trpí, nesmí být zaměňována s trestným činem, jakým je závažná nakažlivá nebo dědičná choroba, vysvětlili mu. V žádném případě se neměl cítit nebezpečným pro rasu a neměl se považovat za občana druhé třídy. Zbraň mu opět nabíjí, až ho doktor Haber propustí jako vyléčeného.

Nádor, nádor... Což Mor, který vyhladil všechny lidi náchylné k rakovině, úplně od této metly neosvobodil ty, kdož jej přežili? Ale ano, jenže v jiném snu. Ne v tomhle. Rakovina se zřejmě znovu probudila k životu jako Mount Hood a Mount Tábor.

Myslet. To je to sloveso. Nebudu už myslet na válku...

Nastoupil do lanovky na Fourth and Alder a vznášel se nad šedozeleým městem k věži PROLIDu, která vévodila západním pahorkům ve Washingtonově parku.

Byl odtud výhled na všechno - město, řeky, mlhavá údolí na západě, zelené temné pahorky Lesního parku, jenž se rozprostíral severně od města. Nad sloupovým portikem před vchodem svítil nápis vytesaný do bílého betonu v římských kapitálách, jejichž proporce propůjčují jakékoli větě vznešenost: NEJVYŠŠÍ DOBRO PRO NEJVYŠŠÍ POČET

Uvnitř v obrovském foyer z černého mramoru, postaveném podle římského Pantheonu, hlásal menší nápis na zlatém kruhu obepínajícím obvod kupole hlavního domu:

VLASTNÍM CÍLEM LIDSKÉHO BĚDÁNÍ JE ČLOVĚK

A. POPE, 1688-1744

Půdorys budovy prý měl větší rozlohu než Britské muzeum, budova měla také o pět pater víc. Také byla odolná vůči zemětřesení. Ne však proti bombardování, protože bomby neexistovaly. Veškeré zásoby zbraní, které zbyly po Cislunární válce, byly zlikvidovány a explodovaly v řadě zajímavých experimentů v Asteroidovém pásu. Tahle budova mohla být odolná vůči všemu, co na Zemi zbylo, kromě snad Mount Hoodu. Nebo zlého snu.

Vstoupil na pohyblivý chodník do západního křídla a pak vyjel velkým spirálovým eskalátorem do nejvyššího patra. Dr. Haber si tam ponechal svou starou psychoanalytickou pohovku, ostentativně skromnou připomínku své dávné soukromé praxe, kdy se zabýval lidmi jednotlivě, ne po milionech. Ale chvíli to trvalo, než se člověk k pohovce dostal, protože řada jeho kanceláří zabírala půl akru a zahrnovala sedm různých místností. Orr se nejdřív nahlásil automatickému vrátnému u dveří čekárny, pak prošel kolem slečny Crouchové, která krmila svůj počítač daty, a pak do oficiální kanceláře, velkolepé místnosti, v níž chyběl snad už jen trůn, kde ředitel přijímal velvyslance, delegace, držitele Nobelovy ceny, až nakonec vešel do menší kanceláře s oknem přes celou stěnu a s pohovkou. Z jedné ze stěn bylo odstraněno starožitné sekvojové ostění a odhalovalo pohled na úžasný soubor přístrojové techniky.

Haber byl napůl ponořen v útrobách Zesilovače. "Ahoj, Georgi," zaburácel odtamtud, aniž vzlédl. "Jen ještě vrazím nový článek do Miláčkovy ergonospojky. Počkejte moment. Dnes si asi dáme sezení bez hypnózy. Posad'te se, hned to bude, musím se tu ještě v něčem povrtat... Poslyšte. Pamatujete si na tu řadu testů, co vám dali, když jste se prvně ukázal na lékařské fakultě? Osobnostní dotazník, IQ, Rorschacha a tak dále a tak dále? Pak jsem vám dal TAT a všelijaké simulované situace různých setkání, když jste tu byl asi potřetí. Pamatujete se? Ani vás nikdy nezajímalo, jak vám dopadly?"

Haberova tvář, šedá, lemovaná kučeravými černými vlasy a vousy, se náhle objevila nad obnaženou konstrukcí Zesilovače. V jeho očích, když se díval na Orra, se odráželo světlo proudící celostěnným oknem.

"Ale jo," řekl Orr; ve skutečnosti tomu nevěnoval jedinou myšlenku.

"Asi je na čase, abyste věděl, že podle svědectví těchto standardizovaných, ale nesmírně promyšlených a užitečných testů jste tak duševně zdravý, až je to anomálie. Užívám ovšem pojmu 'duševně zdravý', který nemá přesný objektivní význam. Vyjádřeno v kvantifikovatelných termínech - jste průměrný. Váš poměr extraverze k introverzi byl například 49,1. To znamená, že jste o 0,9 stupně víc introvertní než extravertní. Na tom není nic zvláštního; neobvyklé je to, že se všude vyskytuje tentýž zatracený úkaz, napříč všemi testy. Kdybyste je převedl do grafu, pak budete přesně uprostřed na čísle 50. Například dominance; mám dojem, že tam máte 48,8. Ani dominantní, ani submisivní. Závislost/nezávislost - totéž. Kreativita/destruktivita na Ramirezově stupnici - totéž. Ani jedno, ani druhé. Kdykoli se zkoumá dvojice protikladů, polarita, tak jste uprostřed; kdyby šlo o váhy, budete v rovnovážném bodě. Walters z fakulty to ale interpretuje jinak: soudí, že váš nedostatečný sociální úspěch je způsoben vaším holistickým přizpůsobením, ať je to cokoliv. To, co já chápu jako sebepopření, je podle něj zvláštní stav duševní rovnováhy, jakési vnitřní harmonie. Z čehož vidíte, připusťte si to, že je starý Walters jedna zbožná lež, nikdy nevyrostl z mysticismu sedmdesátých let; ale myslí to dobře. No, tak to bychom měli, ještě zapojíme tohle ťuntátko tady k tomu udělatoru, a bude to... Krucinál!" Jak se zvedal, udeřil se do hlavy o jednu z desek. Nechal Zesilovač odkrytý. "Vy jste divný patron, Georgi, ale nejdivnější na vás je, že na vás vlastně není nic divného!" Zasmál se svým hlasitým náhlým smíchem. "Takže dnes zkusíme nový figl. Žádná hypnóza. Žádný spánek. Žádné d-stavy a žádné sny. Dnes vás chci připojit na Zesilovač v bdělém stavu."

Orr poklesl na mysl, i když ani nevěděl proč. "Proč?" řekl.

"V zásadě proto, abych získal zesílený záznam vašich normálních mozkových rytmů ve stavu bdění. Udělal jsem podrobnou analýzu prvního sezení, jenže to bylo ještě v době, kdy se Zesilovač neuměl přizpůsobit rytmům, které jste vysílal. Teď už je budu moci použít ke stimulaci a zachytit tak individuální charakteristiky vaší mozkové činnosti detailněji, zejména pokud jde o aktivitu hippocampu. Potom je srovnám se schématy vašeho d-stavu a schématy jiných mozků, normálních i nenormálních. Chci zjistit, Georgi, co vás to pohání, abych mohl určit, proč vaše sny fungují."

"Proč?" opakoval George.

"Jak to, proč? Copak sem nechodíte právě proto?"

"Já jsem se sem přišel léčit. Naučit se, jak nemít účinné sny."

"Kdyby vás šlo raz dva vyléčit, copak by vás poslali sem do ústavu, do PROLIDu - ke mně?"

Orr složil hlavu do rukou a neodpověděl.

"Nemůžu vám přece říct, jak přestat, Georgi, dokud nezjistím, jak k tomu dochází."

"Ale až na to přijdete, řeknete mi, jak přestat?"

Haber se zhoupl na patách dozadu. "Proč se tak bojíte sám sebe, Georgi?"

"Já se nebojím," řekl Orr. Ruce se mu potily. "Já se bojím -" Ale hrozně se bál vyřknout to zájmeno.

"Bojíte se měnit věci, tak to vždycky říkáte. No dobře. To já vím. To už jsme probrali mockrát. Proč, Georgi? Takhle se musíte zeptat. Co je špatné na tom, že se věci mění? To by mě zajímalo, jestli je to díky vašemu sebepopírání, jestli je to vaše průměrná osobnost, co to vidí tak defetisticky. Chtěl bych, abyste se od svého já dovedl odpoutat a podívat se na své vlastní názory zvenčí, objektivně. Vy se bojíte, že ztratíte rovnováhu. Ale ta změna vás nemusí vyvést z rovnováhy: život přece není statický objekt. Je to proces. Nic nezůstává v klidu. Vy to rozumově chápete, ale emocionálně to odmítáte. Nic nezůstává v příštím okamžiku stejné, dvakrát nemůžeme vstoupit do téže řeky. Život - evoluce - celý vesmír jakožto prostor a čas, hmota a energie - bytí jako takové - je v podstatě změna."

"To je jen jeden aspekt toho všeho," řekl Orr. "Tím druhým je setrávání v klidu."

"Když už se věci přestanou měnit, je konečným výsledkem entropie, tepelná smrt vesmíru. Čím víc se všechno hýbe, spojuje, sváří, mění, tím menší je rovnováha - a tím víc života v tom je. Já jsem pro život, Georgi. Život sám je ohromný hazard proti všem nepříznivým silám osudu! Můžete se pokusit žít bezpečně, ale nic takového jako bezpečnost neexistuje. Vystrčte už hlavu z ulity a žijte naplno! Tady nejde o to, jak jste se sem dostal, ale kam jste se dostal. Vy se bojíte připustit, že tu spolu provádíme opravdu úžasný experiment, my dva. Pro dobro všeho lidstva stojíme na pokraji objevu a ovládnutí celé nové síly, úplně nové oblasti antientropické energie, životní síly, vůle k činům, ke změnám!"

"To je všechno pravda. Ale je -"

"Co, Georgi?" Ted' byl otecký a trpělivý. Orr se přinutil, aby pokračoval, i když věděl, že to k ničemu nebude.

"Jsme ve světě, a ne proti němu. Takhle to prostě nejde, stát mimo běh věcí a řídit jej. Prostě to nefunguje, je to proti životu. Je tu jistá cesta a po ní musíme jít. Svět je a nezáleží na tom, jaký by měl podle nás být. Musíte se přizpůsobit. Musíte ho nechat být."

Haber přecházel po místnosti sem a tam a pak se zastavil před velkým oknem, které rámovalo výhled na sever, na důstojný a nesoptící kužel Hory svaté Heleny. Několikrát pokýval hlavou. "Rozumím," řekl zády k Orrovi. "Naprosto vám rozumím. Ale dovolte mi, abych vám to vysvětlil jinak, Georgi, a pak třeba pochopíte, o co mi jde. Jste sám v džungli, na Matto Grosso, a najdete na zemi ležet domorodku, která umírá na uštknutí hadem. Máte s sebou v lékárnice sérum, spoustu látky, která by vyléčila tisíc uštknutí. Odepřel byste jí je, protože je to tak, jak to je - vy byste ji nechal být?"

"Přišlo by na to," řekl Orr.

"Na co?"

"No... já nevím. Jestli existuje převtělování, pak byste ji mohl odsoudit, aby dožila mizerný život, zatímco po smrti by ji třeba čekal lepší. Možná že byste ji vyléčil a ona by šla domů a tam ve vesnici zavraždila šest lidí. Já vím, že vy byste jí sérum dal, protože je máte a protože je vám jí líto. Ale nevíte, jestli to, co děláte, je dobré, nebo špatné, nebo obojí najednou..."

"No výborně! Prosím! Já vím, jak působí sérum, ale nevím, co dělám - no dobře, klidně to tak beru, s radostí. A teď mi řekněte, jaký je v tom rozdíl? Prosím, já přiznávám, že asi v pětaosmdesáti procentech nevím, co k sakru dělám s tím vašim vyšinutým mozkiem, a vy taky ne, ale vy to děláte - takže můžeme na to přijít?" Jeho mužná, přirozená vitalita byla strhující; smál se a Orr zjistil, že se také nepatrně usmívá. Zatímco mu Haber nasazoval elektrody, pokusil se mu Orr ještě něco říct. "Viděl jsem Zadržení občana pro euthanasii, když jsem k vám šel."

"Pro co?"

"Eugenika. Měl rakovinu."

Haber pohotově přikývl. "To se vám nedivím, že jste deprimovaný. Vy jste se ještě docela nesmířil s kontrolovaným násilím ve prospěch lidského společenství; možná že to ani nikdy nebudete umět. Tenhle svět je nemilosrdný, Georgi. Realistický. Ale jak jsem už říkal, život nemůže být bezpečný. Takhle společnost je tvrdá a každým rokem bude tvrdší: budoucnost to ospravedlní. Potřebujeme zdraví. My prostě nemáme místo pro nevyléčitelné, geneticky poškozené jedince, kteří degradují druh; a také nemáme čas na marné, neužitečné utrpení." Mluvil s nadšením, které znělo prázdněji než obvykle; Orra by zajímalo, jak moc se vlastně Haberovi líbí tenhle svět, který bez veškerých pochyb stvořil. "Ted' takhle zůstaňte sedět, nechtěl bych, abyste mi tu ze zvyku usnul. No fajn, prima. Třeba vás to bude otravovat. Chtěl bych, abyste teď chvíli zůstal sedět. Mějte normálně otevřené oči a myslíte si, na co chcete. Já se ještě musím pohrabat Miláčkovi ve střevech. Takhle, ano, to je ono - jedem." Stiskl bílé tlačítko ZAP na nástěnném panelu napravo od Zesilovače nad pohovkou.

Kolemjdoucí Cizinec v davu na chodníku do Orra trochu strčil. Zvedl levý loket, aby se omluvil, a Orr zamumlal: "Promiňte." Cizinec se zastavil, čímž mu částečně přehradil cestu. Orr se také zastavil, překvapen a uchvácen tou skoro třímetrovou nazelenalou obměnou nehybnou postavou. Byl groteskní až směšný: vypadal jak mořská želva a stejně jako ona měl v sobě podivnou, ohromnou krásu, krásu velebnější než jakýkoli tvor, který žije na slunci a chodí po zemi.

Zpod zvednutého levého lokte se ozval monotónní hlas. "Žor Žor," řekl Cizinec.

Po chvíli Orr rozeznal v těchto dvou povědomých slabikách své vlastní jméno a řekl poněkud překvapeně: "Ano, já jsem Orr."

"Prosím omluvte oprávněné přerušení. Vy jste lidská bytost schopná ,iakhlu', jak už zjištěno. Máte s tím potíže."

Já ne - Totiž -"

"My jsme také všelijak rušeni. Pojmy se míjejí v mlze. Vnímání je obtížné. Sopky chrlí oheň. Sérum proti uštknutí není určeno pro všechny. Než budete postupovat podle pokynů, které vás vedou špatným směrem, je možno povolát pomocné síly, které se dostaví hned poté, co řeknete: Er' perrehnne!"

"Er' perrehnne," opakoval Orr automaticky a celá jeho mysl se soustředila na to, aby porozuměl, co mu

Cizinec říká.

"Budete-li chtít. Mluvit stříbro, mlčet zlato. Já je vesmír. Omluvte prosím přerušení, mýjení v mlze."

Třebaže Cizinec neměl pas ani krk, vypadalo to, jako by se uklonil, a pak šel dál, ohromný a zelený nad davem s šedými obličejí. Orr se za ním díval, dokud Haber neřekl: "Georgi!"

"Co?" Zpitoměle se rozhlížel po místnosti, psacím stole, okně.

"Co jste to k sakru dělal?"

"Nic," řekl Orr. Seděl na pohovce a vlasy měl plné elektrod. Haber stiskl na Zesilovači knoflík VYP a přešel k pohovce, přičemž se nejdříve podíval na Orra a pak na obrazovku EEG.

Otevřel přístroj a zkontroloval vlastní záznam uvnitř, zapsaný několika pery na pruhu papíru. "Už jsem myslel, že jsem to na obrazovce špatně přečetl," řekl a podivně se zasmál; byla to trochu schlíplá, přidušená a přiskřípnutá verze jeho normálního burácivého smíchu. "Teď se vám v mozkové kůře dějou divné věci, a to jsem vás ani nepřipojil k Zesilovači, jenom jsem slabě začal stimulovat Varolův most, nic zvláštního... Co je tohle... Prokrista, tady musí být sto padesát milivoltů!" Náhle se otočil k Orrovi. "Na co jste myslel? Zrekonstruuje to."

Orra přepadla vyslovená nechuť, která hraničila s pocitem ohrožení, nebezpečí.

"Myslel jsem - přemýšlel jsem o Cizincích."

"O Aldebaraňanech? Ano?"

"Myslel jsem jen na jednoho, co jsem ho potkal, když jsem šel k vám."

"A to vám připomnělo, vědomě nebo nevědomě, tu euthanasii, kterou jste pak viděl. Je to tak? No, dobře. To by mohlo vysvětlovat ty divné věci, co se vám zchumlaly tady v těch citových centrech a Zesilovač je nahrál a zesílil. Určitě jste cítil, že se ve vaší mysli děje něco zvláštního, neobvyklého?"

"Ne," řekl Orr podle pravdy. Necítil, že by to bylo neobvyklé.

"No dobře. Podívejte se, v případě, že by vás moje reakce zneklidňovaly, měl byste vědět, že já sám jsem měl tenhle Zesilovač připojený na svůj vlastní mozek několikrát, a taky na pokusné osoby v laboratoři, bylo to celkem pětadvacet různých subjektů. Vám to nemůže ublížit víc než jim. Ale tenhle záznam je pro dospělý subjekt hrozně neobvyklý, a tak jsem jen chtěl vědět, jestli jste to taky pocíťoval subjektivně."

Haber upokojoval sebe, ne Orra; to však nevadilo. Orr žádné uklidňování nepotřeboval.

"Tak jo, fajn. Sjedeme to znova." Haber znovu zapnul EEG a natáhl se k tlačítku ZAP na Zesilovači. Orr zaťal zuby a připravil se na zápas s Chaosem a Starou nocí.

Ale ty se nedostavily. Ani nebyl ve městě, kde by hovořil s třímetrovou želvou. Zůstal sedět na pohodlné pohovce a hleděl na mlhavý, šedozelený kužel Hory svaté Heleny v dálce za oknem. A tiše jako noční zloděj se k němu přikradl pocit pohody, jistoty, že všechno je v pořádku a že je v samém středu všech věcí. Já je vesmír. Nebude ponechán o samotě, nenechají ho na holičkách. Byl zase tam, kam patřil. Cítil vyrovnanost, dokonalou jistotu, že je všechno tak, jak to má být. Ten pocit nevnímal jako pozeňnaný nebo mystický, ale prostě jako normální. Takhle se běžně cítil kromě časů krizí a agónie: byla to nálada jeho dětství a všechny nejlepší a nejhlubší chvíle jeho chlapectví i zralého věku; byl to normální způsob bytí. V těch posledních letech je poztrácel, postupně, ale skoro úplně, takže si sotva uvědomoval, že o něco přišel. Před čtyřmi lety v dubnu se stalo něco, co ho načas úplně připravilo o rovnováhu; a pak ty léky, které bral, a ty sny, jež se mu zdály, to stálé přeskakování z jedné životní paměti do jiné, o to větší zhoršování struktury života, čím víc ji Haber vylepšoval, všechno to ho náhle a samozřejmě opustilo.

Teď, z ničeho nic, byl znovu tam, kam patřil.

Věděl, že to je něco, co by sám nedokázal.

Nahlas řekl: "Tohle udělal Zesilovač?"

"Co by měl udělat?" řekl Haber a znovu se naklonil k přístroji a sledoval obrazovku.

"Ale... ani nevím."

"Ten přece nic nedělá, tak jak to myslíte," odpovídal Haber trochu podrážděně. Habera bylo možné mít docela rád zrovna v takovýchhle chvílkách, kdy nehrál žádnou roli a nepředstíral žádné reakce, kdy byl úplně pohlcen tím, co se chtěl dozvědět z jemných a rychlých reakcí svých přístrojů. "Ten jenom zesiluje činnost vašeho mozku v dané chvíli, selektivně ji reprodukuje zesílenou, no a váš vlastní mozek teď nedělá vůbec nic zajímavého... Hele." Rychle si něco poznamenal, vrátil se k Zesilovači, pak se znovu

naklonil k obrazovce a sledoval poskakující křivky. Chvilí otáčel knoflíky, oddělil tři křivky, které původně vypadaly jako jediná, a pak je zase spojil. Orr ho už nepřerušoval. Náhle řekl Haber ostře: "Zavřete oči. Otočte bulvy vzhůru. Správně. Nechtě je zavřené, pokuste se něco si vizuálně představit - červenou kostku. Výborně..."

Když nakonec vypnul všechny přístroje a začal Orrovi sundávat elektrody, poklid, který předtím Orr cítil, nezmizel jako nálada navozená drogou nebo alkoholem. Bez přemýšlení a bez bázně řekl Orr:

"Doktore Habere, já už vás nenechám, abyste moje účinné sny využíval."

"Cože?" řekl Haber, myšlenkami ještě u Orrova mozku, ne u Orra samotného.

"Já už vás dál nemůžu nechat využívat moje sny."

"Využívat?"

"Využívat."

"Říkejte tomu, jak chcete," řekl Haber. Narovnal se a vztyčil se nad sedícím Orrem. Byl šedý, velký, rozložitý, měl kučeravý vous, mohutnou hrud' a mračil se. Tvůj Bůh je krutý Bůh. "Promiňte, Georgi, ale vy nejste v postavení, kdy byste si to mohl dovolit říct."

Orrovi bozi byli bezejmenní, nebyli závistiví a nežádali bohoslužby ani poslušnost.

"Přesto to říkám," odpověděl Orr klidně.

Haber na něj shlížel, opravdu se na něj chvíli díval a viděl ho. Zdálo se, že couvl, jako člověk, který chtěl odhrnout tylovou záclonu a zjistil, že jsou to žulové dveře. Přešel místnost. Usedl za psací stůl. Orr vstal a trochu se protáhl.

Haber si prohrábl černý vous velkou, šedou rukou.

"Jsem na samém počátku - ne, spíš už uprostřed - úžasného objevu," řekl a jeho hlas teď neburácel ani nezněl bodře, ale byl temný, mocný. "S použitím schémat vašeho mozku v procesu zpětné vazby-eliminace-reprodukce-amplifikace teď programuji Zesilovač tak, aby reprodukoval EEG rytmy, které vznikají při účinném snění. Nazval jsem je rytmy e-stavu. Až je dostatečně zgeneralizují, budu je moci přiřadit k rytmům d-stavu jiného mozku, a po dokonalé synchronizaci budou, tím jsem si jistý, indukovat v tomto mozku účinné snění. Chápete, co to znamená? Budu moci zavést e-stav do patřičně vybraného a vyškoleného mozku, zrovna tak jako psycholog, který užívá elektrickou stimulaci, může vzbudit hněv u krysy nebo klid u lidského pacienta - ale snadněji, protože já nebudu muset implantovat kontakty nebo podávat chemické látky. Už jen pár dní, možná jen pár hodin, a budu u cíle. Pak budete ze všeho venku. Už vás nebudu potřebovat. Nerad pracuji s neochotným subjektem, s řádně vybaveným a připraveným subjektem budu postupovat mnohem rychleji. Ale dokud s tím nejsem hotov, potřebuji vás. Tenhle výzkum je nutné dokončit. Je to pravděpodobně vůbec nejdůležitější oblast vědeckého výzkumu všech dob. Potřebuji vás natolik, že - jestli to necítíte jako závazek vůči mně jakožto příteli ani vůči vědeckému pokroku jako takovému, ani jako povinnost v zájmu blaha všeho lidstva - tedy, pak bych vás musel donutit, abyste sloužil vyššímu zájmu. Bude-li to třeba, získám příkaz k Nařízené ter-, tedy k Omezení osobního blaha. Bude-li to třeba, použiji na vás léky jako na nebezpečného psychotika. Vaše odmítání pomoci v této tak významné věci je samozřejmě psychotické. Ale snad vám ani nemusím zdůrazňovat, že bych neskonale raději uvítal vaši svobodnou, dobrovolnou pomoc, bez zákonného nebo psychologického nátlaku. To by byl pro mě jediný rozdíl."

"Pro vás v tom ve skutečnosti není žádný rozdíl," řekl Orr bez bojechtivosti.

"Proč jste se proti mně pustil do boje - zrovna teď? Proč zrovna teď, Georgi? Když už jste pro mě udělal tolik a už jsme skoro u cíle?" Tvůj Bůh je vyčítavý Bůh. Ale vina nebyla to pravé, jak se dostat na George Orra; kdyby si příliš připouštěl pocity viny, nemohl by se dožít třicítky.

"Protože čím víc v tom pokračujete, tím víc se všechno zhoršuje. A teď, místo abyste mě ochránil před účinnými sny, chcete je mít sám. Nelíbí se mi, že celý svět žije v mých snech, ale rozhodně nechci, aby žil ve vašich."

"Co myslíte tím, že se to zhoršuje? Podívejte se, Georgi." Takže jako muž s mužem. Rozum zvítězí.

"Sedneme si a popovídáme si o tom... Za těch pár týdnů, co spolu pracujeme, jsme toho udělali dost.

Odstranili jsme přelidněnost; obnovili kvalitu života ve městech a ekologickou rovnováhu planety.

Odstranili jsme rakovinu jakožto hlavní příčinu smrti." Začal zvedat své silné, šedé prsty a vypočítávat.

"Odstranili jsme rasový problém, rasovou nenávist. Odstranili jsme válku. Odstranili jsme riziko

zhoršování lidského druhu a kvality genofondu. Odstranili jsme - nebo ještě odstraňujeme - chudobu, ekonomickou nerovnost, třídní boj na celém světě. Co ještě zbývá? Duševní choroby, nepřizpůsobivost realitě: to bude ještě chvíli trvat, ale už jsme udělali první krůčky. Pod vedením PROLIDu úspěšně pokračuje proces zmírňování lidského utrpení, fyzického i duševního, a stálý vzrůst cenného individuálního sebevyjádření. To je pokrok, Georgi! Za posledních šest týdnů jsme udělali větší pokrok, než udělalo lidstvo za šest set tisíc let!"

Orr cítil, že by na tyhle argumenty měl odpovědět. Začal: "Ale kam se poděl demokratický systém vlády? Lidé už nemají žádnou možnost volby. Proč je všechno tak náhražkové, proč jsou všichni tak neveselí? Vždyť už ani nelze rozeznat jednoho člověka od druhého - a čím jsou mladší, tím hůř to jde! A to, jak Světový stát nahnal všechny děti do těch středisek -"

Haber ho však rozzlobeně přerušil. "Dětská střediska byla váš vynález, můj ne! Já jsem vám jen stručně nastínil pár návrhů, o čem byste měl snít, tak jak to dělám vždycky; pokusil jsem se vám vsugerovat, jak máte některé z nich zavést do praxe. Jenže tyhle sugesce nikdy nefungovaly, nebo se v procesu vašeho zatraceného primárního myšlení k nepoznání překroutily. Ani mi nemusíte říkat, že kladete odpor, a jakou nechut' máte ke všemu, čeho se snažím dosáhnout v zájmu lidstva - víte, to mně je jasné už od samého začátku. Vy se pokaždé pokoušíte udělat krok zpátky. Vaše vlastní pohnutky jsou naprosto negativní. Kdybyste nebyl pod silným hypnotickým tlakem, když sníte, už byste dávno proměnil svět v prach a popel, už před týdnem! Podívejte se, co se vám skoro povedlo tenkrát v noci, jak jste se vypařil s tou právnickou -"

"Je mrtvá," řekl Orr.

"Dobře jí tak. Měla na vás destruktivní vliv. Byla neodpovědná. Vy nemáte žádné sociální vědomí, neznáte altruismus. Jste morální medúza. Pokaždé se vám v hypnóze snažím vštípit společenskou odpovědnost, pokaždé! A vždycky to vychází zpotvořeně, zmršeně. Zrovna s těmi Dětskými středisky. Sugeroval jsem vám, že rodina má primární vliv na formování struktur neurotické osobnosti a že by jistým způsobem mohla být v ideální společnosti modifikována. Váš sen z toho prostě vytrhl tu nejprimitivnější interpretaci, smísl jste ji s lacinými utopickými idejemi, nebo možná s cynickými antiutopickými idejemi a vyrobil jste Střediska. Která, mimochodem, jsou prese všechno lepší než to, co bylo před nimi! V tomhle světě téměř neexistuje schizofrenie, víte o tom vůbec? Je to vzácné onemocnění!" Haberovy tmavé oči se blýskaly, rty měl zkřivené.

"Třeba jsou některé věci lepší než - než dřív," řekl Orr, který se už vzdal naděje na možnost dialogu. "Ale jak pokračujete, zhoršují se. Já se nepokouším vaše dílo zpotvořit, to vy chcete dělat něco, co prostě nejde. Já mám ten dar, to nadání, já to vím; vím taky, jak mě to zavazuje. Používat to, jen když musím. Když není jiná alternativa. Ted' ale jsou alternativy. Musím s tím přestat."

"Ted' nemůžeme přestat - vždyť jsme teprv začali! Teprve začínáme získávat nad touhle vaší schopností vůbec nějakou kontrolu. Už jsem od toho jen krůček, už se mi to musí povést. Žádné osobní strachy nemohou stát v cestě dobru, které lidstvu přinese tahle nová schopnost lidského mozku!"

Haber řečnil. Orr se na něj díval, ale temné oči, které hleděly přímo na něj, jeho pohled neopětovaly, neviděly ho. Proslov pokračoval.

"Pokouším se o to, aby se tato nová schopnost stala opakovatelnou. Je tu analogie s vynálezem knihtisku, s použitím jakékoli nové technické nebo vědecké myšlenky. Nelze-li experiment nebo metodu úspěšně opakovat, nemá žádný smysl. Tak i e-stav, dokud byl uzavřen v mozku jediného člověka, nebyl lidstvu o nic prospěšnější než klíč, který je zamčený v pokoji, anebo jediná sterilní mutace génia. Ale já získám prostředky k tomu, abych ten klíč z pokoje dostal. A ten 'klíč' bude v evoluci lidstva stejným milníkem, jako samotný vývoj rozumného mozku! Jakýkoli mozek, který jej může použít, si zaslouží, aby měl tu možnost. Když vhodný, vyškolený, připravený subjekt vstoupí do e-stavu stimulován Zesilovačem, bude pod úplnou autohypnotickou kontrolou. Nic se neoponechá náhodě, nahodilému impulzu, iracionálnímu narcistnímu rozmaru. Už tu nebude žádné napětí mezi vašim směřováním k nihilismu a mou cestou k pokroku, vaší touhou po nirváně a mým vědomým, promyšleným plánováním dobra pro všechny. Až budu mít svoje metody přesvědčivě prověřené, tak můžete klidně jít. Úplně svobodně. A protože mi tu celou dobu omíláte, jak se chcete osvobodit od odpovědnosti, jak nechcete mít účinné sny, tak vám slibuju, že můj první účinný sen bude o vašem 'vyléčení' - a vám se pak už žádný

účinný sen víckrát zdát nebude."

Orr povstal; stál bez hnutí a hleděl na Habera; jeho tvář byla klidná, ale intenzivně soustředěná a bdělá. "Vy budete řídit vlastní sny," řekl, "sám - bez pomoci, bez kontroly někoho dalšího?"

"Vždyť už celé týdny řídím vaše. V mém případě, a to je přece jasné, že budu prvním subjektem vlastního experimentu, jde o absolutní etickou povinnost, v mém případě bude vše naprosto spolehlivě kontrolováno vůlí."

"Zkoušel jsem autohypnózu, než jsem začal brát ty léky -"

"Jo, to jste už jednou říkal; bez úspěchu, samozřejmě. Otázka vzdorujícího subjektu, který dosáhne úspěšné autosugesce, je zajímavá, ale vy jste ji nemohl prověřit; vy nejste profesionální psycholog, nejste vyškolený hypnotizér, a už jste byl celou tou věcí emocionálně narušený; nikam to nevedlo, jak jinak, vidíte. Ale já jsem profesionál, já vím přesně, co dělám. Umím si vsugerovat celý sen a snít jej do poslední podrobnosti přesně tak, jak jsem ho ve svém bdělém stavu vymyslel. Minulý týden jsem to prováděl každou noc, jako trénink. Až Zesilovač zesynchronizuje ten generalizovaný vzorec e-stavu s mým vlastním d-stavem, budu moci snít účinné sny. A pak - a pak -" Rty mezi kučeravými vousy se rozevřely ve strnulém úsměvu, extatickém šklebu; Orr se odvrátil, jako by spatřil něco, co neměl, bylo to současně děsivé i patetické. "Pak bude tenhle svět jako nebe, a lidé budou jako bohové!"

"To jsme, to už jsme," řekl Orr, ale ten druhý mu nevěnoval pozornost.

"Není čeho se bát. Nebezpečná doba - jen kdybychom o ní byli věděli - byla ta, kdy jste měl schopnost účinného snění vy sám, a nevěděl jste, co si s ní počít. Kdybyste ke mně nepřišel, kdyby vás neposlali do rukou erudovaného odborníka, kdo ví, co by se bylo mohlo stát. Ale vy jste byl tady, a já jsem tu byl s vámi: jak se říká, geniální je ten, kdo je v pravou chvíli na pravém místě!" Hlasitě se rozesmál. "Takže teď není čeho se bát, všechno už to jde mimo vás. Já vím, z hlediska vědy i morálky, co dělám a jak to mám udělat. Víím, kam jdu."

"Sopky chrlí oheň," zamumlal Orr.

"Cože?"

"Můžu už jít?"

"Na shledanou zítra v pět."

"Přijdu," řekl Orr a odešel.

10

Il descend, réveillé, l'autre côté du reve.

- V. Hugo: Contemplations

Byly teprve tři hodiny. Měl by se vrátit do své kanceláře v oddělení parků a dokončit plány jihozápadní předměstské zábavní oblasti; neudělal to však. Krátce na to pomyslel a hned to zavrhl. I když ho jeho paměť ujistěovala, že to místo už zastává pět let, on své paměti nedůvěřoval; tahle práce neměla nic společného se skutečností. Nebyla to práce, kterou by měl dělat. Nebyla to jeho práce.

Uvědomoval si, že tím, jak odsouvá velkou část jediné skutečnosti, jediné existence, do oblasti neskutečna, podstupuje stejné riziko jako duševně choří: ztrátu pocitu svobodné vůle. Věděl, že popírá-li člověk to, co existuje, ovládne jej to, co není skutečné - přeludy, fantazie, hrůzy, které se zjevují, aby zaplnily prázdnotu. Ta prázdnota se však už dostavila. Tenhle život nebyl skutečný, byl prázdný; předivo snu, který jej stvořil, bylo řídké a tenké. Jestli je tohle život, tak je snad lepší nicota. Ať přijdou ty přízraky i stvůry zplozené spánkem rozumu! Půjde domů a nevezme si žádné léky, bude jen spát, i těmi sny, co se mu mohou zdát.

V centru města vystoupil z lanovky a místo toho, aby počkal na autobus, vydal se ke své čtvrti pěšky; vždycky rád chodil pěšky.

Stranou Parku radostných lásek ještě stál kus staré dálnice, obrovská rampa, patrně pozůstatek posledních agonických křečí dálniční mánie sedmdesátých let; kdysi asi vedla na Markhamův most, ale teď její torzo trčelo do vzduchu devět metrů nad Front Avenue. Při asanaci a přestavbě města po letech

Moru byla ta rampa ušetřena snad proto, že byla tak obrovská, tak zbytečná a tak šeredná, že byla pro americké oko neviditelná. Prostě tu stála, na vozovce už zapustilo kořeny pár keřů, zatímco pod ní vyrostl shluk budov jako vlaštovčí hnízda ve skále. V tomhle ošumělém a zapomenutém kousku města se ještě udržely malé obchůdky, soukromé trhy, špinavé hospůdky a podobné podniky, které tu přežívaly bez ohledu na Racionální spotřebitelské přiděly a obrovskou konkurenci sítě supermarketů a prodejen SPC, jimiž protékalo devadesát procent světového obchodu.

Jeden z obchůdků hned pod rampou byl obchod s použitým zbožím. Vývěsní tabule nad výlohami hlásala STAROŽITNOSTI a další oprýskaný nápis vyvedený neuměle přímo na skle VETEŠNICTVÍ. V jedné z výloh byla vystavena amatérská, podomácku vyráběná keramika a ve druhé stará houpací židle, přes kterou byl přehozen kašmírový šál prožraný od molů. Všude kolem se povalovalo nejrůznější kulturní harampádí; koňská podkova, hodiny s natahováním na péro, nějaký záhadný mlékárenský předmět, rámeček s fotografií prezidenta Eisenhowera, lehce naštipnutá skleněná koule, v níž ležely tři ecuadorské mince, plastické záchodové prkénko zdobené obrázky chaluh a krabů, ohmataný růženec a hromada starých hi-fi desek na pětáctyřicet otáček s označením Dobrý stav, ale zjevně poškrábaných. To je přesně místo, pomyslel si Orr, kde by mohla načas pracovat matka Heather. Z náhlého popudu vešel dovnitř.

Uvnitř bylo chladno a šero. Jednu stěnu tvořil pylon rampy, vysoká tmavá bezvýrazná betonová plocha působila jako stěna podmořské jeskyně. Z pološera mezi nestvůrným ohromným nábytkem, horami polozničených akčních maleb a replik starožitných kolovrátků, z nichž se časem staly opravdové starožitnosti, i když úplně nefunkční, z těchto stinných prostor plných zbytečných věcí se vynořila obrovská postava a pomalu jakoby plula vpřed, tiše jako plaz. Majitelem obchůdku byl Cizinec. Zvedl svůj ohnutý levý loket a řekl: "Dobrý den. Přejete si nějaký předmět -"

"Děkuji, jenom se dívám."

"Pokračujte prosím," řekl majitel. Poněkud ustoupil do stínů mezi haraburdí a zůstal tam stát bez hnutí. Orr pozoroval hru světla na ucouraných pávích perech, prohlédl si domácí promítačku z roku 1950, modrobílý servis na saké, horu časopisů Mad, které byly oceněny poměrně vysoko. Potěžkal pevné železné kladivo a obdivoval jeho vyváženost; byl to dobře udělaný nástroj, dobrá věc. "To jste vybral sám?" zeptal se majitele, rád by věděl, co sami Cizinci mohou ocenit z těch trosek předlouhé historie Ameriky.

"Co přijde, je přijatelné," odpověděl Cizinec.

Sympatický přístup. "Zajímalo by mě, jestli byste mi mohl něco povědět. Co ve vašem jazyce znamená slovo iakhlu?"

Majitel pomalu popošel dopředu, vyhýbaje se svým širokým krunýřovitým brněním křehkým předmětům.

"Nekomunikovatelné. Jazyk užívaný pro komunikaci s Jednotlivými osobami neobsahuje jiné formy vztahů. Žor Žor." Pravá ruka, velká, nazelenalá končetina připomínající ploutev se k němu vztáhla pomalým a možná opatrným pohybem. "Tiua'k Ennbe Ennbe."

Orr si s tím potřásl rukou. Tvor se nehýbal, zřejmě ho pozoroval, i když v jeho hlavě, v tom tmavém, parou naplněném prostoru nebyly vidět oči. Jestli to vůbec byla hlava. Obsahovalo to silné brnění, ten zelenavý krunýř vůbec nějaký určitý tvar? Nevěděl. Každopádně se cítil s Tiua'kem Ennbe Ennbe úplně v pohodě.

"Vy jste asi," řekl opět z náhlého popudu, "náhodou neznal někoho, kdo by se jmenoval Lelache?"

"Lelache. Ne. Vy hledáte Lelache."

"Ztratil jsem Lelachovou."

"Míjení v mlze," poznamenal Cizinec.

"To je přesně ono," řekl Orr. Zdvihl z přeplněného stolu před sebou malou bílou bustu Franze Schuberta, asi to kdysi byla odměna klavírního učitele pro žáka. Mě nerozházíte, napsal žák na spodek busty. Schubert měl skutečně pokojnou a nezúčastněnou tvar jako malý brýlatý Buddha. "Kolik to stojí?" zeptal se Orr.

"Pět nových centů," odpověděl Tiua'k Ennbe Ennbe.

Orr mu podal federální niklák.

"Dá se nějak řídit iakhlu, aby to šlo... tak jak má?"

Cizinec si vzal niklák a majestátně se odsunul ke starožitné chromované pokladně, o níž si Orr původně myslel, že je také na prodej. Pokladna cinkla a Cizinec za ní chvíli zůstal stát.

"Jedna vlašťovka nedělá jaro," řekl. "Mnoho rukou ulehčí práci." Zastavil se, zjevně nespokojený s výsledkem tohoto úsilí o překlenutí komunikační propasti. Chvíli tiše stál, pak přešel k výloze a přesným strojovým pohybem vytáhl z hromady starožitných desek jednu a podal ji Orrovi. Byla to nahrávka Beatles Jen když mi trochu píchnou kamarádi.

"Dar," řekl. "Je to přijatelné -"

"Ano," řekl Orr a vzal si desku. "Děkuju - moc vám děkuju. Je to od vás milé. Díky moc."

"Byla to pro mě radost," řekl Cizinec. I když byl mechanicky produkován hlas monotónní a brnění nemělo žádný výraz, byl si Orr jistý, že je Tiua'k Ennbe Ennbe doopravdy rád; Orr sám byl dojatý.

"Můžu si to zahrát u svého bytného, ten má gramofon na staré desky," řekl. "Fakt moc děkuju." Opět si potřásl rukama a Orr odešel.

Když se to tak vezme, uvažoval cestou ke Corbett Avenue, není to div, že jsou Cizinci při mně. Svým způsobem jsem je vynalezl. Nevím sice jak, ale určitě tu nebyli, než se mi o nich zdálo, než jsem je nechal ožít. Takže mezi námi je - a pořád bude - určité spojení.

No ale pak ovšem (přemýšlel a pokračoval v chůzi), když se to tak vezme, měl by být při mně celý svět; toho jsem si valnou část taky vysnil. Vždyť ale koneckonců při mně je. Přece jsem jeho částí. Nejsem mimo něj. Jdu a šlapu po zemi, dýchám vzduch a měním ho, jsem s tím světem úplně propojený.

Jen Haber je jiný, a s každým snem se víc mění. Ten je proti mně: naše spojení je negativní. A ta stránka světa, kterou mi on přikázal vysnit, to je to, od čeho se cítím odcizený, proti čemu se cítím bezmocný...

Není to tím, že by byl zlý. Má pravdu, člověk se musí snažit pomáhat druhým. Ale ten přírůstek s hadím sérem byl úplně vedle. Mluvil o tom, že člověk potká druhého, který trpí. To je přece rozdíl. Možná že to, co jsem udělal před čtyřmi lety v dubnu... bylo spravedlivé... (Ale myšlenky mu jako vždycky uhnuly od onoho spáleného světa jinam.) Musíme pomáhat druhým. Jenže není správné hrát si na Boha s masami lidí. Aby byl člověk Bůh, to by musel vědět, co dělá. Ovšem být přesvědčen jen o své vlastní pravdě a správnosti svých motivů, to nestačí. Musíte... to chápat. On nechápe. Pro něj nikdo a nic neexistuje samo o sobě; vidí svět jen jako prostředek k dosažení svého cíle. Nic na tom nemění to, že ten cíl je dobrý; vždyť všechno, co máme, jsou prostředky... Neumí věci přijmout, neumí nechat věci být, neumí je nechat plynout. Je šílený... Všechny by nás mohl strhnout s sebou, strhnout nás jinam, kdyby se mu povedlo navodit si účinné sny. Co mám dělat?

Zrovna když se dostal k téhle otázce, došel ke starému domu na Corbett Avenue.

Zastavil se v suterénu, aby si vypůjčil staříčkový gramofon od Mannieho Ahrense, správce. To znamenalo dát si s ním čaj. Mannie mu vždycky uvařil čaj, protože Orr nekouřil a nemohl vtáhnout kouř, aby se nerozkašlal. Trochu si povídali o věcech obecných. Mannie nenáviděl sportovní utkání; seděl doma a každé odpoledne sledoval výchovné pořady SPC pro děti v předstřediskovém věku. "Ta loutka aligátora, Dooby Doo, je fakt senzační," řekl. V konverzaci vznikaly dlouhé odmlky, zrcadlící obrovské díry v tkanivu Mannieho myslí, řádně porušené dlouholetým užíváním drog. Ale byl tu, v tom špinavém suterénu, mír a soukromí, a slabý čaj z indického konopí měl na Orra lehce relaxační účinek. Nakonec odvěkl gramofon nahoru a zapojil ho do zásuvky ve zdi ve svém pustém obýváku. Položil desku na kotouč a pak podržel rameno přenosky nad otáčejícím se kotoučem. Co vlastně chtěl?

Nevěděl. Nejspíš pomoc. No dobře, co přišlo, bude přijatelné, jak řekl Tiua'k Ennbe Ennbe.

Opatrně nasadil jehlu do krajní drážky a lehl si vedle gramofonu na zaprášenou podlahu.

Potřebuješ někoho?

Ty potřebuješ mít někoho rád.

Přístroj byl automatický; když deska dohrála, tiše zavrčel, pak v něm klaplo a jehla se vrátila na první drážku.

Ze všeho se dostanu,
jen když mi trochu píchnou kamarádi.

Když deska hrála po jedenácté, Orr usnul zdravým spánkem.

Heather se probudila ve vysokém, pustém, zešeřelém pokoji s pocitem neklidu. Kde to proboha je? Usnula. Usnula vsedě na podlaze opřená o piano a s nataženými nohama. Po marihuaně byla vždycky ospalá a taky otupělá, ale nešlo to nevzít si a urazit skalního feťáka Mannieho, tu starou trosku. George ležel na podlaze rovně jako kočka stažená z kůže vedle gramofonu, který se vytrvale prokousával písni. Jen když mi trochu píchnou kamarádi ke středu talíře. Pomalu ztlumila zvuk a pak přístroj zastavila. George se ani nepohnul; ústa měl pootevřená, oči pevně zavřené. To je divné, že oba usnuli při poslechu hudby. Zvedla se a šla se do kuchyně podívat, co by tam mohlo být k večeři.

Kristepane, vepřová játra. To bylo to nejhodnotnější a nejvýživnější, co člověk mohl dostat na přiděl za tři masové poukázky. Koupila je včera v nákupním středisku. Tenoučce je nakrájet a osmažit s nasoleným vepřovým a s cibulkou... No dobře, sama už měla dost velký hlad, aby dokázala sníst i vepřová játra, a George nebyl vybíravý. Když uvařila něco slušného, tak to snědl a pochválil, a když měli mizerná játra, tak je prostě snědl. Chvála budiž Bohu, od něhož přichází veškeré požehnání včetně dobrých chlapů.

Když uklízela stůl v kuchyni a připravovala dvě brambory a půlku kapusty na vaření, každou chvíli se zastavila: cítila se nějak podivně. Jakoby dezorientovaná. To po té zatracené trávě a taky z toho, jak spala tak dlouho na podlaze, z čeho jiného.

Přišel George, rozcuchaný, košili měl celou od prachu. Zahledl se na ni. "No dobrýtro!" řekla.

Díval se na ni a usmíval se širokým zářivým úsměvem, který vyjadřoval neskonale radost. Nikdy v životě jí nikdo neudělal takovou poklonu; úplně ji přivedlo do rozpaků, že takovou radost způsobila. "Má milá ženo," řekl a vzal ji za ruce. Podíval se na ně, prohlédl si dlaně i hřbety a pak si je přiložil ke tváři.

"Měla bys být hnědá," řekl a ona ke svému úžasu spatřila v jeho očích slzy. Na okamžik, pouze na jediný okamžik, jí blesklo hlavou tušení, jak to vlastně bylo; vzpomněla si, že byla hnědá a v jediném kratičkém záblesku si vybavila ticho ve srubu tenkrát v noci, zvuk potoka a mnoho jiných věcí. Ted' však bylo přednější myslet na George. Držel ji za ruce a ona držela jeho. "Jsi vyřízený," řekla, "jsi zničený, usínáš na podlaze. To všechno ten lump Haber. Už k němu nechod'. Prostě tam nechod'! To už je jedno, co udělá, dáme to k soudu, odvoláme se, a jestli ti obstará příkaz k Omezení a strčí tě do Linntonu, tak ti seženeme jiného psychiatra. Nemůžeš už s ním pokračovat, ničí tě."

"Nikdo mě nemůže zničit," řekl a krátce se zasmál, znělo to spíš jako vzlyk, "nikdo, ted' když mi kamarádi vždycky trochu píchnou. Půjdu tam zas, už to nebude trvat dlouho. O sebe už ted' strach nemám. Ale neboj se..." Přitiskl se k sobě všemi dosažitelnými místy těla, absolutně splynuli, zatímco na pánvi syčela játra s cibulí. "Já jsem taky usnula," řekla mu s ústy na jeho krku, "byla jsem úplně hotová z opisování těch idiotských dopisů pro starého Ruttiho. Ta deska, co jsi koupil, je fajn, jako malá jsem měla ráda Beatles, jenže pak je na vládních stanicích přestali vysílat."

"To byl dárek," řekl George, ale játra už se na pánvi škvířila a ona se mu musela vyvinout a něco s nimi provést. Při večeři z ní George nespustil oči; ona se na něj také stále dívala. Byli sedm měsíců manželé. Neříkali už nic důležitého. Umyli nádobí a šli do postele. V posteli se milovali. Potom v objetí usnuli. Ve spánku Heather slyšela hukot potoka plný zpěvavých hlásek nenarozených dětí.

George viděl ve snu hlubiny širého moře.

Heather byla sekretářkou ve vysloužilé a zbytečné advokátní kanceláři pánů Pondera a Ruttiho. Když odešla z práce, nejela jako obvykle trolejbusem a tramvají domů, ale nastoupila do lanovky, která jela nahoru do Washingtonova parku. Domluvila si s Georgem, že by se s ním mohla setkat v PROLIDu, protože sezení mu začínalo až v pět hodin. Pak by spolu mohli jít do města a pojist v nějaké restauraci SPC v komplexu Mezinárodního střediska. "Bude to v pořádku," řekl jí, protože mu bylo jasné, proč tam chce Heather jít, a chtěl tím říct, že on sám bude v pořádku. Odpověděla: "Já vím. Ale bylo by to fajn, najíst se jednou venku, našetřila jsem pár stravenek. Co takhle Casa Boliviana, tam jsme ještě nebyli."

Dorazila k věžové budově PROLIDu moc brzy a čekala na mramorových schodech. Přijel dalším vozem. Viděla ho, jak vystupuje, spolu s ostatními, které nevnímala. Menší chlapík s pěknou postavou,

působil vyrovnaně, přívětivě. Měl pěkné pohyby, i když se jako většina kancelářských pracovníků trochu hrbil. Když ji uviděl, jeho jasné a světlé oči se rozzářily a usmál se: zase ten zářivý úsměv vyjadřující nelíčenou radost. Vášnivě ho milovala. Jestli mu Haber znovu ublíží, vejde dovnitř a roztrhá Habera na kousky. Obvykle jí byly bouřlivé city cizí, ale jen když nešlo o George. A dnes se ještě ke všemu z neznámých důvodů cítila jinak než obvykle. Byla smělejší, drsnější. Dvakrát v práci vykřikla Do prdele, což starého Ruttiho málem porazilo. Sotvakdy předtím řekla něco takového nahlas, a ani to snad nikdy neměla v úmyslu, a přesto to udělala, jako kdyby to byl dávný zvyk, jehož se člověk těžko zbavuje...

"Ahoj, Georgi," usmála se.

"Ahoj," řekl a vzal ji za ruce. "Ty jsi ale krásná."

Jak si může někdo myslet, že ten člověk je nemocný? No prosím, tak má divné sny. Je to lepší, než kdyby byl obyčejný, hrabivý a nevrlý jako asi čtvrtina všech lidí, které kdy poznala.

"Už je pět," řekla. "Počkám tady dole. Když bude pršet, budu v hale. Je jak Napoleonova hrobka, ten černý mramor a tak. Venku je ale hezky. Je tu slyšet řvát lvy ze zoo."

"Pojď se mnou nahoru," řekl. "Vždyť už prší." Skutečně už pršelo, byl to ten nekonečný vlahý jarní deštík - antarktický led, jenž zvolna dopadal na hlavy dětem těch, kteří nechali ledovec roztát. "Má krásnou čekárnu. Uvidíš tam nejspíš pár papalášů z federálu a tři až čtyři hlavy států. Celý taneční pořádek ředitele PROLIDu. A já se pokaždé musím tím davem proplítat, aby mě všichni viděli, pokaždé, k sakru. Krotký blázen doktora Habera. Jeho výstavní kousek. Jeho symbolický pacient." Odvedl ji velkou halou pod kupolí Pantheonu po pohyblivých chodnících až na neuvěřitelný, zřejmě nekonečný spirálový eskalátor. "PROLID opravdu řídí svět, to je fakt," řekl. "Pořád si říkám, proč Haber potřebuje ještě nějakou jinou formu moci. Panebože, jako by to nestačilo! Copak nemůže přestat tady a teď? Je jak Alexandr Veliký, pořád musí dobývat nové světy. Tomu jsem nikdy nerozuměl. Jak to šlo dnes v práci?" Nebyl ve své kůži, proto tolik mluvil; ale nevypadal deprimovaný nebo sklíčeně jako celé týdny předtím. Něco mu vrátilo jeho vnitřní rovnováhu. Nikdy nevěřila, že by ji mohl ztratit nadlouho, ztratit cestu, ocitnout se někde jinde; přesto byl pořád nešťastnější. Teď ale ne, a ta změna byla tak náhlá a úplná, že by ji opravdu zajímalo, jak toho dosáhl. Vlastně si toho poprvé všimla včera večer, když seděli v tom věčně nezařízeném obývacím a poslouchali tu uhozenou a něžnou písničku Beatles a oba přitom usnuli. Od té doby byl zase sám sebou.

V Haberově ohromné elegantní čekárně nikdo neseděl. George řekl své jméno jakési věci u dveří, jež připomínala psací stůl. Byl to automatický vrátný, vysvětlil Heather. Nervózně zažertovala, zda tam nemají také automatické milenky, když se otevřely dveře a stanul v nich Haber.

Setkala se s ním jen jednou, a to krátce, když u něho byl George poprvé. Už zapomněla, jaký je to velký člověk, jaký má obrovský vous, jak impozantním dojmem působí. "Tak jdeme na to, Georgi," zaburácel. Naháněl jí hrůzu. Celá se schoulila. Zpozořoval ji. "Paní Orrová - to jsem rád, že vás vidím! To je prima, že jste přišla! Pojďte taky dovnitř." "Ne, to ne. Já jen -"

"Ale jen pojďte. Jestlipak víte, že tohle je pravděpodobně Georgeovo poslední sezení? Řekl vám to vůbec? Dneska to ukončíme. Určitě musíte být u toho. Pojďte. Dnes jsem lidi pustil dřív domů. Asi jste viděli ten úprk na eskalátoru směrem dolů. Připadá mi, že dnes večer bych to tu měl mít pro sebe. Tak jsme tady, posad'te se tamhle." Mluvil a mluvil; nebylo třeba něco smysluplného odpovídat. Haberovy způsoby ji fascinovaly, fascinoval ji triumfální pocit sebevědomí, který z něj vyzařoval; už zapomněla, jak tenhle muž překypuje energií, že je to člověk v nadživotní velikosti. Bylo opravdu neuvěřitelné, že by takový člověk, vůdčí světová osobnost a velký vědec, měl celé týdny trávit osobní terapií George, takové nuly. Georgeův případ byl ovšem velmi zajímavý, velmi významný z vědeckého hlediska.

"Už jen jedno poslední sezení," říkal, zatímco něco seřizoval na přístroji ve zdi hned u pohovky. Přístroj vypadal jako počítač. "Jeden jediný poslední řízený sen, a potom, jak doufám, bude po problému. Jdeme na to, Georgi?"

Používal jméno jejího manžela často. Vzpomněla si, že George před pár týdny řekl: "Pořád mě oslovuje jménem; jako by si chtěl v jednom kuse připomínat, že tam není sám."

"Jasně, jdu na to," oznámil George a posadil se na pohovku; zadíval se na Heather a usmál se. Haber mu náhle začal na hlavu připevňovat věcičky na drátech, přičemž mu rozhrnoval husté vlasy, aby se dostal na kůži. Heather si vzpomněla, jak sama absolvovala ten proces záznamu mozkové činnosti jako část

souboru testů, jež musel prodělat každý federální občan. Neměla dobrý pocit, že to dělají jejímu muži. Jako kdyby ty elektrody byly malé přísavky, které mohou vysát z Georgeovy hlavy myšlenky a proměnit je v klikyháky na papíře, v nesmyslný písemný blábol šilence. Georgeova tvář teď měla výraz maximálního soustředění. Na co myslí?

Haber náhle položil Georgeovi ruku na krk, jako by ho chtěl začít škrtit, druhou ruku natáhl po magnetofonu a spustil pásek, který začal jeho vlastním hlasem odříkávat slova hypnotické přede hry:

"Upadáte do hypnotického stavu..." Za pár vteřin pásek zastavil a vyzkoušel, zda je George zhypnotizovaný. Byl.

"Fajn," řekl Haber a na chvíli se zastavil, zřejmě se zamyslel. Obrovský, jako grizzly stojící na zadních, zůstal stát mezi ní a pasivní postavou na pohovce.

"Teď dobře poslouchajte, Georgi, a pamatujte si, co vám říkám. Jste v hlubokém hypnotickém spánku a budete výslovně poslouchat pokyny, které vám budu dávat. Až vám řeknu, tak usnete a budete snít. Budete mít účinný sen. Bude se vám zdát, že jste úplně normální - že jste úplně jako všichni ostatní. Bude se vám zdát, že jste kdysi měl schopnost účinně snít, nebo jste si myslel, že ji máte, ale že to už není pravda. Od nynějška budete mít sny jako každý jiný člověk, budou mít význam jen pro vás samotného, nebudou mít žádný vliv na vnější realitu. Všechno tohle se vám bude zdát; nezáleží na tom, jakou symboliku k vyjádření snu použijete, jeho účinný obsah bude ten, že už nedovedete účinně snít. Bude to příjemný sen a probudíte se, až třikrát vyřknu vaše jméno. Budete se cítit v pohodě a svěží. Po tomhle snu už nikdy nebudete snít účinně. Tak, teď si lehněte. Udělejte si pohodlí. Usínáte. Spíte. Antverpy!"

Když Haber vyřkl poslední slovo, George pohnul rty a a cosi řekl tichým, vzdáleným hlasem spáče, který mluví ze spánku. Heather to neslyšela, ale najednou si vzpomněla na včerejší večer; už skoro spala, přivinutá k němu, když cosi řekl nahlas, znělo to jako "pereny". "Cože?" řekla a on neodpověděl, spal. Jako teď.

Srdce se jí stáhlo, když ho pozorovala, jak tam leží, ruce pokojně podle těla, tak bezbranný.

Haber povstal a stiskl bílé tlačítko na boku přístroje v hlavách pohovky; vedly k němu některé z elektrod a jiné zas vedly k elektroencefalografu, ten poznala. Takže ta věc ve stěně musí být Zesilovač, kolem něho se točil celý ten výzkum.

Haber přešel k Heather, utopené v ohromném koženém křesle. Byla to pravá kůže, už skoro zapomněla, jak vypadala pravá kůže. Byla jako vinylkůže, ale mnohem zajímavější na omak. Heather byla vystrašená. Nevěděla, co se děje. Úkosem se podívala na velkého muže, který stál před ní, na toho medvěda-šamana-boha.

"Teď právě kulminuje, paní Orrová," říkal jí potichu, "dlouhá série vsugerovaných snů. Cestu k tomuhle sezení - k tomuhle snu - jsme budovali několik týdnů. Jsem rád, že jste přišla, nechtěl jsem vás o to žádat, ale vaše přítomnost je další příznivá okolnost, která přispívá k tomu, aby se cítil úplně bezpečný a plný důvěry. On ví, že když jste tady, nemůžu na něj vytáhnout žádné figle! Víte? Vlastně jsem si úplně jistý úspěchem. Já to dokážu! Závislost na lécích úplně pomine, jakmile George přestane být posedlý strachem ze snění. Je to všechno jen věc podmiňování... Musím jít hlídat EEG, teď se mu něco zdá." Rychle se přesunul k elektroencefalografu. Seděla nehybně, pozorovala Georgeovu klidnou tvář, z níž zmizel výraz soustředění, jakýkoli výraz. Tak by mohl vypadat po smrti.

Dr. Haber se začal věnovat přístrojům, věnoval se jim důkladně, nastavoval je, sledoval je. Vůbec si nevšímal George.

"Tady," řekl tiše - ne jí, pomyslela si Heather, on sám byl své publikum. "Tady je to. Teď. Teď malá přestávka, spánek druhého stadia mezi sny." Provedl něco na tom zařízení ve zdi. "Teď si uděláme malou zkoušku..." Přešel zpátky k ní; byla by radši, kdyby ji úplně ignoroval, místo aby předstíral konverzaci. Jako by nikdy neslyšel o prospěšnosti ticha. "Váš manžel tady prokazuje neocenitelnou službu výzkumu, paní Orrová. Je to jedinečný pacient. To, co jsme se naučili o povaze snění a o využívání snů při léčbě pomocí kladného i záporného podmiňování, to má doslova nedocenitelnou hodnotu pro všechny lidi bez rozdílu. Vy víte, co znamená zkratka PROLID. Prospěch lidstva: výzkum a vývoj. Z tohoto případu jsme získali znalosti, jež lidstvu přinesou obrovský, nezměrný prospěch. Taková úžasná věc se vyvine z něčeho, co nejdřív vypadalo jako banální případ závislosti na lécích! Ale nejúžasnější na tom je, že ti vědečtí nádeníci na lékařské fakultě měli tolik rozumu pohromadě, že si na tom případě všimli něčeho

zvláštního a poslali ho ke mně. Takovou bystrost můžete od klinických psychologů z univerzity čekat málokdy." Po celou dobu sledoval hodinky. "Tak zas k Miláčkovi," poručil si a rychle přešel na druhou stranu místnosti. Opět něco provedl se Zesilovačem a pak hlasitě řekl: "Georgi. Ještě spíte, ale slyšíte mne. Slyšíte mne a dokonale mi rozumíte. Kývněte, jestli mě slyšíte."

Klidná tvář nezměnila výraz, ale hlava jednou kývla. Jako loutka na provázku.

"Výborně. Teď dobře poslouchajte. Budete mít další živý sen. Bude se vám zdát, že... že tady na stěně je fototapeta, tady u mě v kanceláři. Velká fotka hory Mount Hood, celé zasněžené. Bude se vám zdát, že vidíte tu tapetu tady na stěně za psacím stolem, přímo tady v kanceláři. Fajn. Teď budete spát, a snít... Antverpy."

Znovu se začal horečně věnovat svým přístrojům. "Tady," zašeptal. "Tak... výborně... fajn."

Přístroje ztichly. George tiše ležel. Dokonce i Haber se přestal pohybovat a zmlkl. Ve velké, spoře osvětlené místnosti se skleněnou stěnou hledící do deště se neozval ani zvuk. Haber stál u elektroencefalografu s hlavou otočenou ke stěně za stolem.

Nic se nestalo.

Heather udělala prsty levé ruky malý kroužek na pružném, zrnitém potahu křesla, na tom, co kdysi bylo kůží živého zvířete, bezprostředním povrchem dělicím krávu od vesmíru. V hlavě jí zněla melodie ze staré desky, kterou si včera pouštěli, a nechtěla odtamtud.

Co uvidíš, až zhasnou světla?

Já jen vím, že je to mé...

Nepomyslela by si, že by Haber mohl vydržet tak dlouho bez pohybu, zticha. Najednou mu prsty vylétly k indikátoru. Pak opět stanul a bez hnutí pozoroval prázdnou zeď.

George vzdychl, malátně zvedl ruku, znovu ji spustil a probudil se. Zamrkal a posadil se. Jeho pohled hned zalétl k Heather, jako by se chtěl přesvědčit, zda tam ještě je.

Haber se zamračil a rychlým překvapeným pohybem zmáčkl spodní tlačítko na Zesilovači. "Co se to k sakru děje!" řekl. Díval se na obrazovku elektroencefalografu, na níž stále poskakovaly drobné živé křivky. "Zesilovač do vás pral schémata d-stavu, tak jak to, že jste se krucinál probudil?"

"Já nevím," zívá George. "Prostě jsem se probudil. Vy jste mi nepřikázal, abych se probudil tak brzy?"

"Dal jsem vám obvyklý příkaz. Měl jste se probudit na signál. Ale jak to, že jste překonal stimulaci ze Zesilovače... Musím zvýšit výkon; asi jsem ho zesiloval moc pomalu." Teď jasně hovořil k samotnému Zesilovači, nedalo se o tom pochybovat. Najednou se prudce obrátil ke Georgeovi a řekl: "Tak fajn. Co se vám zdálo?"

"Zdálo se mi, že tu byl obraz hory Mount Hood, tady na zdi, za mou ženou."

Haberovy oči sjely k prázdné zdi, obložené sekvojovými deskami.

"No a co ještě? Ten sen předtím - pamatujete si z něj něco?"

"Snad jo. Počkejte... Myslím, že se mi zdálo, že mám sen, něco takového. Bylo to zmatené. No - byl jsem u Meiera a Franka a kupoval jsem tam nové oblečení, takovou modrou halenu, protože jsem měl nastoupit do nového zaměstnání nebo tak nějak. Nemůžu si vzpomenout. No nic, každopádně tam měli takový letáček, na kterém bylo napsáno, kolik má člověk vážit, když měří tolik a tolik, a naopak. A já jsem byl zrovna uprostřed té stupnice měř i vah pro člověka běžné postavy."

"Jinými slovy, normální," řekl Haber a náhle se rozesmál. Jeho burácivý smích Heather hrozně polekal, po tom napětí a tom tichu.

"To je výborné, Georgi! To je fakt výborné." Popleskal George po rameni a začal mu z hlavy sundávat elektrody. "Dokázali jsme to. Jsme u cíle. Jste z toho venku! Víte to?"

"Myslím si to," řekl mírně George.

"To břemeno je z vašich beder pryč. Je to tak?"

"A je na vašich?"

"A je na mých. Správně!" Znovu ten hlasitý, nadšený výbuch smíchu, tentokrát až příliš dlouhý. Heather by zajímalo, jestli je Haber vždycky takový, nebo jestli je tak rozrušený.

"Doktore Habere," řekl její muž, "mluvil jste někdy o snech s nějakým Cizincem?"

"Myslíte s Aldebaraňanem? Ne. Forde ve Washingtonu na nich zkoušel pár našich testů a taky celou řadu jiných psychologických testů, ale výsledky nedávaly smysl. Tady jsme prostě nezvládli interkomunikační problémy. Oni jsou inteligentní, ale Irchevsky, náš nejlepší xenobiolog, se domnívá, že vůbec nemají rozumové schopnosti a že to, co vypadá jako sociálně integrační chování, je jen určitý druh instinktivního adaptivního mimikry. Nedá se o tom říct nic určitého. S EEG na ně nemůžeme a vlastně ani nedovedeme zjistit, jestli vlastně spí, natož jestli mají sny!"

"Znáte termín iakhlu?"

Haber se zarazil. "Slyšel jsem ho. Je to nepřeložitelné. Vy jste se rozhodl, že to znamená ‚sen‘, že?"

George zavrtěl hlavou. "Nevím, co to znamená. Nepředstírám, že bych měl nějaké vědomosti, které vy nemáte, doktore, ale myslím si, že než budete pokračovat s tím, no, využíváním nové techniky, předtím, než začnete snít, měl byste si promluvit s jedním z Cizinců."

"Se kterým?" Šlehla v tom jasná ironie.

"No prostě s některým. To je jedno."

Haber se zasmál. "A o čem, Georgi?"

Heather viděla, jak světlé oči jejího muže zaplály, když vzhledl na toho většího. "O mně. O snění. O iakhlu. To je jedno. Hlavně když budete poslouchat. Oni vědí, co se při tom děje, a jsou v tom mnohem zkušenější než my všichni."

"V čem?"

"Ve snění - nebo v tom, z čeho snění představuje jen jednu stránku. Dělají to už dlouho. Asi odjakživa. Jsou z času snů. Já tomu nerozumím, neumím to říct slovy. Všechno sní. Hra tvarů, bytí, to všechno jsou sny hmoty. Horniny mají své sny, a země se mění... Ale když se mysl stává vědomou, když se rychlost vývoje zvyšuje, pak musíte být opatrný. Opatrný ke světu. Je to umění. Musíte se tomu naučit, musíte poznat hranice. Vědomá mysl musí být částí celku, úmyslně a uváženě - jako je kámen částí celku nevědomě. Rozumíte? Víte, co tím myslím?"

"Podívejte, to přece není nic nového, to co mi tu povídáte. Duch světa a tak dále. Předvědecká syntéza. Mysticismus je jeden z přístupů k povaze snění, nebo i reality, třebaže není přijatelný pro ty, kdo chtějí a dovedou užívat rozumu."

"Nevím, jestli je to pravda," řekl George beze stopy rozmrzelosti, ale velice vážně. "Ale třeba jen z vědecké zvědavosti zkuste aspoň tohle: než na sobě vyzkoušíte Zesilovač, než ho zapnete, až začnete se svou autosugescí, řekněte tohle: Er' perrehne. Řekněte si to v duchu nahlas. Jednou. Zřetelně. Zkuste to."

"Proč?"

"Protože to funguje."

"Jak to funguje?"

"Kamarádi vám trochu píchnou," řekl George. Vstal. Heather na něj hleděla zděšeně. Co to říká za šílenosti - musel se po té Haberově terapii zbláznit, ona se pořád bála, že k tomu může dojít. Ale Haber mu neodpovídal tak - nebo ano? -, jako by mluvil s nesvéprávným člověkem nebo psychotikem.

"Iakhlu je příliš na jednoho člověka, aby to zvládl sám," řekl George, "vymkne se mu z rukou. Oni vědí, jak se to dá řídit. Nebo tedy ne zrovna řídit, to není pravé slovo; jen to usměrňovat... Já tomu nerozumím. Vy byste mohl. Požádejte je o pomoc. Řekněte Er' perrehne než... zmáčknete to tlačítko na Zesilovači."

"Něco na tom možná bude," řekl Haber. "Mohlo by to stát za výzkum. Dám se do toho, Georgi. Pozvu si sem jednoho Aldebaraňana z kulturního střediska a uvidím, jestli bych o tom mohl získat nějaké informace... To jsou věci, paní Orrová, vidíte? Váš manžel by se měl dát do party s psychiatrickými výzkumníky; je ho škoda na kresličce." Proč to říkal? George byl přece projektantem parků a hřišť. "Má na to talent, úplně od přírody. To by mi ani nenapadlo, abych do toho zatáhl Aldebaraňany, ale třeba to je dobrý nápad. Ovšem vy buďte ráda, že váš muž není psychiatr! Dovedete si představit tu hrůzu, kdyby třeba při obědě začal analyzovat vaše nevědomé touhy?" Hřímal a burácel a přitom je vedl ke dveřím.

"Nenávidím ho," řekla divoce, když sjížděli eskalátorem dolů. "Je to hrozný člověk. Falešný. Nic než velký šarlatán!"

George ji vzal pod paži. Neřekl nic.

"Jsi z toho venku? Fakt jsi z toho venku? Už nebudeš potřebovat léky, a už nebudeš muset na tu hroznou terapii?"

"Myslím, že ne. Vyplní mi papíry a za šest neděl dostanu potvrzení o propuštění. Jestli se budu dobře chovat." Usmál se, trochu unaveně. "Bylo to pro tebe kruté, lásko, ale pro mě ne. Tentokrát ne. Ale mám hrozný hlad. Kam to jdeme na večeři? Casa Boliviana?"

"Do Čínské čtvrti," řekla a zarazila se. "Hana," připojila nervózně. Stará čínská čtvrť byla zbořena spolu s celým centrem města nejmiň před deseti lety. Z nějakého důvodu na to na chvíli úplně zapomněla.

"Myslela jsem Rubyho Loo," opravila se rozpačitě.

George jí stiskl paži. "Tak fajn," řekl.

Dostali se tam snadno; lanovka zastavila za řekou ve starém Lloydově středisku, což bylo kdysi největší nákupní středisko na světě, ještě před Pohromou. Teď už obrovská několikaúrovňová parkoviště vymřela jako dinosauři a četné obchody a sklady podél patrové pasáže byly prázdné, výlohy měly zatlučené prkny. V bizarních romantických fontánkách ze zkrouceného kovu už neproudila voda.

Ozdobné stromky vyrostly do výšky; kořeny rozrušily povrch v okruhu několika metrů kolem původních květináčů. Když kráčeli spoře osvětlenou zanedbanou pasáží, jejich hlasy i kroky se tu dutě rozléhaly.

Ruby Loo sídlil v horním patře. Skleněnou fasádu skoro úplně zakrývaly větve velkého kaštanu. Nebe nad hlavou mělo nazelenalý odstín, tu zvláštní barvu, kterou mívá jen někdy zjara navečer, když se obloha vyjasní po dešti. Heather vzhlédla k tomu nefritovému nebi, vzdálenému, nepravděpodobnému, jasnému; srdce jí poskočilo, cítila, jak z ní úzkost začíná sklouzávat jako stará kůže z hada. Ale byla to jen chvilka. Hned nato došlo ke zvláštnímu zvratu, ke změně. Jako by ji něco stisklo a přidrželo. Skoro se zastavila a pohledem sklouzla z oblohy na prázdné, temné chodníčky kolem. Bylo to podivné místo.

"Je to tu strašidelné," řekla.

George pokrčil rameny; tvář však měl napjatou a zachmuřenou.

Zdvihl se vítr, příliš teplý na tohle dubnové období, i na ta minulé, vlhký horký vítr rozkýval silné větve kaštanů a zavířil smetím v dlouhé, opuštěné pasáži. Červený neonový nápis za rozkývanými větvemi jakoby vybledl a rozevlál se, změnil tvar; už tam nestálo Ruby Loo, už tam nebylo vůbec nic. Nic, co by mělo smysl. Pustými dvory fičel vítr. Heather se odvrátila od George a popošla k nejbližší zdi; rozplakala se. Instinkt jí velel skrýt se, najít výklenek ve zdi a schovat se tam.

"No tak, lásko, no tak... Je to v pořádku. Zavěs se do mě, bude to v pořádku."

Tak to blázním já, pomyslela si, a ne George, celou dobu to nebyl George, ale já.

"Bude to v pořádku," zašeptal ještě jednou, ale jeho hlas jí prozradil, že tomu sám nevěří. I jeho ruce prozrazovaly, že tomu nevěří.

"Co se stalo," vykřikla zoufale, "co se to stalo?"

"Nevím," řekl nepřítomně. Zvedl hlavu a trochu se od ní odvrátil, i když ji stále k sobě tiskl a snažil se utišit její pláč. Jako by něco pozoroval, něčemu naslouchal. Cítila, jak mu pravidelně a hlasitě bije srdce v hrudi.

"Heather, poslouvej. Já se tam musím vrátit."

"Kam vrátit? Co se děje?" Hlas měla tenký a vysoký.

"K Haberovi. Musím tam. Hned teď. Počkej na mě - v restauraci. Počkej na mě, Heather. Nechod' se mnou." A dal se do běhu. Musela za ním. Bez jediného ohlednutí se rozběhl po dlouhých schodech dolů, pak běžel podloubím podél vyschlých vodotrysků. Na konci podloubí čekal vůz lanovky; vskočil do něj. Vyškrábala se za ním, zrovna když se vůz dal do pohybu. Srdce jí v hrudi bolestivě bušilo. "K sakru, co se děje, Georgi?"

"Promiň." Také lapal po dechu. "Musím se tam dostat. Nechci tě do toho tahat."

"Do čeho?" Nenáviděla ho. Seděli na předních sedadlech a prudce oddechovali. "Co má znamenat tahle šílená scéna? Proč se tam vracíš?"

"Haber -, " Georgeovi selhal hlas. "Haber sní," řekl. Heather se zmocnila hluboká tichá hrůza; nevšímala si toho.

"Jak to, sní? No a co?"

"Podívej se z okna."

Zatím se dívala jen na něj, když běželi i pak, co nastoupili do lanovky. Lanovka teď stoupala nad řekou, vysoko nad vodou. V řece však netekla voda. Řeka vyschla. Řečiště bylo popraskané a bahnité ve světle z mostů, zanesené, plné haraburdí a kostí a poztrácených věcí a umírajících ryb. Velké lodi ležely zhroucené na boku podél strmých oslzlých budov doků.

Budovy centra města Portlandu, hlavního města světa, ty vysoké krásné kvádry ze skla a kamene promíšené s odměřenými dávkami zeleně, ty pevnosti vlády - budovy ministerstva výzkumu a vývoje, spojů, průmyslu, ekonomického plánování, životního prostředí - se rozpouštěly. Tály a třásly se jako žele na slunci. Rohy ubíhaly do stran jako sedající šlehačka a zůstávaly po nich jen ohromné mastné čmouhy. Lanovka jela hrozně rychle a ve stanicích nezastavovala: asi je něco s kabelem, pomyslela si Heather bezděčně. Rychle se vyhoupli nad tající centrum města, dost nízko na to, aby slyšeli lomozy a křik. Když vůz lanovky vyjel výš, objevil se Mount Hood, přímo za Georgeovou hlavou, jak tam seděl a díval se na Heather. Asi uviděl na její tváři nebo možná v jejích očích odraz rudé záře, protože se náhle otočil a zadíval se na obrovský převrácený kužel ohně.

Vůz lanovky se divoce kymácel v propasti mezi nehmotným nebem a městem, které ztrácelo tvar.

"Dneska nic není, jak má být," řekla žena vzadu ve voze hlasitě, nervózním tónem.

Zář erupce byla obrovská a děsivá. Její ohromná přírodní aktivita však byla uklidňující ve srovnání s pustou propastí, která se rozevřela před lanovkou na horním konci její dráhy.

Nejasná předtucha, která se zmocnila Heather při pohledu na nazelenalé nebe, se teď vyplňovala. Tady to bylo. Místo, možná i čas naprosté prázdnoty. Přítomnost nepřítomnosti: nekvantifikovatelné jsoucné bez vlastností, do něž se všechno propadlo a z něž už nic nepovstává. Bylo to hrozné, bylo to samotné nic. Cesta nikam.

A na ni vstoupil George, když vůz lanovky zastavil na konečné. Když vystupoval, otočil se a zavolal na Heather: "Počkej na mě, Heather! Nechod' za mnou, nechod' dál!" Ale přestože ho chtěla poslechnout, přišlo to za ní. Zjistila, že všechno zmizelo a že je ztracená v panické temnotě, že křičí na svého muže bez hlasu, v bezbřehém zoufalství, a pak se zhroutila do kuličky, která se ovinula kolem středu její bytosti a padala, padala do bezedné vyprahlé propasti.

Silou vůle, která je obrovská, když se projeví tím správným způsobem ve správný čas, našel George Orr pod svými nohama tvrdý mramor schodů, které vedly nahoru k věži PROLIDu. Šel stále kupředu, zatímco jeho oči mu sdělovaly, že kráčí po mlze, po blátě, po zetlelých mrtvolách, po nesčetných malých ropuchách. Bylo hrozně chladno, přestože to tu páchlo rozžhaveným kovem a spálenými vlasy a masem. Přešel přes halu; poskakovala kolem něj zlatá písmena z aforismu LIDSKÉ ČLOVĚK L V K K. "K" se mu pokoušelo podrazit nohy. Vstoupil na pohyblivý chodník, ačkoli ho neviděl; nastoupil do spirálového eskalátoru, podpíraje jej silou své vůle, a vyjel nahoru do nicoty. Ani nezavřel oči.

V horním patře byla podlaha z ledu. Silná asi jako prst a úplně čirá. Prosvítaly pod ní hvězdy Jižní polokoule. Orr na ni vstoupil a všechny hvězdy hlasitě a falešně zazvonily jako popraskané zvony. Ten odporný zápach tu byl mnohem silnější, obracel se mu žaludek. Šel stále vpřed s nataženými rukama. Musel narazit na výplň Haberových vnějších dveří; neviděl je, ale nahmatal je. Vlk vyl. Láva se valila k městu.

Šel dál a došel až k posledním dveřím. Otevřel je. Za nimi bylo nic.

"Pomozte mi," řekl nahlas, protože ta prázdnota ho hrozila pohltit, vtáhnout ho. Sám neměl sílu vkročit do té nicoty a opět z ní vyjít. V jeho mysli se cosi matně zamžilo: pomyslel na Tiua'ka Ennbe Ennbe, na Schubertovu bustu a také na Heather, jak zuřivě zvolala: "K sakru, co se děje, Georgi!" Zdálo se mu, že to je všechno, s čím může bojovat proti nicotě. Šel dál. Věděl přitom, že může ztratit všechno, co má. Vstoupil do samého středu noční můry.

Byla to chladná, pomalu rotující hustá tma, tvořená strachem, která ho vtahovala, odstředovala, hrozila rozervat na kusy. Věděl, kde stojí Zesilovač. Natáhl svou smrtelnou ruku tím směrem. Dotkl se ho; nahmatal spodní tlačítko a jednou je stiskl.

Pak se skrčil, přikryl si oči rukama a celý se schoulil v šíleném strachu. Když opět zvedl hlavu a vzhlédl, svět opět existoval. Ve špatném stavu, ale existoval.

Nebyli ve věži PROLIDu, ale v nějaké obyčejnější, sešlé kanceláři, kterou nikdy předtím neviděl. Haber bezvládně ležel na pohovce, robustní, bradka mu trčela vzhůru. Vousy měl rudohnědé a pleť bílou, už ne

šedou. Jeho oči byly pootevřené a hleděly do nicoty.

Orr odstranil elektrody, jejichž dráty se kroutily jako hlísti mezi Haberovou hlavou a Zesilovačem.

Podíval se na přístroj, jenž byl teď úplně odkrytý; měl by se zničit, pomyslel si. Ale neměl představu jak, ani k tomu neměl sílu. Ničení se mu přičilo. Stroj je nevinnější, svatější než zvíře. Ten nemá žádné úmysly, jen ty, co do něj vložíme.

"Doktore Habere," řekl Orr a trochu zatřásl velkými silnými rameny. "Habere! Probud'te se!"

Po chvíli se velké tělo pohnulo a za další chvíli se posadilo. Bylo ochablé a uvolněné. Koutky rtů visely dolů. Oči hleděly přímo do temnoty, do nicoty, do nebytí, jež zcela ovládlo Williama Habera; už nebyly neprůhledné, byly prázdné.

Orr z něho dostal strach a odtáhl se od něj.

Potřebuju pomoc, pomyslel si, tohle sám nemůžu zvládnout... Opustil kancelář, prošel neznámou čekárnou, seběhl ze schodů. V téhle budově nikdy nebyl a neměl tušení, co je zač ani kde je. Když vyšel na ulici, věděl, že to je nějaká ulice v Portlandu, a to bylo všechno. Nebylo to nikde blízko Washingtonova parku ani na západních kopcích. Touhle ulicí nikdy předtím nešel.

Prázdnota Haberovy bytosti, ta účinná noční můra, kterou vyzařoval jeho snící mozek, zpřetrhala všechny spoje. Kontinuita, která dosud stále přetrvávala mezi světy nebo časovými stopami v Orrových snech, teď byla porušena. Nastoupil chaos. Na existenci, kterou žil teď, měl jenom pár útržkovitých vzpomínek; skoro všechno, co věděl, pocházelo z jiných pamětí, z jiných snů.

Ostatní lidé, kteří si to neuvědomovali, byli možná pro tuhle změnu existence vybaveni lépe; ale určitě z ní byli víc zděšení, protože si ji nedovedli vysvětlit. Nejspíš zjistili, že se svět radikálně, nesmyslně, náhle změnil bez jakéhokoli možného rozumného důvodu. Asi tu díky Haberovu snění bude víc mrtvých a víc hrůz.

A ztrát. A ztrát.

Věděl, že ji ztratil; věděl to, už když vykročil, s její pomocí, do rozpoutané nicoty, která obklopovala snícího Habera. Zmizela spolu se světem šedých lidí a s obrovskou procovskou budovou, do níž vběhl, když zanechal Heather samotnou uprostřed zmaru a rozkladu té noční můry. Byla pryč.

Nepokoušel se hledat pomoc pro Habera. Haberovi nebylo pomoci. Jemu také ne... Udělal všechno, co kdy mohl udělat. Kráčel neznámými ulicemi. Podle ukazatelů viděl, že je v severovýchodní části Portlandu, tam to nikdy moc neznal. Domy byly nízké a z nároží občas viděl horu. Viděl, že erupce ustala; vlastně ani nikdy nezačala. Mount Hood se tyčil, šedý a nafialovělý, proti soumráčnému dubnovému nebi, spící sopka. Hora spala.

Snila. Snila.

Orr kráčel bez cíle, jednou ulicí a pak jinou; byl vyčerpaný, takže se mu chvílemi chtělo lehnout si na cestu a odpočinout si, ale šel dál. Ted' už se blížil k obchodní čtvrti u řeky. Střed města, napůl zpustošený a napůl změněný, změt' a směsice grandiózních plánů a neúplných vzpomínek, se hemžil jako velký blázeň; požáry a šílenství se šířily dům od domu. A přesto si lidé šli po svém jako obvykle: dva muži zrovna vykrádali klenotnictví a kolem nich šla žena, která držela v náručí plačící dítě s červenými tvářičkami a cílevědomě mířila domů.

Kamkoli, ale měla domov.

11

Hvězdný svit se otázel Ne-bytosti: "Pane, existujete, nebo neexistujete?" Na svou otázku však nedostal odpověď...

- Čuang-c': XXII

Později večer, když se Orr pokoušel najít cestu z chaosu předměstí ke Corbett Avenue, zastavil ho Cizinec Aldebaraňan a požádal ho, aby šel s ním. Poslechl a šel. Po chvíli se zeptal, jestli se nejmenuje Tiua'k Ennbe Ennbe, ale neptal se moc přesvědčivě, a ani mu nevadilo, když mu Cizinec poměrně pracně vysvětlil, že on se jmenuje Žor Žor a Cizinec se jmenuje E'nememen Asfah.

Vzal ho do svého bytu u řeky, naproti opravně kol a vedle evangelické Misie věčné naděje, kde bylo dnes večer plno. Po celém světě teď lidé vzývali nejrůznější bohy, aby vysvětlili, co se to stalo dnes večer mezi půl sedmou a sedmou hodinou pacifického času. Z přízemí zněla kouzelně disharmonicky Skála věků, když stoupali po setmělých schodech do bytu ve druhém patře. Cizinec mu pak nabídl, ať si lehne do postele, protože vypadá unaveně. "Spánek rozmotává zdrchanou přízi starostí," řekl. "Spát, snad i snít; ach, v tom je právě háček," odpověděl Orr. Na tom, jak Cizinci komunikují, bylo něco zvláštního; ale byl příliš unaven, než aby přišel na to, co vlastně. "Kde budete spát vy?" zeptal se, když těžce dosedl na postel.

"Ni kde," odpověděl Cizinec, a jeho monotónní hlas rozdělil slovo na dva stejně významné celky.

Orr se sehnul, aby si rozvázel boty. Neraď by Cizinci umazal přikrývku, to by se mu pěkně odvděčil za jeho laskavost. Když se shýbl, zatočila se mu hlava. "Jsem unavený," řekl. "Dnes jsem toho udělal moc. Tím chci říct, že jsem něco udělal. Jedinou věc, kterou jsem kdy udělal. Zmáčkl jsem tlačítko. Stálo mě to veškerou sílu vůle, veškerou energii celého mého bytí, zmáčknout to zatracené tlačítko."

"Žil jste dobře," řekl Cizinec.

Stál v rohu, jako by tam hodlal stát věčně.

Nestojí tam, uvažoval Orr: rozhodně ne v tom smyslu, jako bych tam stál já, nebo seděl, nebo ležel, nebo existoval. Stál tam jako postava ze snu. Byl tady v tom smyslu, jako když se někdo někomu zdá.

Ulehl. Živě cítil účast i soucit Cizince, který stál na druhé straně temného pokoje. Viděl ho, ne očima, jako tělesné, křehké, podivné stvoření, s krátkým životem, nesmírně zranitelné, vydané napospas virům možností: jako tvora, který potřebuje pomoc. Zmocnila se ho únava, uchopila ho jako mořský proud, do něhož se zvolna potápěl. "Er' perrehnne," zamumlal a poddal se spánku.

"Er' perrehnne," odpověděl E'nememen Asfah nezvučně.

Orr spal. Snil. Nebyl v tom žádný háček. Jeho sny, jako vlny na širém moři daleko od pobřeží, přicházely a odcházely, povstávaly a padaly, hluboké a neškodné, o nic se netříštily, nic neměnily. Tančily tanec mezi všemi ostatními vlnami v moři bytí. V tom spánku se potápěly velké zelené želvy, pluly těmi hlubinami, ohromné, s nevyčerpatelným půvabem, ve svém živlu.

Na začátku června byly stromy plné listů a kvetly růže. Kvetly po celém městě, velké, starosvětské, nezničitelné jako plevel, říkalo se jim portlandské růže, s růžovými květy na dlouhých trnitých stoncích. Věci se pomalu začínaly dávat do pořádku. Hospodářství se zotavovalo. Lidé sekali trávníky.

Orr byl ve Federálním ústavu pro duševně choré v Linntonu, kousek na sever od Portlandu. Budovy ústavu, postavené na začátku devadesátých let, stály na strmém útesu s výhledem na vodní hladinu Willamette a gotickou eleganci Mostu sv. Jana. V dubnu a květnu byly k prasknutí přeplněny, po záplavě duševních poruch, která následovala po nevysvětlitelných událostech onoho večera, jemuž se teď říkalo Zlom; teď už se tam ale zase uvolnilo a běžný chod ústavu se vrátil k normálnímu hroznému stavu - příliš mnoho pacientů, nedostatek personálu.

Vysoký zřízenec s jemným hlasem vzal Orra nahoru do severního křídla s jednolůžkovými ložnicemi. Masivní dveře vedoucí do tohoto křídla i dveře všech ložnic měly ve výši očí zamřížované špehyrky, a všechny byly zamčené.

"Ne že by dělal potíže," řekl zřízenec, když odemykal dveře z chodby. "Ani nikdy nezuřil. Ale má špatný vliv na druhé. Zkoušeli jsme to s ním na dvou odděleních. Nešlo to. Ostatní se ho báli. Nikdy jsem nic podobného neviděl. Všichni na sebe navzájem působí, propadají panice, neklidně spí a tak podobně, ale tohle bylo něco úplně jiného. Báli se jeho. Celé noci škrábali na dveře, že s ním nechtějí být. A on přitom nic nedělal, jen tam ležel. No ale tady se setkáte se vším možným, dřív nebo později. Jemu je asi jedno, kde je, aspoň myslím. Jsme tu." Odemkl dveře a vešel do pokoje před Orrem. "Návštěva, doktore Habere," řekl.

Haber byl vyhublý. Modrobílé pyžamo na něm zplihle viselo. Vlasy a vousy měl ostříhané nakrátko, ale pečlivě upravené. Seděl na posteli a zíral do prázdna.

"Doktore Habere," řekl Orr, ale hlas mu selhal; cítil nesmírnou lítost a taky strach. Věděl, na co se Haber dívá. Sám to viděl. Díval se na svět po dubnu 1998. Viděl svět, který rozum nepochopí: zlý sen.

V jedné básni T. S. Eliota je pták, který říká, že lidstvo neunese příliš mnoho skutečnosti; ale ten pták se

mýlí. Člověk unese celou tíhu vesmíru po osmdesát let. To, co neunes, je neskutečno.

Haber byl ztracený. Byl jinde.

Orr se pokusil znovu promluvit, ale nenašel slova. Obrátil se k odchodu a zřízenec za ním hned zamkl dveře.

"Já nemůžu," řekl Orr. "Nejde to."

"Nejde," řekl zřízenec.

Když šli po chodbě, dodal svým jemným hlasem: "Doktor Walters mi říkal, že to byl velice nadějný vědec."

Orr se vrátil do centra Portlandu lodí. Doprava stále tonula ve zmatcích; ve městě v jedné změti vládly části, pozůstatky a začátky asi šesti různých systémů veřejné dopravy. Reed College měla stanici podzemky, ale podzemka tam nevedla; lanovka do Washingtonova parku končila u vchodu do tunelu vyhloubeného na půl cesty pod Willamette, kde končil. Mezitím jakýsi podnikavý chlapík opravil pár lodí, které kdysi jezdily na Willamette a Columbii, a používal je jako přívozy na pravidelných linkách mezi Linntonem, Vancouverem, Portlandem a Oregon City. Byl to příjemný výlet.

Orr si kvůli návštěvě ústavu prodloužil polední přestávku. Jeho zaměstnavateli, Cizinci jménem E'nememen Asfah, celkem nezáleželo na odpracovaných hodinách a zajímala ho jen odevzdaná práce. Kdy ji člověk udělal, to byla jeho věc. Orr udělal valnou část své duševní práce vždycky po ránu, než vstal, když ještě napůl probuzený ležel v posteli.

Byly tři hodiny, když se vrátil zpátky do Kuchyňky a posadil se ke kreslicímu stolu v dílně. Asfah byl v prodejně a obsluhoval zákazníky. Zaměstnával tři návrháře a měl smlouvy s různými výrobci, kteří vyráběli kuchyňské zařízení všeho druhu, nádobí, potřeby na vaření, nástroje, nářadí, všechno kromě těžkých strojů. Průmysl i distribuce se po Zlomu nacházely v katastrofálním stavu; správa národních i mezinárodních záležitostí byla po celé týdny tak narušená, že nakonec z nezbytí převládl liberální přístup, a malé soukromé firmy, které v té době přežily nebo začaly fungovat, byly ve výhodě. V Oregonu vznikla celá řada těchto firem, které převážně obchodovaly se spotřebním zbožím všeho druhu. Vedli je Aldebaraňané; byli to dobří manažeři a výborní obchodníci, třebaže si na veškerou fyzickou práci museli najímat lidi. Vláška je měla v oblíbenosti, protože ochotně přijímali omezení a zásahy státu, jak se světové hospodářství pomalu a postupně vzpamatovalo. Lidé se už zase znovu začínali bavit o hrubém národním produktu a prezident Merdle předpovídal návrat k normálním poměrům do Vánoc. Asfah obchodoval ve velkém i v malém a Kuchyňka byla oblíbená pro své solidní zboží a slušné ceny. Po Zlomu přicházelo stále více hospodyněk nakupovat zařízení do svých k nepoznání změněných kuchyní, v nichž se ocitly onoho dubnového večera. Orr zrovna prohlížel vzorky dřeva na prkénka na krájení, když zaslechl, jak jedna z žen říká: "Chtěla bych tady tuhle metlu na šlehání," a protože mu ten hlas připomněl hlas jeho ženy, vstal a šel se podívat do prodejny. Asfah něco ukazoval hnědé ženě střední postavy, asi třicetileté, s krátkými černými drátěnými vlasy na krásně klenuté hlavě.

"Heather," řekl a pokročil k ní.

Otočila se. Dívala se na něj a jemu připadalo, že dost dlouho. "Orr," řekla. "George Orr. Je to tak? Odkdy se známe?"

"Od -, " zaváhal. "Nejste právnická?"

E'nememen Asfah tam stál, obrovský, v nazelenalém krunýři, a držel metlu na šlehání.

"Ne. Jsem sekretářka v advokátní kanceláři. Pracuju u Ruttiho a Goodhua, v Pendleton Building."

"Aha, tam. Tam jsem jednou byl. Líbí se - líbí se vám to? To jsem navrhoval já." Vzal z nádoby další metlu na sníh a ukázal ji Heather. "Pěkně vyvážená, podívejte. A šlehá rychle. Většinou se ty dráty dělají moc těžké nebo moc napjaté, jen Francouzi to umějí dobře."

"Vypadá dobře," řekla. "Mám starý elektrický mixer, ale tohle jsem chtěla aspoň pověsit na zeď. Vy děláte tady? Ale předtím jste tu nepracoval. Už si vzpomínám. Dělal jste v jedné kanceláři na Stark Street a chodil jste k lékaři na Dobrovolnou terapii."

Neměl sebemenší tušení, co si může Heather pamatovat, ani jak to skloubit se svými vlastními mnohými vzpomínkami.

Jeho žena přece měla šedou kůži. Prý ještě existovali šedí lidé, zejména na Středním východě a v Německu, ale většina lidí se znovu vrátila k bílé, hnědé, černé, rudé a žluté barvě a k jejich směsím. Jeho

žena byla šedá a byla to mnohem jemnější bytost než tahle, pomyslel si. Tahleta Heather nosí velkou černou kabelu s mosazným uzávěrem a v ní nejspíš lahvičku brandy; vypadala samostatně a rozhodně. Jeho žena byla nevybojná, a třebaže byla statečná, působila plaše. Tohle nebyla jeho žena, tahle byla drsnější, živá a složitá.

"To je fakt," řekl. "Před Zlomem. Tenkrát jsme... Přece jsme měli jít spolu na oběd, slečno Lelachová. K Davisovi, na Ankeny. Ale nějak to nevyšlo."

"Nejsem slečna Lelachová, tak jsem se jmenovala za svobodna. Jsem paní Andrewsová."

Zvědavě ho pozorovala. Stál tam a smířoval se se skutečností.

"Můj manžel padl ve válce na Blízkém východě," dodala.

"Ano," řekl Orr.

"Vy navrhujete všechny tyhle věci?"

"Většinu nástrojů a tak. A kuchyňské nádobí. Podívejte, líbí se vám třeba tohle?" Vytáhl konvici na čaj s měděným dnem, masivní, a přesto elegantní, která měla funkčně vyvážené proporce jako plachetnice.

"Líbí, moc," řekla a natáhla se pro ni. Podal jí ji. Zdvihla konvici a obdivovala ji. "Mám ráda věci," řekla. Přikývl.

"Vy jste skutečný umělec. Je krásná."

"Pan Orr je na tyhle věci expert," vložil se majitel firmy monotónním hlasem, který vycházel zpod jeho levého lokte.

"Počkejte, už si vzpomínám," řekla náhle Heather. "No jasně, bylo to před Zlomem, proto to mám všechno takové pomotané. Vám se zdály sny, že, a myslel jste si, že se vám ty sny vyplňují. Je to tak? A ten doktor vás nutil snít pořád víc a víc, a vy jste nechtěl a tak jste se snažil nějak dostat z té Dobrovolné terapie a neslínout přitom do Nařízené. Podívejte, jak si to pamatuju. Dostal jste se pak k jinému doktorovi?"

"Ne. Přerostl jsem je," řekl Orr a zasmál se. Zasmála se také.

"A co děláte s těmi sny?"

"No... Zdají se mi dál."

"Myslela jsem, že umíte měnit svět. A tohleto je to nejlepší, co jste pro nás dovedl udělat - tenhle zmatek?"

"Bude to muset stačit," řekl.

Sám by byl raději, kdyby ten zmatek mohl být o něco menší, ale nemohl s tím nic dělat. A aspoň tam měl Heather. Usilovně ji hledal, nenašel ji a pro útěchu se ponořil do své práce; nebyla příliš výnosná, ale byla to práce, pro kterou byl stvořený, a on byl trpělivý. Avšak teď jeho hladové a tiché truchlení pro ztracenou ženu musí skončit, protože stála tady, prudká, vzpurná i křehká neznámá, kterou je třeba neustále znovu dobývat.

Znal ji, znal svou neznámou, věděl, jak ji přimět k hovoru a jak ji rozesmát. Nakonec řekl: "Nedala byste si kávu? Hned vedle je kavárna. Zrovna mám mít přestávku."

"To určitě, přestávku," řekla; bylo čtvrt na pět. Vrhla pohled na Cizince. "Jistěže bych si dala kávu, ale -"

"Vrátím se za deset minut, E'nememen Asfahu," řekl Orr zaměstnavateli, když si šel pro plášť.

"Vezměte si večer volno," řekl Cizinec. "Je čas. Jsou návraty. Odejít je vrátit se."

"Moc vám děkuju," řekl Orr a podal šéfovi ruku. Velká zelená ploutev v jeho lidské ruce chladila. Vyšel s Heather do teplého deštivého letního odpoledne. Cizinec je pozoroval zpoza zasklené výlohy jako mořský živočich z akvária, viděl je, jak odcházejí a mizí v mlze.